

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง การขยายผลการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่าย

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชน

(กรณีการนำประสบการณ์ของโรงเรียนบ้านร่องจั่วและทุ่งหลวง
อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ไปเผยแพร่แก่โรงเรียนและชุมชนอื่น)

โดย

กรรณิการ์ ไชยลังกา

และคณะ

ตุลาคม 2547

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง การขยายผลการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น
ไปพัฒนาเยาวชน

(กรณีการนำประสบการณ์ของโรงเรียนบ้านร่องจั่วและทุ่งหลวง
อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ไปเผยแพร่แก่โรงเรียนและชุมชนอื่น)

ดำเนินงานโดย

1. นางกรรณิการ์	ไชยลังกา	หัวหน้าโครงการ
2. นายเจริญ	รัตนแพทย์	ทีมวิจัย
3. นายแหวน	อยู่สบาย	ทีมวิจัย
4. นายชาญ	มาลีพัตร	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บทคัดย่อ

โครงการขยายผลการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชน (กรณีนำประสบการณ์ของโรงเรียนบ้านร่องจั่ว และทุ่งหลวงอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาไปเผยแพร่แก่โรงเรียนและชุมชนเครือข่ายเพื่อนำประสบการณ์ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีไปกล่อมเกล่าจิตใจและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านร่องจั่ว และนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งหลวงที่ได้ผล ไปขยายผลทดลองใช้กับโรงเรียนเครือข่าย เพื่อสร้างเครือข่ายของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชน และพัฒนาและสร้างโครงการวิจัยใหม่ โดยมีกระบวนการขยายผลดังนี้คือ

คัดเลือกโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการที่มีบริบทและข้อมูลพื้นฐาน ศักยภาพชุมชน คล้ายกัน โรงเรียนเครือข่าย รวบรวมและศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชน องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศึกษาดูงานวิธีการเรียนการสอน และกระบวนการพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนต้นแบบ ที่โรงเรียนบ้านร่องจั่วแล้วร่วมวางแผนกับชุมชน วางแผนปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนการสอนโดย ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยวิธีชี้ให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และขณะปฏิบัติการก็ส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความอดทน มีสมาธิ มีน้ำใจ มีความเพียรพยายาม มีความสามัคคีในหมู่คณะ ผลการติดตามการดำเนินการโรงเรียนเครือข่ายทั้ง 4 โรงเรียนพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับ ความเคารพ ศรัทธาจากนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และเรียนรู้จากการถ่ายทอดได้ และสามารถปฏิบัติการตามความตั้งใจ มีสมาธิ อดทน และมีน้ำใจ สมัครสมานสามัคคีกันด้วยเหตุจริงใจ คือโรงเรียนได้นำมาเป็นหลักสูตรและคะแนนที่จะได้จากการเรียนอีกแนวทางหนึ่ง

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 คำถามวิจัย	3
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3

บทที่ 2 วิธีการวิจัย

2.1 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย	4
2.2 กลุ่มเป้าหมาย	4
2.3 ขอบเขตเนื้อหา	4
2.4 เครื่องมือในการขยายผลและติดตามผล	5
2.5 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการขยายผล	5

บทที่ 3 ศักยภาพของชุมชน

3.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลศรีชุม	7
3.2 ข้อมูลพื้นฐานของตำบลป่าซาง	15
3.3 ข้อมูลพื้นฐานตำบลดงเจน	29
3.4 ข้อมูลพื้นฐานตำบลดงสุวรรณ	38

บทที่ 4 กระบวนการทดลองขยายผลสู่พื้นที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46

4.1 กระบวนการขยายผล	46
4.2 แผนปฏิบัติการกิจกรรม	47
4.3 การติดตามประเมินผล	48
4.4 ผลการประเมิน	49

บทที่ 5 กระบวนการทดลองขยายผลสู่พื้นที่โรงเรียนบ้านคำ

5.1 กระบวนการขยายผล	55
5.2 แผนปฏิบัติการกิจกรรม	56
5.3 การติดตามประเมินผล	56
5.4 ผลการประเมิน	57

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 6 กระบวนการทดลองขยายผลสู่พื้นที่โรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกูล)	63
6.1 กระบวนการขยายผล	63
6.2 แผนปฏิบัติการกิจกรรม	64
6.3 การติดตามประเมินผล	65
6.4 ผลการประเมิน	65
บทที่ 7 กระบวนการทดลองขยายผลสู่พื้นที่โรงเรียนบ้านดง	70
7.1 กระบวนการขยายผล	70
7.2 แผนปฏิบัติการกิจกรรม	71
7.3 การติดตามประเมินผล	71
7.4 ผลการประเมิน	72
บทที่ 8 กระบวนการขยายผลงานวิจัยสู่โรงเรียนเครือข่าย	78
8.1 องค์ประกอบของการขยายเครือข่าย	79
8.2 กระบวนการขยายผลการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่าย การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชน	79
8.3 ผลการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรคและวิธีแก้ไข	79
บทที่ 9 สรุปและข้อเสนอแนะ	83
ภาคผนวก	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

จากการศึกษาวิจัยของโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรีพื้นบ้าน เพื่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และ คุณลักษณะนิสัยของเยาวชนบ้านร่องจัว และบ้านทุ่งหลวงนั้น คณะวิจัยได้พบว่า การที่ชุมชนท้องถิ่นบ้านร่องจัว และบ้านทุ่งหลวง อำเภอคอกคำใต้ จังหวัดพะเยา แม้จะมีสภาพสังคมแบบเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำสวน ทำนา และเลี้ยงสัตว์ แต่ปรากฏว่ามีปัญหาสังคมหลายๆ ด้านเกิดขึ้น เช่น ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ปัญหาติดยาเสพติด รวมทั้งการรับเอาอิทธิพลวัฒนธรรมจากโลกตะวันตกมาใช้ นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้สังคมไม่มีระเบียบวินัย เยาวชนขาดคุณธรรม จริยธรรม เกเร เป็นเด็กก้าวร้าว ชุมชนบ้านร่องจัวและบ้านทุ่งหลวงร่วมกับคณะครู จึงได้ร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเด็ก และเยาวชน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรี (พื้นบ้าน) วรรณกรรม (ช่างชอ) ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของชุมชน มาสู่กระบวนการเรียนการสอน โดยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านดนตรี ประกอบกับการปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นจัดการศึกษาโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมคิดอย่างเป็นระบบ ร่วมปฏิบัติ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีการวัดและประเมินผล ตามสภาพที่แท้จริง ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน ทั้งความรู้สากลและความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กัน ในขณะเดียวกันต้องมุ่งปลูกฝัง และสร้างเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ คู่คุณธรรม มีคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย มีจิตใจที่อ่อนโยน เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน รวมทั้งรู้จักเสียสละอดทน นั่นก็คือมีคุณธรรม และจริยธรรม ในการศึกษาวิจัยของโรงเรียนบ้านร่องจัวและโรงเรียนบ้านทุ่งหลวงได้ดำเนินงานตามกระบวนการศึกษาวิจัย ที่เริ่มจาก ศึกษาความพร้อม ของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน องค์กรความรู้ด้านดนตรี และองค์ความรู้ในด้านการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ทำการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลแล้วนำมาจัดทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่าง ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ดำเนินการตามแผนที่ตั้งไว้ (จัดกิจกรรมการเรียนการสอน) การติดตามวัดผล ประเมินผล และนำผลที่ได้มาสรุปผลที่ได้จากการดำเนินการและจากการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดที่ใช้ดนตรีพื้นบ้านที่ชุมชนบ้านร่องจัวและชุมชนทุ่งหลวง อำเภอคอกคำใต้ จังหวัดพะเยาได้ปฏิบัติ นั้น จะใช้พิธีกรรม (ชื่นครู กินอ้อผญา) เป็นกิจกรรมสร้างแรงใจ และศรัทธา ความเชื่อกิจกรรมการเรียนดนตรี เป็นกิจกรรมเสริมสร้างความอดทน ความเป็นระเบียบวินัย และยังเป็นคนที่กล้าแสดงออก มีความมั่นใจ ในการแสดงในงานต่างๆ และจะต้องมีความเสียสละที่จะต้องไปช่วยเหลือชุมชน ส่วนกิจกรรมเสริมนี้

จะทำให้เกิดความสามัคคี ในหมู่คณะ โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนองค์กร ท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ศึกษาข้อมูล ของชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตร และจัดทำ แผนการสอน จัดระบบการเรียนการสอน ที่เป็นของท้องถิ่น ถ่ายทอดโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน คนตรี ให้เกิดผลต่อเยาวชนให้มีจิตใจอ่อนโยน และพัฒนาความคิด กล่อมเกลาจิตใจให้เยาวชน เห็นคุณค่า ในด้านคนตรีพื้นบ้าน ส่งผลให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรักหวงแหน ต้องการสืบทอด และ ถ่ายทอดคนตรีพื้นบ้านต่อไปได้สำเร็จ

และเมื่อทางทีมวิจัยได้นำเสนอผลงานสู่สาธารณชน เป็นผลให้โรงเรียนในอำเภอดอกคำใต้ เกิดความสนใจ และอยากจะนำบทเรียนประสบการณ์ดังกล่าวไปพัฒนาและปรับใช้ จึงเกิดการขยาย ผลต่อยอดจากผลการดำเนินการวิจัยเดิมในการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษา ของเด็กที่ได้จากการศึกษาวิจัย ที่จะนำบทเรียนและประสบการณ์ที่ได้ไปพัฒนาประยุกต์ใช้ในการ จัดการเรียนการสอนของตนเอง และยังเป็นการสร้างฐานเครือข่ายด้านการการศึกษาที่ใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน มีครูชาวบ้านเข้ามาร่วมกันดำเนินการ เพื่อตรวจสอบความรู้ที่ได้ จากการศึกษาวินิจฉัยว่า ถ้านำไปดำเนินการในที่อื่นจะทำได้อย่างที่ทำในชุมชนและ โรงเรียนบ้าน ร่องจว้าได้หรือไม่ ถ้าทำไม่ได้มีสาเหตุมาจากอะไร จะต้องปรับปรุงอย่างไร โดยคัดเลือกโรงเรียน ที่มีความพร้อมในประเด็นต่อไปนี้

- ครูผู้สอนสมัครใจในการที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้โดยต้องสมัครเข้า เป็นโรงเรียนเครือข่ายในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน ความมุ่งมั่น และ เสียสละ เวลาส่วนตัว

- ชุมชน องค์กรท้องถิ่น ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือในการ ดำเนินการจัดการเรียนรู้

- นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ โดยชุมชนมีความพร้อมและ ได้อนุญาตให้บุตรหลานสมัครเข้าร่วมโครงการ

ซึ่งผลจากการคัดเลือกโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียนที่ได้สมัครเป็นโรงเรียนเครือข่ายด้านการ ศึกษาที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และลักษณะ นิสัยของเยาวชน ประกอบด้วย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 อำเภอดอกคำใต้ โรงเรียนบ้านคง อำเภอดอกคำใต้ โรงเรียนบ้านคำ อำเภอ ดอกคำใต้ และโรงเรียนบ้านเจน กิ่งอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัด พะเยา ซึ่งโรงเรียนทั้ง 4 แห่ง มีความคล้ายคลึงกันทั้งด้านสภาพภูมิประเทศ สถานภาพทาง เศรษฐกิจที่อยู่ในระดับปานกลาง สภาพทางสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกันและกัน มีการร่วมงาน วัฒนธรรม ประเพณี ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ จะได้รับความร่วมมือในการร่วม กิจกรรมของชุมชน มีองค์ความรู้ ผู้รู้(ครูท้องถิ่น) แหล่งเรียนรู้/สื่อ จึงได้คัดเลือกเอาโรงเรียนที่ มีบริบทใกล้เคียงกันที่จะนำไปสู่การขยายผลของ 4 พื้นที่) ซึ่งมีกระบวนการวิธีการในการขยายผล ประกอบไปด้วย

- การศึกษาศักยภาพของชุมชน แล้วนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของแต่ละพื้นที่
- การวางแผนกิจกรรมที่จะนำองค์ความรู้ หลักการและประสบการณ์ของโรงเรียนบ้านร่องจั่วและโรงเรียนบ้านทุ่งหลวงไปปรับใช้ ของแต่ละพื้นที่
- องค์ความรู้ และหลักสูตรที่จะนำไปใช้ คู่มือการปฏิบัติของแต่ละพื้นที่
- การติดตามประเมินผล การขยายผล ในประเด็น การนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และการปรับปรุงอย่างไร โดยการจัดเวทีสรุปบทเรียนและสรุปจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง การสังเกต การสัมภาษณ์

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อนำเอาประสบการณ์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการกล่อมเกลาจิตใจและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านร่องจั่วและโรงเรียนบ้านทุ่งหลวง ไปสู่การขยายผลให้กับโรงเรียนต่างๆ

1.2.2 เพื่อสร้างเครือข่ายของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชนของตน

1.2.3 เพื่อพัฒนาและสร้างโครงการวิจัยใหม่

1.3 คำถามวิจัย

1.3.1 จะขยายผลการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างเครือข่ายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชนได้อย่างไร

1.3.2 โรงเรียนที่ได้รับการขยายผลการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะนำประสบการณ์งานวิจัยมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ได้อย่างไร และจะมีแนวทางการทำวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ได้อย่างไร

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้ผลการทดลองนำประสบการณ์จากการวิจัยไปใช้ในชุมชนต่างๆ

1.4.2 ได้เครือข่ายของผู้สนใจนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้พัฒนาเยาวชน และได้โจทย์การศึกษาวิจัยใหม่ๆ

1.4.3 ได้กระบวนการในการนำผลงานวิจัยไปขยายผลสู่การปฏิบัติจริงในเงื่อนไขปัจจัยที่ต่างๆ กัน

บทที่ 2

วิธีการวิจัย

2.1 ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

การดำเนินการทดลองขยายผลการศึกษาวิจัยไปสู่กลุ่มเครือข่าย ได้โรงเรียนที่มีความพร้อม 4 พื้นที่ ได้แก่

- โรงเรียนไทยรัฐวิทยา (46) อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
- โรงเรียนบ้านดง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
- โรงเรียนบ้านคำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
- โรงเรียนบ้านเจน กิ่งอำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา

2.2 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ได้นำไปขยายผลประกอบไปด้วย

- นักเรียนโรงเรียนไทยรัฐวิทยา (46) อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา 20 คน
- นักเรียนโรงเรียนบ้านดง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จำนวน 20 คน
- นักเรียนโรงเรียนบ้านคำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จำนวน 20 คน
- นักเรียนโรงเรียนบ้านเจน กิ่งอำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา 14 คน
- ผู้ปกครอง และ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นของทุกพื้นที่
- ครูผู้สอน 4 คน
- ผู้บริหารแต่ละโรงเรียน 4 คน

2.3 ขอบเขตเนื้อหา

การนำความรู้ท้องถิ่นที่มีอยู่ไปพัฒนาเยาวชนของโรงเรียนบ้านร่องจัวและบ้านทุ่งหลวง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ไปสู่พื้นที่ขยายผล พร้อมทั้งติดตามประเมินผลกฏศีกาก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน เพื่อประเมินพฤติกรรมของเด็กว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ (ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ และความสามัคคี) เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงโดยในแต่ละพื้นที่มีเนื้อหาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละบริบทที่แตกต่างกัน ได้แก่ การทำกล้วยฉาบ, การทำปุยหมัก, การทำไม้กวาดดอกแก้ว และ การทำดอกไม้จันทน์

2.4 เครื่องมือในการขยายผลและติดตามผล

2.4.1 เครื่องมือขยายผล

- การจัดประชุมปฏิบัติการ
- การระดมความคิด
- การจัด Work Shop
- การสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.2 เครื่องมือในการติดตามประเมินผล

- การสัมภาษณ์
- การสังเกต
- การสนทนากลุ่มย่อย
- แบบสอบถาม เพื่อใช้สำหรับบันทึกข้อมูลจากการติดตาม

2.5 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการขยายผล

2.5.1 การเตรียมความพร้อมของครู ในการดำเนินการทดลอง โดย การสร้างแนวคิด กระบวนการ นำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดการเรียนการสอนเพื่อขัดเกลาจิตใจเด็ก ตามแนวทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการประชุมเพื่อวางแผนดำเนินการถ่ายทอดประสบการณ์ของทีมวิจัยในการนำเอาภูมิปัญญามาจัดการเรียนการสอน ให้กับ 4 พื้นที่ ในประเด็น

- ความเข้าใจเจตนา / หลักการ และกระบวนการในการทำ
- ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระและเทคนิควิธีการในการทำ
- ให้แต่ละพื้นที่นำไปทดลองปฏิบัติ พร้อมติดตาม ประเมินผล

และการจัดเวทีเสวนาเพื่อสร้างความเข้าใจถึงเจตนา หลักการ กระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อขัดเกลาจิตใจเด็ก รวมทั้งเนื้อหาสาระและเทคนิควิธีการ 1 ครั้งเป็นเวลา 2 วัน

2.5.2 การพัฒนาทีมงานทั้ง 4 โรงเรียน ด้วยวิธีการศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านของโรงเรียนร่องจั่ว โรงเรียนทุ่งหลวง ทั้งในห้องเรียน และในชุมชน (บ้านครูภูมิปัญญาท้องถิ่น)

2.5.3 การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการดำเนินงาน โดยศึกษาศักยภาพ กลุ่มเป้าหมาย ทั้ง 4 พื้นที่ ลงพื้นที่ทดลองเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับ ผู้รู้ / ปราชญ์ และองค์ความรู้พื้นบ้านของแต่ละพื้นที่

1) จัดสนทนากลุ่มย่อย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน (Focus group)

2) โรงเรียนเครือข่ายจัดเวทีชาวบ้านชี้แจงการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วม

3) ครูและชุมชนร่วมกันรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้รู้ / ปราชญ์ และ องค์ความรู้

2.5.4 การจัดทำแผนปฏิบัติงาน ระหว่างครู โรงเรียนและผู้รู้ ผู้ปกครองในชุมชนแต่ละพื้นที่ โดยนำเสนอผลการทดลองเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นร่วมวางแผนการนำเอาภูมิปัญญาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงโดยมีแผนการปฏิบัติการทดลอง ดังรายละเอียดดังนี้

1) กำหนดวันเวลาที่จะดำเนินกิจกรรม พร้อมตารางเรียน

2) กำหนดกิจกรรมและ ผู้รับผิดชอบ

3) จัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่

4) ครูชาวบ้านร่วมกับครูผู้สอน ถ่ายทอดความรู้ การปฏิบัติกิจกรรมทั้งในเวลา และนอกเวลา

5) การประเมินผลตามสภาพจริง กำหนดวันเวลาที่ติดตามผล บันทึกผล

2.5.5 การทดลองดำเนินการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย แต่ละพื้นที่ นำแผนงาน การดำเนินงานที่วางแผนไว้ไปทดลองปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง พร้อมการติดตามประเมินผลในแต่ละ พื้นที่

2.5.6 การติดตามประเมินผล โดยมีกระบวนการติดตามดังต่อไปนี้

1) จัดเวทีพบปะเพื่อนำเสนอผลการปฏิบัติงานแต่ละเดือนพร้อมทั้งแลกเปลี่ยน ปรับปรุงการดำเนินงานตามความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่

2) นักวิจัยลงพื้นที่เพื่อหนุนเสริม ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับแต่ละพื้นที่ เพื่อให้สามารถดำเนินงานไปได้ พร้อมทั้งติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์ของแต่ละพื้นที่ เช่น

- ชุมชน เด็ก และ โรงเรียน ได้ทำกิจกรรมร่วมกันหรือไม่

- พฤติกรรมของเด็ก ในสายตาของผู้ปกครอง ครู รวมทั้งเด็กด้วยกัน เป็นอย่างไร

- โรงเรียนได้นำเอาภูมิปัญญาพื้นบ้านมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือไม่ รวมทั้งชุมชนได้เข้ามาช่วยหรือหนุนเสริมในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่

2.5.7 สรุปบทเรียนและผลการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งให้แต่ละพื้นที่นำเสนอ ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด หรือประเด็นที่สนใจจะศึกษาต่อ ในเวทีสรุปบทเรียน

2.5.8 ทีมวิจัย สรุปผลการถ่ายทอดบทเรียนและประสบการณ์ให้กับ 4 พื้นที่

2.5.9 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์และคู่มือการนำผลการวิจัยไปขยายผลกับ 4 พื้นที่ที่มีบริบทที่ใกล้เคียงกัน

บทที่ 3

ศักยภาพของชุมชน

3.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลคอนศรีชุม

อาณาเขตของตำบลคอนศรีชุม

ทิศเหนือติดเขต	ตำบลสว่างอารมณ์
ทิศใต้ติดเขต	ตำบลบุญเกิด
ทิศตะวันออกติด	ตำบลคงสุวรรณ
ทิศตะวันตกติดเขต	อำเภอเมือง (จังหวัดพะเยา)

3.1.1 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 (ดอกคำใต้)

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 (ดอกคำใต้) ตั้งอยู่เลขที่ 251 หมู่ที่ 10 ตำบลคอนศรีชุม อำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา 56120 โทร. 0-5449-1470 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1 จังหวัดพะเยา มีพื้นที่ทั้งสิ้น 10 ไร่ 1 งาน 10 ตารางวา ตั้งอยู่ตรงกันข้ามที่ว่าการอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มีหมู่บ้านในเขตบริการโรงเรียนมี 6 หมู่บ้านคือ ตั้งแต่หมู่ 8, 2, 7, 4, 3 และหมู่ที่ 9

2) ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 (ดอกคำใต้) ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 251 หมู่ที่ 10 ตำบลคอนศรีชุม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา 56120 โทร. 0-5449-1470 เดิมชื่อโรงเรียนดอกคำใต้ เป็นโรงเรียนมัธยมสามัญ เปิดสอนใน ปี พ.ศ. 2499 ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2 ต่อมาได้เปลี่ยน มาเป็นประถมศึกษาพิเศษ เมื่อ พ.ศ.2506 เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5- 7 จนถึง พ.ศ. 2521 เปลี่ยนหลักสูตรใหม่เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 6

พ.ศ. 2528 ได้รับความอนุเคราะห์จากมูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ก่อสร้างอาคารเรียนมอบ ให้ทางราชการ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2529 ตามมติของ กปจ. พะเยา ให้เปลี่ยนชื่อจาก โรงเรียนดอกคำใต้ เป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46(ดอกคำใต้) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2529 กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศให้จัดตั้งมูลนิธิโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 (ดอกคำใต้) เลขทะเบียนลำดับที่ 3670 ตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2530 ประกาศเล่มที่ 104 ตอนที่ 146 ราชกิจจานุเบกษา 30 กรกฎาคม 2530 ประกาศ ณ วันที่ 16 กรกฎาคม 2530

ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1- ป. 6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 535 คนแบ่งเป็น 16 ห้องเรียน มีครูทำการสอน 25 คน มีอาคาร 3 หลัง อาคารฝึกงาน 1 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง อาคารห้องสมุด 1 หลัง

- อาคารเรียนเป็นแบบ สปช. 105/29 โดยมูลนิธิไทยรัฐจัดสร้างให้ 2 หลัง
- แบบ พย. 017 งบประมาณจาก สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ
- อาคารห้องสมุด ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก ศ.ส. ถาววลัย วงศ์ศรีวงศ์

3) การจัดตั้งชั้นเรียนในปีการศึกษา 2546

ชั้น	จำนวน	ครูประจำชั้น	ครูประจำวิชา
อ1/1	32	นางกัลยา หงษ์ทอง	นายธีรพันธ์ เชื้อเจ็ดองค์
อ1/2	26	นางนงลักษณ์ ไชยโรจน์	นางเสริมศรี เชื้อเจ็ดองค์
อ2/1	26	นางมณีวรรณ อินโต	นายเกษม นันดาลิต
ป1 ก	29	นางแสงจันทร์ ยอดคำ	นายสุมิตร สบสง
ป1 ข	30	นางอำไพ เปล่งวิทยา	นายสุวิทย์ บริบูรณ์
ป2 ก	34	นางจิราพร มาเกตุ	นายจันทอง เมืองเหนือ
ป2 ข	35	นางหอมหวล สิงห์รัตน์พันธ์	นางครูณี ทิพย์วรรณ
ป3 ก	38	นายสงกรานต์ วงศ์ประสิทธิ์	นายทวิ เชนด้นันท์
ป3 ข	37	นางกัลยา ไชยจันดี	
ป4 ก	33	นางสุจิตรา ศักยพันธ์	
ป4 ข	31	นายนพพร กิจจา	
ป5 ก	40	นางอรวรรณ ชัยเรืองวุฒิ	
ป5 ข	40	นางสมบูรณ์ สุภกา	
ป6 ก	41	นางมาลี ถนอมสินทรัพย์	
ป6 ข	42	นายสมพัฒน์ วิกุลจรรยาเดช	
รวม	515		

4) สถิติจำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2546

ที่	ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
1	อนุบาล 1	18	14	32
2	อนุบาล 2	21	31	52
3	ประถมศึกษาปีที่ 1	34	25	59
4	ประถมศึกษาปีที่ 2	36	33	69

ที่	ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
5	ประถมศึกษาปีที่ 3	33	42	75
6	ประถมศึกษาปีที่ 4	39	25	64
7	ประถมศึกษาปีที่ 5	40	40	80
8	ประถมศึกษาปีที่ 6	42	41	83
รวมทั้งสิ้น		266	249	515

3.1.2 ข้อมูลของชุมชนที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 (ดอกคำใต้)

โรงเรียนมีเขตบริการ ตำบลคอนศรีชุมคือ หมู่ 2, 3, 4, 7, 8, 10 นักเรียนที่มารับบริการ มีนักเรียนในเขตบริการ 265 คน นอกเขตบริการ 250 คนจากตำบลคงสุวรรณ สันโค้ง คือเวียงดอกคำใต้ บุญเกิด สว่างอารมณ์ ป่าซาง หนองหล่ม และ บ้านปิ่น ซึ่งมีรายชื่อกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 (อำเภอดอกคำใต้) ดังนี้

1. นายแก้วมูล ธนโชติเจริญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 ประธานกรรมการศึกษา ฯ
2. นายวรวิทย์ บุรณศิริ นายกสโมสรไลออน จ.พะเยา รองประธานกรรมการศึกษา ฯ
3. นางทัศนีย์ กาศรี ตัวแทนผู้ปกครอง
4. นางมาลี สุริยะไชย ตัวแทนผู้ปกครอง
5. นายเกษม นันทาลิต ตัวแทนข้าราชการครู
6. นายวีรพันธ์ เชื้อเจ็ดองค์ ตัวแทนข้าราชการครู
7. นายอินทร์ ปัญญา สมาชิกเทศบาล ตัวแทนองค์กรส่วนท้องถิ่น
8. นายเจริญ กาละ ตัวแทนศิษย์เก่า
9. น.ส. ประไพศรี จันคำ ตัวแทนศิษย์เก่า
10. นางอนงค์ ปรีชาวนา ผู้ทรงคุณวุฒิ
11. พระครูอุดม ธรรมาภรณ์ ตัวแทนพระสงฆ์
12. นางบัวผัน ศรีบัวบาน กรรมการ
13. นางอรพิน พรประสิทธิ์ กรรมการ
14. นายเซ็น ช่างคำ กรรมการ
15. นายศรีมา กิพงษ์ กรรมการและเลขานุการ ฯ

ชุมชนเป็นลักษณะกึ่งเมือง กึ่งชนบท อยู่ในเขตเทศบาลตำบลดอกคำใต้ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพในการเกษตร มีบางส่วนมีอาชีพค้าขาย และรับจ้าง รายได้ไม่แน่นอน สภาพทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ ประชาชนในเขตบริการ ยังมีการ

ร่วมประเพณีวัฒนธรรมกันตามเทศกาลวันสำคัญ และยึดถือขนบธรรมเนียม ประเพณีร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ไม่ค่อยมีเวลาสนใจร่วมกิจกรรมทางโรงเรียน ส่วนประชาชนนอกเขตบริการซึ่งอยู่ห่างไกล ก็ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน ผู้ปกครองบางส่วนก็ไม่ทำงานนอกพื้นที่ ทั้งบุตรหลานให้อยู่กับญาติและเพื่อนบ้าน ชุมชนมีปัญหาการระบาดของยาเสพติด และโรคเอดส์ แม้ว่าโรงเรียนจะตั้งอยู่ในชุมชนที่มีปัญหาการระบาดของยาเสพติดและโรคเอดส์ แต่นักเรียนก็ปลอดจากยาเสพติด 100% โดยภาพรวมนักเรียนมีสุขภาพ ร่างกายแข็งแรง ร่าเริงแจ่มใส ทางโรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมูลนิธิไทยรัฐ โรงเรียนสนับสนุนให้มีสุนทรียภาพด้านดนตรี เพราะมีโครงการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้และเห็นคุณค่า สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมจากการเรียนดนตรีพื้นเมืองด้วย

บ้านร่องบัวลอย เป็นที่ตั้งของ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 (ดอกคำใต้) เป็นที่ตั้งของอำเภอดอกคำใต้ ซึ่งอยู่ใจกลางของตัวอำเภอดอกคำใต้ โดยในแต่ละพื้นที่มีข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นดังนี้

1) อาณาเขตบริการหมู่บ้านบุญเจริญ หมู่ 10

- ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นางสุภาทิพย์ บุญเรือง
- ประชากรประมาณ 500 คน
- ที่ตั้งของหมู่ที่ 10 หมู่บ้านบุญเจริญ

ทิศเหนือ	ติดต่อเขต ตำบลบุญเกิด
ทิศใต้	ติดต่อเขต บ้านบ่อแฝด หมู่ที่ 7
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขต บ้านร่องบัวลอย หมู่ 2
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขต บ้านคลองประปา หมู่ที่ 3
- อาชีพ เศรษฐกิจ รายได้ของหมู่ที่ 10

ประชากรในชุมชน มีอาชีพทำนา อาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป ทำธุรกิจส่วนตัว รับราชการ และ อุตสาหกรรมในครัวเรือน มีกลุ่มต่างๆอยู่หลายแห่งซึ่ง แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 10 ครัวเรือนดังนี้

- 1) กลุ่มข้าวเกรียบฟักทอง
 - 2) กลุ่มตุ๋กตาผ้า
 - 3) กลุ่มสุรา
- ด้านการเงินและการคลัง
 - 1) กองทุนหมู่บ้านเงินล้าน มีสมาชิกทุกครัวเรือน เป็นสมาชิก
 - 2) กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน สมาชิกประมาณ 100 คน
 - 3) กลุ่มทำนา สมาชิก 120 คน
 - 4) กลุ่มผู้สูงอายุ 45 คน

- ปัญหาสำคัญของบ้านบุญเจริญ หมู่ที่ 10 ตำบลคอนศรีชุม

1) ปัญหาด้านอาชีพ

- อาชีพทำนา ขาดแหล่งน้ำในการช่วยเหลือไม่มีที่กักเก็บน้ำ
- อาชีพทำสวน ผลผลิตต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ

2) ปัญหาด้านสาธารณสุข

- ด้านสุขภาพ ประชาชนเอาใจใส่กับสุขภาพน้อย
- การไม่ระวัง ป้องกันตัวเองติดโรคระบาดเอ็ดส์
- การทำลายสิ่งแวดล้อม ขาดที่ทิ้งขยะ

3) ปัญหาด้านการศึกษา

- ประชากรส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาค่ำ

2) เขตบริการบ้านร่องบัวลอย หมู่ที่ 2

- ผู้ใหญ่บ้านชื่อ พ่อหลวงคำ ปัญญา
- ประชากรในความปกครอง 512 คน
- อาณาเขต ที่ตั้งของหมู่ที่ 2

ทิศเหนือ ติดหมู่ที่ 3 หมู่บ้านคลองประปา

ทิศใต้ ติดกับหมู่ที่ 10 หมู่บ้านบุญเจริญ

ทิศตะวันออก ติดกับหมู่ที่ 4 บ้านทุ่ง

ทิศตะวันตก ติดกับหมู่ที่ 7 บ้านบ่อแฝด

- อาชีพ เศรษฐกิจ รายได้ของหมู่ที่ 2

ประชากรในชุมชนมีอาชีพ อาชีพทำนา อาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป และทำธุรกิจส่วนตัว
รับราชการ อุตสาหกรรมในครัวเรือน มีกลุ่มต่างๆอยู่หลายแห่งซึ่ง แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ
10 ครัวเรือนดังนี้

1) กลุ่มพรมเช็ดเท้า

2) กลุ่มเลี้ยงไก่

3) กลุ่มเลี้ยงปลา

4) กลุ่มเลี้ยงหมู

5) กลุ่มทำน้ำปลา

- ด้านการเงินและการคลัง

1) กองทุนหมู่บ้านเงินล้าน มีสมาชิกทุกครัวเรือน เป็นสมาชิก

2) กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน สมาชิกประมาณ 100 คน

3) กลุ่มทำนา สมาชิก 100 คน

4) กลุ่มผู้สูงอายุ 29 คน

- ปัญหาสำคัญของบ้านร่องบัวลอย หมู่ที่ 2 ตำบลคอนศรีชุม
 - 1) ปัญหาด้านอาชีพ
 - อาชีพทำนา ขาดแหล่งน้ำในการช่วยเหลือไม่มีที่กักเก็บน้ำ
 - อาชีพทำสวน ผลผลิตต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ
 - 2) ปัญหาด้านสาธารณสุข
 - ด้านสุขภาพ ประชาชนเอาใจใส่กับสุขภาพน้อย
 - การไม่ระวัง ป้องกันตัวเองติดโรคระบาดเอชอี
 - การทำลายสิ่งแวดล้อม ขาดที่ทิ้งขยะ
 - 3) ปัญหาด้านการศึกษา
 - ประชากรส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาค่ำ

3) เขตบริการบ้านสันป่าหมากเหนือ หมู่ที่ 8

- ผู้ใหญ่บ้าน นายมนู นันทะชาติ
- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 9 บ้านสันป่าหมากใต้

ทิศใต้ ติดกับหมู่ที่ 10 บ้านบุญเจริญ

ทิศตะวันออก ติดกับหมู่ที่ พุ่งนา

ทิศตะวันตก ติดกับลำน้ำร่องช้าง

- อาชีพประชากรในชุมชน

อาชีพทำนา อาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป และทำธุรกิจส่วนตัว รับราชการ อุตสาหกรรม
ในครัวเรือน มีกลุ่มต่างๆอยู่หลายแห่งซึ่ง แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 10 ครัวเรือนดังนี้

1) กลุ่มอาหารสำเร็จ สมาชิก 16 คน

2) กลุ่มพรมเช็ดเท้า 11 คน

- ด้านการเงินและการคลัง

1) กองทุนหมู่บ้านเงินล้าน มีสมาชิกทุกครัวเรือน เป็นสมาชิก

2) กลุ่มทำนา สมาชิก 100 คน

3) กลุ่มผู้สูงอายุ 29 คน

4) กลุ่ม อ.ส.ม.

- ปัญหาสำคัญของบ้านสันป่าหมากเหนือ หมู่ที่ 8 ตำบลคอนศรีชุม

1) ปัญหาด้านอาชีพ

- อาชีพทำนา ขาดแหล่งน้ำในการช่วยเหลือไม่มีที่กักเก็บน้ำ
- อาชีพทำสวน ผลผลิตต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ

2) ปัญหาด้านสาธารณสุข

- ด้านสุขภาพ ประชาชน เอาใจใส่กับสุขภาพน้อย
- การไม่ระวัง ป้องกันตัวเองติดโรคระบาดเอคส์
- การทำลายสิ่งแวดล้อม ขาดที่ทิ้งขยะ

3) ปัญหาด้านการศึกษา

- ประชากรส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาค่ำ

4) เขตบริการหมู่ที่ 7 บ้านบ่อแฝด

- ผู้ใหญ่บ้าน นายคำ มุลเมือง

- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับหมู่บ้านคอนเหล็ก

ทิศใต้ ติดกับตำบลสว่างอารมณ์

ทิศตะวันออก ติดกับหมู่ที่ 2 บ้านร่องบัวลอย

ทิศตะวันตก ติดกับลำน้ำร่องช้าง

- อาชีพประชากรในชุมชน

อาชีพทำนา อาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป และทำธุรกิจส่วนตัว

รับราชการ อุตสาหกรรมในครัวเรือน มีกลุ่มต่างๆอยู่หลายแห่งซึ่ง แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 10 ครัวเรือนดังนี้

1) กลุ่มเย็บผ้า สมาชิก 16 คน

2) กลุ่มทำหนังสือตัวขาย 10 คน

3) กลุ่มกล้วยฉาบ 11 คน

- ด้านการเงินและการคลัง

1) กองทุนหมู่บ้านเงินล้าน มีสมาชิกทุกครัวเรือน เป็นสมาชิก

2) กลุ่มผู้สูงอายุ

3) กลุ่ม อ.ส.ม.

- ปัญหาสำคัญของบ้านบ่อแฝด หมู่ที่ 7 ตำบลคอนศรีชุม

1) ปัญหาด้านอาชีพ

- อาชีพทำนา ขาดแหล่งน้ำในการช่วยเหลือไม่มีที่กักเก็บน้ำ
- อาชีพทำสวน ผลผลิตต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ

2) ปัญหาด้านสาธารณสุข

- ด้านสุขภาพ ประชาชน เอาใจใส่กับสุขภาพน้อย
- การไม่ระวัง ป้องกันตัวเองติดโรคระบาดเอคส์
- การทำลายสิ่งแวดล้อม ขาดที่ทิ้งขยะ

3) ปัญหาการเรียนการสอน

- ประชากรส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาดำ

3.1.3 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่

- วัด
- ห้องสมุดประชาชน
- สถานีอนามัย
- เทศบาล
- ตลาดสด
- ร้านค้า
- แม่น้ำร่องช้าง
- โรงพยาบาล
- ศูนย์พัฒนาอาชีพ

3.1.4 องค์ความรู้และกระบวนการถ่ายทอด

ความรู้ที่นำมาจัดการเรียนการสอน เพื่อขจัดเกลาคุณลักษณะนิสัยของนักเรียนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 ได้แก่ การทำกล้วยฉาบ และกระบวนการถ่ายทอดวิธีทำกล้วยฉาบ

สาระสำคัญ

การถนอมอาหาร เป็นการรักษาอาหารที่มีมากเกิดจากความต้องการและขณะนั้นให้สามารถรักษาเพื่อให้อยู่ได้นานๆ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก

กล้วยฉาบ เป็นการถนอมอาหารชนิดหนึ่ง ที่จะสามารถเก็บไว้กินหรือขาย ช่วยให้มียาได้และประหยัดค่าใช้จ่ายได้

จุดประสงค์

1. ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการถนอมอาหาร
2. มีความรู้ความเข้าใจและรู้จักอุปกรณ์ในการทำกล้วยฉาบ
3. เลือกใช้อุปกรณ์ในการทำกล้วยฉาบได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม
4. สามารถทำกล้วยฉาบได้
5. มีความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างง่ายได้

เนื้อหา

1. การถนอมอาหาร
2. วัสดุอุปกรณ์ในการทำกล้วยฉาบ
3. การทำกล้วยฉาบ
4. การทำบัญชีแบบง่ายๆ
5. การตลาด

ใบความรู้เรื่อง การทำกล้วยฉาบ

อุปกรณ์ ประกอบด้วย เหยียง , กระทะ , กระซอน , ตะกร้า

วัสดุ กล้วย , น้ำมัน , เนยเหลือง , น้ำตาลทราย , เกลือป่น

วิธีทำ

1. นำกล้วยมาปอกเปลือก แขน้ำ
2. เอากล้วยออกจากน้ำให้สะเด็ดน้ำ
3. นำกล้วยมาหั่นเป็นแผ่นๆ หรือหั่นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมยาวๆ ประมาณลูกตะ 24 ชิ้น
4. ตั้งกะทะเติมน้ำมันตั้งไฟให้ร้อนจัด
5. นำกล้วยที่หั่นแล้วใส่ลงไปในกะทะทอด
6. ทอดให้พอเหลืองสุก ตักใส่ตะกร้าให้สะเด็ดน้ำมัน
7. นำน้ำตาลกับส่วนผสมที่เตรียมไว้ (ส่วนผสม น้ำ น้ำตาล เนย เกลือ)
8. นำไปต้กใส่ภาชนะ เอากล้วย ที่จะทอดลงใส่กะทะ เอาน้ำตาลราดให้ทั่วให้เข้ากัน พอเสร็จก็ตักออกผึ่งให้แห้ง

3.2 ข้อมูลพื้นฐานตำบลป่าซาง

3.2.1 โรงเรียนบ้านคำ

โรงเรียนบ้านคำ ตั้งอยู่เลขที่ 369 หมู่ที่ 9 บ้านศรีเมืองมูล ตำบลป่าซางอำเภอค้อกคำได้ จังหวัดพะเยา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอค้อคำได้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา ซึ่งอยู่ห่างจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอค้อคำได้ 16 กิโลเมตร มีเขตบริการทั้งหมด 9 หมู่บ้าน 1,430 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 5,004 คน (อ.บ.ค. ป่าซาง 2546) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างมีรายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศและผลผลิตของแต่ละปี

ด้านสภาพชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ยังขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดียังยึดติดกับความเชื่อ แบบโบราณ ทำให้ขาดความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ ในเรื่องเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดความสามัคคี รวมทั้งทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย จึงทำให้ชุมชน ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชากรในวัยทำงานบางส่วน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนออกไปทำงานนอกพื้นที่ เพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัวทำให้เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาต่างๆ รวมถึงด้านการศึกษา

ด้านสภาพเศรษฐกิจของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนยากจน ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก โดยประชาชนไม่มีการบริหารการเงินจึงเป็นภาระอย่างยิ่ง ที่สถานศึกษาต้องให้ความช่วยเหลือต่อเด็กนักเรียนของครอบครัวเหล่านี้เป็นจำนวนมาก

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ประชาชนในพื้นที่บ้านคำ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชุมชนได้ยึดถือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคือ ประเพณีที่สำคัญต่างๆ ทางศาสนาของชาติ ชุมชนจะยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม และความเชื่อเรื่องผีบ้านผีเรือนมีการเชิญวิญญาณมารับเครื่องเซ่นไหว้ หลังฤดูเก็บเกี่ยวพร้อมทั้งเป็นการพบปะสังสรรค์ระหว่างญาติพี่น้องในกลุ่มที่นับถือผีเดียวกัน แต่ประชากรบางส่วนก็มีค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อลุ่มหลงต่ออบายมุข

ปัจจุบันโรงเรียนเปิดทำการสอน 3 ระดับคือ ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 290 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 150 คน นักเรียนหญิง 140 คน มีบุคลากร 20 คน (ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และมีครูผู้สอน 19 คน)

1) บุคลากรในสถานศึกษา

1) อาจารย์ครูผู้สอน

ชื่อ- สกุล	วุฒิการศึกษา	วิชาเอก
1. นายวิวัฒน งามใจ	ค.บ.	พลศึกษา
2. นายมานพ อุปแก้ว	ศษ.บ	ประถมศึกษา
3. นางปัทมา วงศ์มณี	ค.บ.	บริหารฯ
4. นายบุญเทียม กัลยา	ค.บ	บริหารฯ
5. นางสุภา บุญเจริญ	ค.บ	คหกรรม
6. นางอำเพียร พันธุ์เกษ	ศศ.บ.	บ้านและชุมชน
7. น.ส. จันทรวล สมศรี	ศษ.บ.	สังคมศึกษา
8. นายสินธร ไชยเมือง	ค.บ	แนะแนว
9. นายจงรักษ์ ณ ลำปาง	ค.บ	แนะแนว
10. นางพรรณนิภา จินดา	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
11.นางรัชณี กัลยา	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
12. นายเกียรติพงษ์ วงศ์กาศ	กศ.บ.	พลศึกษา
13.นางจุฬารัตน์ จำรัส	ศษ.บ.	สังคมศึกษา
14.นาง สุภารัตน์ สมศรี	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
15. นางรวงทอง ครองไชย	ค.บ	สังคมศึกษา
16. นายนิวัติ กัลยา	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
17. นายสาชนันต์ บุญเรือง	ค.บ	สังคมศึกษา
18. นางต้นทัด ชันดี	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
19. นางสมควร อุปแก้ว	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
20. นายพิเชต ครองไชย	ศษ.บ.	บริหารฯ

2) คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านคำ

1. นายบุรี สมศรี	ประธานกรรมการ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5
2. พระวิธานนิมมานกิจ	รองประธาน ตัวแทนพระสงฆ์
3. นายฟุ้ง สมศรี	กรรมการ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. นายอินคำ สมศรี	กรรมการ กำนันตำบล ป่าซาง ผู้แทนผู้นำชุมชน
5. นางศิริลักษณ์ สมศรี	กรรมการ อ.บ.ค. ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น
6. นางขันแก้ว สมศรี	กรรมการ ตัวแทนผู้ประกอบการ
7. นางบุญธรรม สมศรี	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
8. นางบัวแก้ว วงศ์บุตร	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
9. นางคำน้อย สมศรี	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
10. นายสุข แสงโคตร	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
11. นายสมบูรณ์ สมศรี	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
12. น.ส. ชุ่นแก้ว สมศรี	กรรมการ ตัวแทนศิษย์เก่า
13. นายลพ จุ่มจิตร	กรรมการ ผู้แทนศาสนา
14. นายมานพ อุปแก้ว	กรรมการ ตัวแทนครู
15. นายวิวรรณ เสมอใจ	กรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการโรงเรียน

3) ปัญหาที่พบในชุมชน และแนวทางแก้ไข (โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา)

1. ด้านบุคลากร บุคลากรบางส่วนยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนโดยยังยึดการสอนแบบเดิม ส่งผลให้เด็กขาดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป

2. ด้านผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ผู้ปกครองประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง ผู้ปกครองมีรายได้ไม่สูงมากนัก ส่งผลให้เด็กขาดความกระตือรือร้นในการเรียน และไม่กล้าแสดงออก ขาดความรับผิดชอบ ในหน้าที่ของตนเอง และไม่มีวินัยในตนเอง สภาพแวดล้อม และ ชุมชน ประชาชน ในหมู่บ้านมีฐานะยากจนทำให้ผู้ปกครองไม่ค่อยให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเท่าที่ควร

3. ด้านการเรียนการสอน ขาดแคลนสื่อเทคโนโลยี ที่จะส่งเสริมการเรียนรู้เพราะงบประมาณที่ได้รับจากทางราชการไม่เพียงพอที่จะจัดซื้อได้ และห้องสมุดคับแคบและขาดเอกสารหนังสือสำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

4. ด้านคุณภาพของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน บางรายขาดแคลนอาหารกลางวัน ไม่ได้รับประทานอาหารกลางวันอย่างเพียงพอ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพของนักเรียน

อีกทั้งยัง ส่งผลถึง การเรียนของนักเรียนอีกด้วย และนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในเกณฑ์ที่พอใช้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่ต้องแก้ไข โดยรีบด่วนคือ ความรับผิดชอบ การมีวินัยในตนเอง การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ และ สร้างนิสัยรักการอ่าน

5. ด้านสุขภาพอนามัย ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ขาดความรู้ในเรื่องสาธารณสุข โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคเอดส์มีผลกระทบต่อสังคมและครอบครัวจึงมีนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียน

6. ด้านกฎหมายและการเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 ยังไม่มีความรู้เรื่องระเบียบกฎหมาย เพราะขาดการศึกษาค้นคว้า และหน่วยงานทางราชการยังไม่มีการประชุมสัมมนาเรื่องระเบียบกฎหมายและการเมืองให้ประชาชนได้รับความรู้ ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่าที่ควร ประการสำคัญในการเลือกตั้งแต่ละครั้งไม่ว่าจะทำการเลือกตั้งระบบใดก็ตาม ยังมีการซื้อเสียง โดยใช้เงินให้ประชาชนลงคะแนนให้ซึ่งส่วนใหญ่ประชาชนก็ลงคะแนนให้เป็นการตอบแทน เงินที่ได้รับ ประชาชนจึงไม่รู้ว่าตนเองกำลัง ทำผิดกฎหมาย ซึ่งจากการประเมินจะพบว่า ร้อยละ 80 ลงคะแนนเพื่อตอบแทนเงิน อีกร้อยละ 20 เป็นการลงคะแนนตามความคิดของตนเอง ทำให้เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีกับเด็ก และเยาวชน

7. ด้านการศึกษา ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ประมาณ 60 % การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประมาณ 30 % ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประมาณ 10 % จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมีความคิดที่ไม่สนับสนุนให้เด็กได้รับการศึกษาสูง มุ่งเน้นให้เด็กเข้าทำงานในสังคมเมืองหารายได้มาจุนเจือครอบครัว จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษาไม่ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชนเท่าที่ควร

จากทั้งหมดที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านคำ ยังเป็นชุมชนที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะการปลูกฝังค่านิยมที่ดี และการไม่เรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวทางแก้ไข ปัญหาเบื้องต้นของสถานศึกษา

1. โรงเรียนบ้านคำ ได้ดำเนินการจัดการศึกษา ให้ความรู้ ทักษะวิชาชีพกับเด็กนักเรียนทุกคน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ ที่ชุมชนต้องการ เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึที่ดีต่อโรงเรียน และเห็นความสำคัญและตระหนักในเรื่องของการจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางทิศทางการจัดการศึกษาที่ชุมชนต้องการ

2. โรงเรียนบ้านคำปลูกฝังให้เด็กนักเรียนทุกคน เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักคิดวิเคราะห์ หาเหตุและผลของปัญหาต่างๆ และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ เพื่อที่จะสามารถเป็นผู้นำชุมชนในอนาคต

3. โรงเรียนบ้านคำ ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมากขึ้น ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ และเกิด

ทัศนคติที่ดีของการศึกษาและทำให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนที่ดีขึ้น

3.2.2 ข้อมูลของชุมชน

ตำบลป่าซาง เขตบริการมีดังต่อไปนี้คือ ตำบลป่าซางทั้งหมด 9 หมู่บ้าน

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อดำบลห้วยลาน
ทิศใต้	ติดต่อดำบลคงสุวรรณ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกองเขตอำเภอจุน
ทิศตะวันตก	กึ่งอำเภอภูพานยาว

1) หมู่ที่ 1 บ้านคำเหนือพัฒนา

- มีประชากร ชาย 304 หญิง 325 รวม 629 คน จำนวนครัวเรือน 177 ครัวเรือน

- การใช้พื้นที่

พื้นที่การเกษตร	870 ไร่
พื้นที่ทำนา	788 ไร่
พื้นที่ทำไร่	82 ไร่
พื้นที่ทำสวน	79 ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	49 ไร่

- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดกับ ต.ห้วยลาน
ทิศใต้	ติดกับ หมู่ที่ 5 ต. ป่าซาง
ทิศตะวันตก	ติดกับ ต. ห้วยแก้ว อ. ภูพานยาว
ทิศตะวันออก	ติดกับ หมู่ที่ 2 ต. ป่าซาง

- การรวมกลุ่มของชุมชน ในหมู่ที่ 1 ได้แก่

กลุ่มทำไวน์ กลุ่มแปรรูปอาหาร
กลุ่มออมทรัพย์เงินล้าน
กลุ่ม อ.ส.ม.
กลุ่มผู้สูงอายุ

2) หมู่ที่ 2 บ้านคำกลาง

- มีประชากร ชาย 305 หญิง 335 รวม 640 คน จำนวนครัวเรือน 180 ครัวเรือน

- การใช้พื้นที่

มีพื้นที่การเกษตร	784 ไร่
พื้นที่ทำนา	747 ไร่
พื้นที่ทำไร่	37 ไร่

พื้นที่ ทำสวน	23 ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	42 ไร่

- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติด กับ ต. ห้วยลาน
ทิศใต้	ติดกับ ต. คงสุวรรณ
ทิศตะวันตก	ติดกับ หมู่ที่ 5 หมู่ 1 ต.ป่าซาง
ทิศตะวันออก	ติดกับ หมู่ที่ 9 หมู่ 3 ต. ป่าซาง

- การรวมกลุ่มของชุมชน ในหมู่ที่ 2 บ้านคำกลาง

กลุ่มออมทรัพย์
กลุ่มหน่อไม้อัดπίบ
กลุ่มเพาะเห็ด
กลุ่มเย็บผ้า

3) หมู่ ที่ 3 ชื่อหมู่บ้านคำสันทราย

- มีประชากร ชาย 227 หญิง 236 รวม 463 คน จำนวนครัวเรือน 143 ครัวเรือน

- การใช้พื้นที่

พื้นที่การเกษตร	780 ไร่
พื้นที่ทำนา	757 ไร่
พื้นที่ทำไร่	23 ไร่
พื้นที่ ทำสวน	43 ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	45 ไร่

- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดกับ ต. ห้วยลาน
ทิศใต้	ติดกับ หมู่ 9 หมู่ที่ 7 ต. ป่าซาง
ทิศตะวันออก	ติดกับ หมู่ 4 ต. ป่าซาง
ทิศตะวันตก	ติดกับ หมู่ที่ 2 ต. ป่าซาง

- การรวมกลุ่มของชุมชน ใน หมู่ที่ 3

กลุ่มเลี้ยงโค
กลุ่มสะสมถังจะ
กลุ่มเงินล้าน
กลุ่มอ.ส.ม.

4) หมู่ที่ 4 ชื่อหมู่บ้านคำพัฒนา

- มีประชากร ชาย 311 หญิง 320 รวม 631 คน จำนวนครัวเรือน 193 ครัวเรือน

- การใช้พื้นที่

พื้นที่การเกษตร	1,502	ไร่
พื้นที่ทำนา	835	ไร่
พื้นที่ทำไร่	677	ไร่
พื้นที่ทำสวน	25	ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	51	ไร่

- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือติด ต. ห้วยลาน
 ทิศใต้ ติด หมู่ 7 ต. ป่าซาง
 ทิศตะวันออก หมู่ 8 ต. ป่าซาง
 ทิศตะวันตก หมู่ 3 ต. ป่าซาง

- การรวมกลุ่มของชุมชน ในหมู่ที่ 4

กลุ่มออมทรัพย์
 กลุ่มหน่อไม้้อคืบ
 กลุ่มเลี้ยงโค

5) หมู่ที่ 5 ชื่อหมู่บ้านคำล่าง

- มีประชากร ชาย 276 หญิง 255 รวม 531 คน จำนวนครัวเรือน 149 ครัวเรือน

- การใช้พื้นที่

พื้นที่การเกษตร	998	ไร่
พื้นที่ทำนา	885	ไร่
พื้นที่ทำไร่	113	ไร่
พื้นที่ทำสวน	17	ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	33	ไร่

- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือติด หมู่ที่ 1 ต. ป่าซาง
 ทิศใต้ ติด ต. คงสุวรรณ
 ทิศตะวันออก ติด ต. ห้วยแก้ว
 ทิศตะวันตก ติด ต. ป่าซาง

- การรวมกลุ่มของชุมชน ในหมู่ที่ 5

กลุ่มออมทรัพย์
 กลุ่มเลี้ยงโค
 กลุ่ม อ.ส.ม.

กลุ่มผู้สูงอายุ

6) หมู่ที่ 6 ชื่อหมู่บ้านค่านบน

- มีประชากร ชาย 423 หญิง 444 รวม 867 คน จำนวนครัวเรือน 266 ครัวเรือน

- การใช้พื้นที่

พื้นที่การเกษตร 1,704 ไร่

พื้นที่ทำนา 1,206 ไร่

พื้นที่ทำไร่ 498 ไร่

พื้นที่ทำสวน 307 ไร่

พื้นที่อยู่อาศัย 95 ไร่

- อาณาเขต

ทิศเหนือติดต่อกับ ต. ห้วยลาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต. คงสุวรรณ

ทิศตะวันออก ติด อ. จุน

ทิศตะวันตก ติด หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8

7) หมู่ที่ 7 ชื่อหมู่บ้านสันป่าม่วง

- มีประชากร ชาย 233 หญิง 271 รวม 504 คน จำนวนครัวเรือน 176 ครัวเรือน

- การใช้พื้นที่

พื้นที่การเกษตร 863 ไร่

พื้นที่ทำนา 607 ไร่

พื้นที่ทำไร่ 256 ไร่

พื้นที่ทำสวน 100 ไร่

พื้นที่อยู่อาศัย 31 ไร่

- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับ ต. ห้วยลาน

ทิศใต้ ติดกับ หมู่ที่ 7 ต. ป่าซาง

ทิศใต้ ติดกับ ต. คงสุวรรณ

ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่ที่ 6 ต. ป่าซาง

ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่ที่

- การรวมกลุ่มของชุมชน ในหมู่ที่ 7

กลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มข้าว

กลุ่ม อ.ส.ม.

กลุ่มผู้สูงอายุ

กลุ่มเงินล้าน

8) หมู่ที่ 8 ชื่อหมู่บ้านคำคอนตัน

- มีประชากร ชาย 197 หญิง 189 รวม 386 คน จำนวนครัวเรือน 127 ครัวเรือน

- การใช้พื้นที่

พื้นที่การเกษตร 1,338 ไร่

พื้นที่ทำนา 767 ไร่

พื้นที่ทำไร่ 571 ไร่

พื้นที่ทำสวน 141 ไร่

พื้นที่อยู่อาศัย 50 ไร่

- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับ ต. ห้วยลาน

ทิศใต้ ติดกับ หมู่ที่ 7 ต. ป่าซาง

ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่ที่ 4 ต. ป่าซาง

ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่ที่ 6 ต. ป่าซาง

- การรวมกลุ่มของชุมชน ในหมู่ที่ 8

กลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า

กลุ่มเย็บผ้า

กลุ่มเงินล้าน

กลุ่ม อ.ส.ม

กลุ่มผู้สูงอายุ

9) หมู่ที่ 9 ชื่อหมู่บ้านศรีเมืองมูล

- มีประชากร ชาย 183 หญิง 210 รวม 393 คน จำนวนครัวเรือน 110 ครัวเรือน

- การใช้พื้นที่

พื้นที่การเกษตร 562 ไร่

พื้นที่ทำนา 466 ไร่

พื้นที่ทำไร่ 96 ไร่

พื้นที่ทำสวน 37 ไร่

พื้นที่อยู่อาศัย 20 ไร่

- อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือติดกับ หมู่ 3 ต. ป่าซาง

ทิศใต้ติดกับ ต. คงสุวรรณ

ทิศตะวันออก ติดกับหมู่ที่ 7 ต. ป่าซาง

ทิศตะวันตก ติดกับหมู่ที่ 2 ต. ป่าง

- การรวมกลุ่มของชุมชน

กลุ่มเย็บผ้า

กลุ่มออมทรัพย์

ตำบลห้วยลาน เป็นที่ราบระหว่างภูเขา ด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตก มีลำห้วยป่าซางไหลผ่าน การคมนาคม มีเส้นทางหลัก ถนน พะเยา-เชียงใหม่ ที่สะดวก ในการเดินทาง มีรถโดยสารประจำทางสามารถเดินทางติดต่อกับภายนอก พื้นที่ ได้ตลอดทั้งวันหมู่บ้านและหลังคาเรือน จำนวน 9 หมู่บ้าน มี 1,521 หลังคาเรือน แยกเป็น ประชากรชาย จำนวน 2,459 คน ประชากรหญิง จำนวน 2,890 คน รวม 5,349 คน

การใช้พื้นที่ตำบลห้วยลาน

พื้นที่การเกษตร 9,401 ไร่

พื้นที่ในการทำนา 7,058 ไร่

พื้นที่ในการทำไร่ 2,343 ไร่

พื้นที่ในการทำสวน 772 ไร่

พื้นที่อยู่อาศัย 416 ไร่

สภาพปัญหาในตำบลห้วยลาน

1. ปัญหาด้านการเกษตร

- ขาดแคลนน้ำในการเกษตร
- ผลผลิตต่ำ ขาดคุณภาพ
- ปัญหาการใช้สารเคมีในชุมชน

2. ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย

- ปัญหาการระบาดของโรคเอดส์
- ปัญหาการไม่รักษาสุขภาพ
- ปัญหาการขาดการเอาใจใส่ต่อสุขภาพ

3. ปัญหาด้านการศึกษา

- ปัญหา ประชากรมีการศึกษาค่ำ เป็นส่วนใหญ่

3.2.3 องค์ความรู้และกระบวนการถ่ายทอด

ความรู้ของโรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกูล) ที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณลักษณะนิสัยให้กับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ความรู้เรื่องปฏิก

ปุ๋ย คือ สารอินทรีย์ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือทำขึ้นก็ตามสำหรับใช้เป็นธาตุอาหารทำขึ้นทำให้การเปลี่ยนแปลงทางเคมีในดิน เพื่อบำรุงการเจริญเติบโตของพืช (พ.ร.บ.)ปุ๋ย พ.ศ. 2518 ปุ๋ยแบ่งได้ 2 ชนิด คือ

1) ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นปุ๋ยที่ได้จากซากพืชซากสัตว์ เศษเหลือของพืชและสัตว์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น

2) ปุ๋ยอนินทรีย์ เป็นปุ๋ยที่สังเคราะห์มาจากแร่หิน เรียกทั่วไปว่า ปุ๋ย วิทยาศาสตร์หรือ เคมี แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

- ปุ๋ยเดี่ยว คือปุ๋ยที่มีธาตุอาหารหลัก เช่น ไนโตรเจน (N) ฟอสฟอรัส (P) และ โพแทสเซียม (K) เป็นองค์ประกอบเพียงธาตุเดียว

- ปุ๋ยผสม คือปุ๋ยที่มีธาตุอาหารหลัก เช่น ไนโตรเจน (N) ฟอสฟอรัส (P) และ โพแทสเซียม (K) เป็นองค์ประกอบตั้งแต่ 2 ธาตุขึ้นไป ถ้าปุ๋ยผสมมีธาตุอาหารครบ 3 ธาตุ จะเรียกว่า “ปุ๋ยสมบูรณ์”

ข้อเปรียบเทียบระหว่างปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยอนินทรีย์

ปุ๋ยอินทรีย์	ปุ๋ยอนินทรีย์
1. มีธาตุอาหารต่อหน่วยน้ำหนักปุ๋ยน้อย	1. มีธาตุอาหารต่อหน่วยน้ำหนักปุ๋ยมากกว่า
2. เมื่อใส่ลงไปดินแล้วจะทำให้ดินร่วนซุย	2. เมื่อใส่ลงดินแล้วจะทำให้ดินแน่นทึบ
3. ราคาถูก	3. ราคาแพง
4. หาได้ง่ายตามเรือกสวน ไร่ นา	4. ต้องซื้อตามร้าน
5. เพิ่มอาหาร ให้แก่พืช ไม่ได้ตรงตามความต้องการ	5. เพิ่มอาหารให้แก่พืชได้ตรงตามความต้องการ

ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นปุ๋ย ที่ได้จากซากพืช ซากสัตว์ ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก คือ ปุ๋ยที่ได้จากสัตว์ที่ขับถ่ายออกมา เช่น อุจจาระ ปัสสาวะ ของสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ เป็นต้น

ปุ๋ยคอก เป็นปุ๋ยชนิดหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อดินมาก แต่คุณภาพของปุ๋ย ขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1) ชนิดของสัตว์ สัตว์แต่ละชนิดจะให้คุณค่าและปริมาณของธาตุอาหารที่แตกต่างกัน เช่น ไก่กับหมู หรือหมูกับวัว เป็นต้น

2) ชนิดของอาหารที่สัตว์กิน สัตว์แต่ละชนิดกินอาหารที่แตกต่างกัน หรือสัตว์ชนิดเดียวกัน ถ้าอยู่ในสภาพการเลี้ยงดูด้วยอาหารที่ต่างกัน ก็จะมีผลทำให้สิ่งขับถ่ายของสัตว์ที่ออกมาต่างกันไปด้วย เช่น สัตว์ที่กินอาหารจำพวกหญ้าหรือฟาง ซึ่งมีคุณค่าทางอาหารต่ำกว่าพวกอาหารเสริม จะทำให้ปุ๋ยคอกที่ได้นั้นมีคุณภาพต่ำลงด้วย

3) อายุของสัตว์ สัตว์ที่มีอายุต่างกันย่อมต้องการอาหารที่ต่างกัน มูลของสัตว์อายุมากจะให้ปุ๋ยที่มีคุณภาพสูงกว่ามูลของสัตว์ที่มีอายุน้อย

4) วิธีการเก็บรักษาปุ๋ยคอก มีความสำคัญมาก เพราะธาตุอาหารในปุ๋ยคอกจะมีโอกาสสูญหายไปได้หลายอย่างคือ ซึ่หมายลงไปในดิน ถูกน้ำชะล้างหรือสูญเสียไปในรูปของก๊าซ การเก็บจึงควรเก็บบนพื้นคอก และควรมีหลังคาถ้กันน้ำฝน

ประโยชน์ของปุ๋ยคอก

- 1) เพิ่มอินทรีย์วัตถุแก่ดิน ทำให้ดินเหนียวมีลักษณะร่วนซุยขึ้น และทำให้ดินโปร่งหรือดินทรายสามารถอุ้มน้ำได้ดี
- 2) เพิ่มธาตุอาหารแก่ดิน
- 3) ช่วยให้การทํางานของจุลินทรีย์ มีประสิทธิภาพดีขึ้น

วิธีใช้ปุ๋ยคอก การใช้ปุ๋ยคอกจะได้ผล ต่อเมื่อปุ๋ยคอกมีการสลายตัว ซึ่งควรปฏิบัติ ดังนี้

หว่านปุ๋ยให้ทั่วบริเวณที่ปลูกพืช แล้วไถกลบให้ลึกประมาณ 10 เซนติเมตรใส่เป็นปุ๋ยรองพื้นในการปลูกพืชล้มลุกต่างๆ โดยใส่ประมาณ 1-2 ปุ้่งก็ต่อเนื้อที่ 1 ตารางเมตรถ้าเป็นไม้ยืนต้นให้ใส่รอบๆ โคนต้นตามแนวพุ่มใบ

ปุ๋ยพืชสด

ปุ๋ยพืชสด ได้แก่ ปุ๋ยที่ได้จากการไถกลบพืชหรือส่วนต่างๆของพืชลงในดินเพื่อให้พืชเหล่านั้นเน่าเปื่อยผุพังอยู่ในดิน

วิธีทำและวิธีใช้ปุ๋ยพืชสด

พืชที่ใช้เป็นปุ๋ยพืชสดนั้นนิยมใช้พืชตระกูลถั่วหรือพืชคลุมดินอื่นๆ ที่ยังสดซึ่งสามารถเพิ่มธาตุอาหารไนโตรเจน ได้มากกว่าพืชชนิดอื่น การใช้พืชตระกูลถั่วทำเป็นปุ๋ยพืชสดในประเทศไทยยังมีผู้นิยมใช้กันแพร่หลายนักเพราะยังขาดความรู้ในเรื่องการทำและการนำไปใช้ ประเทศที่มีการเกษตรกรรมเจริญรุ่งเรืองแล้ว นิยมใช้ปุ๋ยพืชสดกันมากสำหรับประเทศที่พืชตระกูลถั่วหายาก เกษตรกรมักใช้พืชตระกูลถั่วผสมกับพืชอื่นๆ ซึ่งทำให้ทุนค่าใช้จ่ายได้อีก ทางหนึ่งจากผลจากการทดลองนับว่าได้ผลดีและคุ้มค่าการทำปุ๋ยพืชสดนั้นมีวิธีทำ 2 วิธีคือ

- จัดหาพืชสดมาทำปุ๋ยในแปลง
- ปลูกพืชลงในแปลงที่จะทำปุ๋ยพืชสด

วิธีที่ 1 การจัดหาพืชสดมาทำปุ๋ยในแปลง

- 1) เตรียมแปลงขนาด 1x 4 เมตร
- 2) ขุดดินในแปลงให้ลึกประมาณ 15-20 เซนติเมตร
- 3) นำเศษพืช เช่น ต้นถั่ว ต้นหญ้าสด ใบไม้ ใบหญ้า หรือเศษพืชอื่นๆ ที่ยังสดอยู่ใส่ลงในแปลงที่เตรียมไว้

- 4) ใช้ดินกลบตามเดิม แต่ไม่ควรกลบให้หนาจนเกินไป
- 5) ทิ้งไว้ 2 สัปดาห์ แล้วใช้จอบกลบดินใหม่อีกครั้งแล้วทิ้งไว้อีก 2 สัปดาห์ จึงเตรียมแปลงที่จะใช้ปลูกพืช

วิธีที่ 2 การปลูกพืชลงในแปลงที่จะทำปุ๋ยพืชสด

เตรียมดินในแปลงที่เราจะปลูกพืชหรือพื้นที่ ที่เราต้องการปลูกพืช หรือ อาจจะทั้งไร่ทั้งสวนหวานเมล็ดพืชตระกูลถั่วหรือพืชอื่นๆ ที่มีการเจริญเติบโตเร็วลงในบริเวณที่เตรียมไว้ รอให้พืชเจริญเติบโต จนถึงระยะที่กำลังออกดอก แล้วขุด สับ กลบพืชเหล่านั้นลงไป ในดิน ถ้าทำทั้งไร่ก็ใช้วิธีไถกลบประมาณ 1 เดือน จึงปลูกพืชบนพื้นที่นั้นทิ้งไว้

ประโยชน์ของปุ๋ยพืชสด

- 1) เพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แกดิน
- 2) เพิ่มธาตุไนโตรเจนวัตถุให้แกดิน
- 3) ช่วยให้ดินอุ้มน้ำได้ดีขึ้น
- 4) ช่วยกำจัดวัชพืช
- 5) ช่วยปรับสภาพดินเหนียวให้เป็นดินร่วน

ปุ๋ยหมัก

ปุ๋ยหมัก คือ ปุ๋ยที่เกิดจากการหมักของเศษพืชต่างๆ เช่น หญ้าแห้ง ฟางแห้งใบไม้แห้ง ลำต้นของพืชในไร่ นา หรือเศษขยะของบ้านเรือนรวม กับมูลสัตว์ ปุ๋นขาวหรือ สิ่งอื่นๆ ที่ช่วยให้เศษพืชสลายตัวเร็วขึ้น

ประโยชน์ของปุ๋ยหมัก

- 1) เพิ่มอินทรีย์วัตถุ ในดินและรักษาความสมบูรณ์ของดิน
- 2) เปลี่ยนสภาพดินเหนียวให้เป็นดินร่วนซึ่งเหมาะแก่การเจริญเติบโตของพืช
- 3) ช่วยกระตุ้นธาตุอาหารพืชบางอย่างในดินที่ละลายในน้ำได้ยากให้ละลายในน้ำได้ดีขึ้น
- 4) ช่วยรักษาความชื้นในดิน และให้การถ่ายเทของอากาศในดินดีขึ้น
- 5) เพิ่มธาตุไนโตรเจนให้กับดิน
- 6) เพิ่มประสิทธิภาพ ในการใช้ปุ๋ยเคมี และสามารถลดอัตราการใช้ปุ๋ยเคมีได้ดี

การเลือกสถานที่ทำปุ๋ยหมัก

ควรเลือกสถานที่ ที่ทำปุ๋ยหมักให้ห่างจากบ้านและบ่อน้ำพอสมควรหรือป้องกันไม่ให้กลิ่นของปุ๋ยหมักไปรบกวนผู้ที่อยู่ในบ้านและบริเวณใกล้เคียง สถานที่ ที่ไม่ควรเป็นที่ดอน ซึ่งอยู่ใกล้บริเวณไร่ นา หรือสวนเพื่อสะดวกในการนำปุ๋ยหมักมาใช้

วัสดุที่ใช้ในการทำปุ๋ยหมัก วัสดุที่ทำให้ปุ๋ยหมักมีคุณภาพดี ประกอบด้วย

- 1) 1) วัสดุพวกเศษพืชเช่นใบไม้ ผักตบชวา หญ้าแห้ง ช้างข้าว ต้นข้าวโพดลำต้น ของถั่ว

ชนิดต่างๆ กากเมล็ดพันธุ์

2) 2) ปุ๋ยซึ่งได้มาจากมูลสัตว์ เช่น มูลควาย มูลเป็ด มูลไก่ มูลค้างคาว ปัสสาวะของ คนและสัตว์

3) 3) ปุ๋ยเคมีอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แอมโมเนีย ซัลเฟต ยูเรีย ปุ๋ย ที่มีส่วนผสมของ ธาตุไนโตรเจน โพแทสเซียม ฟอสฟอรัส

4) ดินร่วน และปูนขาว

วิธีการทำปุ๋ยหมัก

1) เตรียมวัสดุและที่สำหรับทำปุ๋ยหมัก

2) นำวัสดุที่เตรียมไว้มาสลับกันในสถานที่ที่เตรียมไว้ รดน้ำให้ชุ่มตลอดเวลาที่หมักปุ๋ย

3) หมั่นกลับกองปุ๋ยหมักทุกๆ 30 วัน เพื่อให้วัสดุที่หมักผุพังเร็วขึ้น ซึ่งต้องใช้เวลา ประมาณ 3-4 เดือน

4) เมื่อใช้ปุ๋ยได้แล้ว ให้เก็บไว้ในที่มีหลังคา เพื่อกันมิให้ฝนชะปุ๋ยไปได้หรือบรรจุไว้ในกระสอบหรือถุงพลาสติกแล้วเก็บไว้ในที่ร่ม

การกองปุ๋ยหมัก มีขั้นตอนดังนี้

1) ไล่เศษวัสดุที่เตรียมไว้ลงในที่ที่เตรียมไว้ และเหยียบตามขอบให้แน่น โดยให้ กองเศษวัสดุมีประมาณ 30 เซนติเมตรแล้วรดน้ำพอชุ่ม

2) โรยทับด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยเคมีและปูนขาวให้หนาประมาณ 5-10 เซนติเมตร

3) โรยด้วยดินร่วนให้มีความหนาประมาณ 2-3 เซนติเมตร โดยปฏิบัติเช่นนี้สลับกัน 3-4 ชั้น ตามความเหมาะสม

การกองปุ๋ยหมักทำได้หลายวิธีดังนี้

1) กองในหลุม ขุดหลุมรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร ลึกครึ่ง เมตร นำดินขึ้นกองรอบปากหลุม ให้สูงครึ่งเมตร แล้วทำหลังคาเพื่อป้องกันฝนชะล้างกองปุ๋ย

2) กองในคอก ปรับดินบริเวณที่จะกองปุ๋ยหมักให้แน่นและเรียบเพื่อสะดวกในการ กองปุ๋ยและป้องกันการสูญเสียน้ำ

3.3 ข้อมูลพื้นฐานตำบลคงเงิน

3.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านเงิน (เงินทรานุกูล) เริ่มก่อตั้งเมื่อ วันที่ 1 ตุลาคม 2466 ณ ศาลาการเปรียญ วัดศรีดอนไชย (วัดบ้านเงิน) หมู่ที่ 8 ต่อมา พระอธิการจันทร์ วรรณรังษี เจ้าอาวาส วัดศรีดอนไชย เจ้าคณะตำบลคงเงิน ได้เป็นประธาน กรรมการดำเนินการก่อสร้าง อาคารหลังแรก (แบบ ค.) โดยได้รับงบประมาณ จากทางราชการ 45,000 บาท ต่อมาได้รับงบประมาณสร้างบ้านพักครู 1 หลัง สร้างอาคารเรียนแบบ พย. 07 ขนาด 4 ห้องเรียน 1 หลัง โรงฝึกงาน (อาคารเอนกประสงค์) 1 หลัง และส้วม 4 ที่นั่ง จำนวน 1 หลัง สนามวอลเลย์บอล ต่อจากนั้นคณะครู ผู้ปกครอง พ่อค้า ประชาชนได้บริจาคเงินจัดสร้างสนามเด็กเล่น และรั้ว ไม้เป็นสมบัติของโรงเรียน ปัจจุบัน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 130 คน มีครู 10 คน

1) ที่ตั้ง - อาณาเขต ของโรงเรียน

ที่ตั้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลคงเงิน ถนน พะเยา - ป่าแดด กิ่งอำเภอกฎมขาว จังหวัดพะเยา มีพื้นที่ทั้งสิ้น 10 ไร่ 2 งาน 5 ตารางวา ระยะทางห่างจากที่ทำการ กิ่งอำเภอกฎมขาว ระยะทาง 3 กิโลเมตร มีหมู่บ้านในเขตบริการของโรงเรียน 2 หมู่บ้าน

2) บุคลากรในโรงเรียน

ตำแหน่ง	จำนวนตำแหน่งข้าราชการครู		
	ชาย	หญิง	รวม
อาจารย์ใหญ่	-	1	1
ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่	-	-	-
อาจารย์ 3	-	1	-
อาจารย์ 2	2	6	8
รวม	3	7	10

3) บทบาทหน้าที่ของบุคลากร

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ระดับ	วุฒิ	วิชาเอก	หน้าที่
1	นางสาวรัชนิกร พันธุ์พัฒนกุล	อาจารย์ใหญ่	8	กศ.ม.	บริหารการศึกษา	อาจารย์ใหญ่
2	นางวันเพ็ญ ชาวเหนือ	อาจารย์ 2	7	ศศ.บ.	การพัฒนาชุมชน	อนุบาล

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ระดับ	วุฒิ	วิชาเอก	หน้าที่
3	นางชรินทร์ฤา ธนะ	อาจารย์ 2	7	ค.บ.	บริหารโรงเรียน	ป. 1
4	นายขยส สุขเจริญ	อาจารย์ 2	6	ค.บ.	วิทยาศาสตร์	ป. 2
5	นางนิภาพร บุญถึง	อาจารย์ 2	7	ค.บ.	บริหารโรงเรียน	ป. 3
6	นางบุญประครอง อินปิ่น	อาจารย์ 2	7	กศ.บ	ภาษาไทย	ป. 4
7	นางวันดี กันชะมูล	อาจารย์ 2	7	ค.บ.	บริหารโรงเรียน	ป. 5
8	นางสาวนงนิต บุญ ประสิทธิ์	อาจารย์ 3	9	กศ.ม.	บริหารการศึกษา	ป. 6
9	นางสุภัทร เตชะตา	อาจารย์ 2	7	ค.บ.	ประถมศึกษา	กอท. ไทย1-3
10	นายอนุพงษ์ แก้วเครือคำ	อาจารย์ 2	6	กศ.บ.	สังคมศึกษา	วิทย์, พลธ5-6
11	นายชมเดือน อภิวงศ์			ม.ศ. 3		นักรการ การโรง

4) การจัดตั้งชั้นเรียนในปีการศึกษา 2546 ดังนี้

ชั้นเรียน	จำนวน			จำนวนห้อง เรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาล 1	12	3	15	1
อนุบาล 2	8	6	14	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	10	6	16	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	6	9	15	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	5	7	12	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	2	16	21	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	7	7	14	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	12	11	23	1
รวมทั้งสิ้น	65	65	130	8

5) รายชื่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านเจน ฯ

1. นายบุญ พรหมแสน	ประธานกรรมการ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5
2. นายสหพันธ์ เผ่าน้อย	กรรมการ ตัวแทนศิษย์เก่า
3. นายอุทิศ ศรีวิชัย	กรรมการ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8
4. นายสุภัทร เตชะตา	กรรมการ ตัวแทนครู

5. นายประพันธ์ เดชะบุญ	กรรมการ ตัวแทนผู้ปกครอง
6. นายประทีป วาญาน	กรรมการ ตัวแทนองค์กรท้องถิ่น(ผู้ใหญ่บ้าน)
7. พระอุบล อธิปัญญา	กรรมการ ตัวแทนพระสงฆ์
8. นายปรีชา เผ่าเครื่อง	กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน
9. นางสาวรัชนิกร พันธุ์พัฒนกุล	กรรมการและเลขานุการ

6) แหล่งเรียนรู้

- อุทยานธรรมชาติในครอบครัว การทำรูปหอม 1 กลุ่ม ประมาณ 10 ครัวเรือน
- อุทยานธรรมชาติในครอบครัว การเย็บรองเท้า 1 กลุ่ม ประมาณ 10 ครัวเรือน
- กลุ่มผลิตน้ำยาเอนกประสงค์ ผลิตแชมพู และสบู่เหลว 1กลุ่มประมาณ 10ครัวเรือน
- กลุ่มการผลิตปุ๋ยชีวภาพ 1 กลุ่ม ประมาณ 15 ครัวเรือน
- ครัวภูมิปัญญา สมุนไพรไทย การจักสาน (2-3 คน)
- การเกษตรแบบผสมผสาน “สวนวิมานดิน ”
- วัดศรีดอนไชยและโบราณสถานในหมู่บ้าน “ กู่วัดร้าง ” จำนวน 4 แห่ง
- สถานีอนามัย 1 แห่ง

3.3.2 ข้อมูลทั่วไปของบ้านเจน ตำบลเจน

บ้านเจนเป็นหมู่บ้านที่ตั้ง อยู่ทิศใต้ของกิ่งอำเภอภูพานยาว มีระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอภูพานยาวประมาณ 3 กิโลเมตร สาเหตุที่ชื่อบ้านเจน เมื่อก่อนหมู่บ้านมีดินไม่มากดูไปทางไหนก็ร่มเย็น มีแม่น้ำร่องเจนไหลลงมา จากทิศตะวันตกผ่านถนนพะเยา-ป่าแดด สมัยนั้น เป็นทางลูกรัง (ทางเกวียน) แม่น้ำร่องเจนไหลลงสู่แม่น้ำร่องเฮี้ย ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านนั้น

1) บ้านเจนหมู่ที่ 5

- การปกครองและประชากร

บ้านเจน แบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่ 5 มีจำนวน 240 หลังคาเรือน และหมู่ 8 มี 221 หลังคาเรือน เป็นชาย 742 คนเป็นหญิง766 คนรวมมีประชากรทั้งสิ้น 1,508 คนชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมืองร้อยละ 100 และนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งอพยพมาจากจังหวัดลำปาง มีวัด 1 แห่ง คือวัดศรีดอนไชย โรงเรียน 1 แห่ง คือโรงเรียนบ้านเจน (เจนทรานุกูล) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน 1 แห่ง

- อาณาเขตที่ตั้งของหมู่ 5

ทิศเหนือ จดบ้านร่อง หมู่ 6 (ขณะนั้นยังไม่แยกออกเป็นสองหมู่บ้าน)
ทิศใต้ จดบ้านสันป่าสัก หมู่ 11, 2

ทิศตะวันออก จดทุ่งนา

ทิศตะวันตก จดภูเขาและหมู่ 8 ปัจจุบัน

- อาชีพ เศรษฐกิจ รายได้ของหมู่ 5

ประชากรในชุมชนมีอาชีพ ทำนา ทำสวน ทำไร่ โดยชุมชนประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 90 ซึ่งมีพื้นที่เกษตรของชุมชน 1 พื้นที่เกษตรในหมู่ 5 มีจำนวน 2,500 ไร่อาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป ทำธุรกิจส่วนตัว รับราชการ อุตสาหกรรมในครัวเรือน และยังมีกลุ่มต่างๆที่ต้องอยู่ในชุมชน ได้แก่

1. งานหัตถกรรมจากรองเท้า
2. ทำงานก่อสร้างในชุมชน และนอกชุมชน
3. การเกษตร ร้อยละ 90 %
4. มีโรงสีขนาดกลางอยู่ 1 แห่ง
5. การเลี้ยงสัตว์ โค กระบือ ไก่ เป็ด
6. มีกลุ่มอยู่ 6 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มแม่บ้านออมทรัพย์
- กลุ่มทำนา
- กลุ่มดอกไม้
- กลุ่มปลูกพืชผัก
- กลุ่มผู้สูงอายุ
- กองทุนหมู่บ้านเงินล้าน

- ปัญหาสำคัญของบ้านเงิน หมู่ 5 ตำบลคงเงิน

1. ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ

- ขาดแคลนน้ำ เพื่อการเกษตร ไม่มีที่กักเก็บน้ำ
- ผลผลิตต่ำ เพราะเมล็ดพันธุ์ไม่มีคุณภาพ

2. ปัญหาด้านสาธารณสุข

- การขาดความรู้ ไม่เข้าใจด้านสาธารณสุข การไม่ดูแลรักษาสุขภาพ

ตนเอง

- การไม่ระวัง ปกป้องตัวเอง เช่น การระบาดของโรคเอดส์
- การทำลายสิ่งแวดล้อมเกิดมลภาวะเป็นอันตรายต่อสุขภาพและชุมชน
- การไม่จัดเก็บขยะมูลฝอยให้เป็นระบบ ถูกวิธี เกิดมลภาวะ

3. ปัญหาด้านการศึกษา

- ประชากรส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาค่ำ เพราะรายได้น้อย อัตราการเรียนต่อดำ
- นักเรียนเรียนไม่จบ ออกกลางคัน
- สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมู่ 5 ได้แก่
 - วัดศรีดอนไชย
 - โรงเรียนบ้านเจน (เจนจันทรานุกูล)
 - ศูนย์เด็กเล็ก
 - สวนสมุนไพร
 - ผู้สูงอายุ
 - ศูนย์กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ของแม่บ้าน

2) บ้านเจน หมู่ที่ 8

- อาณาเขต - ที่ตั้ง ของบ้านเจน หมู่ 8

ทิศเหนือจด บ้านร้องหมู่ที่ 6 ต. ดงเจน

ทิศใต้จด บ้านเจนหมู่ที่ 5 ต. ดงเจน

ทิศตะวันออกจด บ้านเจนหมู่ที่ 5 ต. ดงเจน

ทิศตะวันตกจด บ้านร้องป่อ หมู่ที่ 7- 14 ต. ดงเจน

- สภาพพื้นที่ หมู่ที่ 8 ต. ดงเจน เป็นพื้นที่ราบสูง ระยะทางห่างจาก กิ่งอำเภอภูพานยาว

จังหวัดพะเยา ประมาณ 3 ก.ม. การใช้ประโยชน์พื้นที่ของหมู่บ้าน ประกอบด้วย

มีพื้นที่ทั้งหมด	3,533	ไร่
พื้นที่คลอง	2,960	ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	190	ไร่
พื้นที่ป่าไม้	358	ไร่
พื้นที่สาธารณะ	18	ไร่
พื้นที่ ห้วย หนอง คลอง	27	ไร่
พื้นที่ การเกษตร	1,420	ไร่
พื้นที่ไร่	115	ไร่
พื้นที่ไม้ยืนต้น	172	ไร่

- สถานที่บริการสาธารณประโยชน์ หมู่ 8

มีวัด 1 แห่ง มีพระ 1 รูป เณร 3 รูป

มีโรงเรียน 1 แห่ง มีครู 10 คน นักเรียน 139 คน

มีสถานีอนามัย 1 แห่ง มีเจ้าหน้าที่ 6 คน

มีประปาหมู่บ้าน 4 แห่ง

มีนางข้าว 2 นาง

มีศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง

อาคารเก็บสิ่งของหมู่บ้าน 1 หลัง

อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง

- อาชีพ เศรษฐกิจ รายได้ ในหมู่ 8

ประชากรในชุมชนมีอาชีพ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป รับราชการ
อุตสาหกรรมของชุมชน จะเป็นการทำอุตสาหกรรมพื้นบ้าน และอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น
การเย็บผ้า และงานหัตถกรรมจากผ้า ถักทอ ตีเหล็ก มีด เคียว จอบ โรงสีข้าว จำนวน 1 โรง
จักรสานไม้กวาด กลุ่มสุราพื้นบ้าน

โดยเฉพาะด้านการเกษตรถือเป็นอาชีพหลักในชุมชน ซึ่งมีระยะการปลูกพืชของเกษตรกรใน
หมู่ 8 ดังนี้

- ข้าวนาปี เกษตรกร จะเริ่มตกล้างประมาณเดือน พฤษภาคม แต่ในบางปีก็
ตกกล้า ในเดือนมิถุนายน

- ถั่วดำ จะเริ่มปลูกตั้งแต่เดือน (กรกฎาคม) และเก็บเกี่ยวเดือน พฤศจิกายน
ถึง เดือน ธันวาคม

- ถั่วลิสง จะเริ่มปลูกเมื่อเข้าฤดูฝนเดือน พฤษภาคม

- ถั่วเขียว จะเริ่มปลูกในช่วงปลายฝน ประมาณ เดือนกันยายน

- กระเทียม จะปลูกในช่วงหลังการเก็บเกี่ยวข้าวในนาเสร็จ ประมาณเดือน

ธันวาคม

- กลุ่มกิจกรรมการเงิน และ การคลัง หมู่ 8

กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	1	กลุ่ม
---------------------	---	-------

กลุ่มออมทรัพย์	1	กลุ่ม
----------------	---	-------

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	1	กลุ่ม
---------------------	---	-------

กลุ่มพิทักษ์สัตว์	2	กลุ่ม
-------------------	---	-------

กลุ่ม อ.ส.ศ – อ.ส. ม	1	กลุ่ม
----------------------	---	-------

กลุ่มประปา	3	กลุ่ม
------------	---	-------

กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์	1	กลุ่ม
-----------------------	---	-------

กลุ่มผู้สูงอายุ	1	กลุ่ม
-----------------	---	-------

กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ	1	กลุ่ม
------------------------	---	-------

กลุ่มผลิตสุราพื้นบ้าน	1	กลุ่ม
-----------------------	---	-------

- สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งความรู้ชุมชน หมู่ 8

ได้แก่ วัดศรีดอนไชย โรงเรียนบ้านเจน (เจนจันทรานุกูล) กลุ่มตีเหล็ก
ป่าสักชุมชน กู่วัดร้าง 2 แห่ง

- ปัญหาที่สำคัญของบ้านเจน หมู่ที่ 8

1. ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ

- อาชีพทำนา ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ไม่มีที่กักเก็บน้ำ
- อาชีพทำสวน ทำไร่ ผลผลิตต่ำ เพราะเมล็ดพันธุ์ไม่มีคุณภาพ

2. ปัญหาด้านสาธารณสุข

- ด้านสุขภาพ ประชาชนขาดความรู้ ไม่เข้าใจด้านสาธารณสุข
- การไม่ระวัง ปกป้องตัวเอง เช่น การระบาดของโรคเอดส์
- การทำลายสิ่งแวดล้อม เกิดมลภาวะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- การไม่จัดเก็บขยะมูลฝอยให้เป็นระบบ ถูกวิธี

3. ปัญหาด้านการศึกษา

- ประชากรส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาค่ำ เพราะรายได้น้อย การเรียน
ตกต่ำ
- นักเรียนเรียนไม่จบ

จุดเด่นของชุมชน

จากข้อมูลทางศักยภาพของชุมชนบ้านเจน ส่งผลให้ชุมชนมีพร้อมต่อการพัฒนาท้องถิ่น
แบบพึ่งตนเอง คือ มีศักยภาพด้านอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาชาว
บ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้าน เช่น การทำอาหาร การทำเกษตร ด้านดนตรีพื้นบ้าน คำว จ้อย
ซอ ร้องเพลง

ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาชุมชน

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนในเขตบริการ มีผลกระทบต่อการศึกษา

1. ปัญหารายได้ เฉลี่ยต่อบุคคลของชุมชนอยู่ในระดับต่ำเพราะรายได้ส่วนใหญ่มาจาก
เกษตรกรรม ขาดเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพประสพกับธรรมชาติ ตลอดจนศัตรูพืชรุกรานผลผลิต
ต่อแรงงานและทุนต่ำ รายได้บุคคลเฉลี่ยอยู่ในขั้นต่ำ แต่ราคาสินค้าต้องตลาดสูงทำให้รายได้ไม่พอ
กับรายจ่าย ต้องกู้เงินมาลงทุน และใช้จ่ายในอัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้หนี้สินเพิ่มขึ้นจำนวนมาก

2. ปัญหาด้านการค้า สินค้า กับสภาพภูมิศาสตร์การเกษตรกรรมของชุมชน ยังต้องพึ่ง
ธรรมชาติ เพราะขาดแหล่งน้ำธรรมชาติ การทำการเกษตร ไม่เป็นไปตามฤดูกาล เป็นเหตุให้ปริมาณ
ผลผลิตที่ได้ด้อยคุณภาพ และจำนวนน้อย ผลผลิต ไม่สมบูรณ์เต็มที่ทำให้ราคาตกต่ำ ในด้านราคา
เสียเปรียบพ่อค้า คนกลาง เพราะชุมชนเป็นเพียงผู้ผลิต และส่งขายย่อย ขาดการรวมตัว เรื่อง
กำหนดราคาที่แน่นอน

3. ปัญหาค่าครองชีพสูง

ราคาสินค้าปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน ทั่วไป ราคายาพืชผลต่ำ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เช่น ปัญหาสุขภาพจิต อาชญากรรม และปัญหายาเสพติด เป็นต้น

4. ปัญหาด้านการเกษตร

การผลิตสินค้าด้านการเกษตรของชุมชน มีด้านเดียว คือ การทำนา ต้องประสบปัญหา คือ นิยมใช้ปุ๋ยเคมี ราคแพง และใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน หลายปี ทำให้ที่ดินเสื่อมคุณภาพ ผลผลิตได้น้อยไม่คุ้มกับรายจ่ายที่ต้องซื้อปุ๋ยเพิ่มขึ้นทุกปี ปัญหาด้านศัตรูพืช เช่น แมลง หอยเชอรี่ ปูและหนู เป็นปัญหาที่แก้ได้ยากเพราะขาดการวางแผน การปราบศัตรูพืชต่างคนต่างทำ คนละเวลาศัตรูพืชจึงไม่หมดสิ้น ราคาผลผลิตต่ำเพราะถูกนายทุนหรือพ่อค้าคนกลางเอารัดเอาเปรียบ

แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ของชุมชนในเขตบริการ

1. ส่งเสริมให้ประชาชนในเขตบริการ หันมาทำการเกษตร แบบผสมผสาน (ไร่นาสวนผสม) แทนการทำนาอย่างเดียว โดยได้รับการสนับสนุนเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ จากศูนย์เทคโนโลยีการเกษตร ของตำบล
2. ส่งเสริมให้ประชาชนในเขตบริการ รู้จักการรวมกลุ่มอาชีพ จัดการอย่างมีระบบ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
3. ส่งเสริมให้ประชาชนในเขตบริการ รวมกลุ่มร่วมลงทุน และออมทรัพย์ ปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกในอัตราดอกเบี้ยต่ำ
4. จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ด้านต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาค่าการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน และพ่อค้าคนกลาง ลดต้นทุนการผลิตหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ/ เอกชน / องค์กรต่างๆ ช่วยให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของชุมชนทั้งในด้านการเงินทุน บุคลากรที่มีความรู้ อย่างจริงจัง สม่าเสมอ

3.3.3 องค์ความรู้และกระบวนการถ่ายทอด

ความรู้ของโรงเรียนบ้านคง ที่จะนำมาสร้างเสริมลักษณะนิสัย ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ได้แก่ ความรู้เรื่องการทำไม้กวาดดอกแก้ว

ความเป็นมา

ไม้กวาดเป็นผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่ทำกันมานานและเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ก็เป็นวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นแทบทั้งสิ้นโดยไม่ต้องใช้วัตถุดิบจากที่อื่น ทำการผลิตใช้กันภายในครอบครัวและต่อมามีคนในชุมชนอื่นมาซื้อไปใช้เนื่องจากชุมชนอื่นไม่มีการทำกัน จึงเกิดมีการซื้อขายกันขึ้นตั้งแต่นั้นมา ไม้กวาดก็กลายเป็นสินค้าของตำบล และมีการรวมกลุ่มกันขึ้นมาเพื่อพัฒนาคุณภาพฝีมือในการผลิต ทำให้ไม้กวาดจากรูปแบบธรรมดา ที่เห็นกันทั่วไป

เปลี่ยนรูปแบบมาเป็นไม้กวาดดอกแก้ว การพัฒนาคุณภาพ ความแข็งแรง ทนทาน สวยงาม ทำให้มูลค่าของไม้กวาดเพิ่มขึ้น ไม้กวาดดอกแก้วตำบลงสุวรรณ จึงเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

รูปแบบของการร่วมมือกัน

การรวมกลุ่มไม้กวาดดอกแก้ว ก่อตั้งเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2543 เริ่มแรกมีสมาชิกจำนวน 17 คน จนมาถึงปัจจุบันนี้มีสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 152 คน การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างรายได้ให้กับชุมชนทำให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้และไม่ต้องอพยพแรงงานออกนอกท้องถิ่น ทำให้ครอบครัวอบอุ่น เพราะอยู่กันพร้อมหน้า พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตายาย ทำให้พ่อแม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูกให้ห่างจากยาเสพติดทำให้ลดปัญหาเยาวชนติดยาเสพติดอีกทาง

การทำไม้กวาดเป็นการแปรรูปทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นวิธีการผลิตโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ

วัสดุหรือวัตถุดิบในท้องถิ่นที่ใช้ผลิตไม้กวาดดอกแก้ว

1. ดอกหญ้าแห้ง ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติในป่า
2. ดันข้าวฟ่าง ปลุกได้เอง วิธีการปลุกเหมือนกับการปลุกข้าวโพด
ในปีหนึ่งปลุกได้ 3 ครั้ง และหนึ่งครั้งจะใช้เวลา 45 วัน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้
3. เชือกไนล่อนเส้นเล็ก
4. ด้ามไม้ไผ่ยาวขนาด 80 เซนติเมตร

อุปกรณ์

1. มีด
2. เหล็กแหลม
3. ค้อน
4. กรรไกรตัดกิ่งไม้
5. สว่านเจาะ

การเตรียมอุปกรณ์

1. นำข้าวฟ่างไปแช่น้ำไว้ 1 คืน
2. นำดอกหญ้ามาคัดให้ได้ 4 ขนาด
3. นำดอกหญ้า 1 2 3 4 มามัดรวมกันให้ได้ 9 มัด
4. นำข้าวฟ่างที่แช่น้ำแล้ว มาพันรอบดอกหญ้า 8-10 เส้น นำเหล็กแหลมมาเจาะตรงกลาง
5. นำสว่านมาสอดตรงดอกหญ้า เรียงกันเป็นแถว
6. นำไม้ไผ่มาเลียบตรงกลางใช้เชือกเส้นใยมัดให้แน่นแล้วคลายเชือกออก แล้วใช้เชือกเส้นเล็กถักลายดอกแก้ว

ขั้นตอนการผลิต

1. นำดอกหญ้าก้ามจิ้งหรีดให้แห้งแล้วทุบเกสรของก้ามจิ้งหรีดให้หมด แล้วนำมาคัดแยกขนาดความยาวให้ได้ 4 ขนาด แล้วนำก้ามจิ้งหรีดมาคัดรวมกันให้ได้ 9 ลูก แต่ละลูกให้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 นิ้ว
2. นำต้นข้าวฟ่าง (ใช้แต่ลำต้น) มาพันรอบกับก้ามจิ้งหรีด 9 ลูกแล้วนำไม้ไผ่แหลม(ไม้เสียบลูกชิ้น) มาเสียบตรงกลางทั้ง 9 ลูกเรียงกันและจัดให้สวยงามและใช้ไม้ไผ่ที่ขนาดความยาว 80 เซนติเมตร ตรงปลายตัดเป็นปากฉลามเสียบตรงกลางลูกก้ามจิ้งหรีดที่เสียบเรียงไว้แล้วเอาฟางรวบเข้าหาค้ำไม้ไผ่แล้วรัดติดกันให้แน่น จากนั้นจึงเริ่มถักลายดอกแก้วหนึ่งดอกก่อนเพื่อเป็นสัญลักษณ์จากนั้นจะถักลายอะไร ก็แล้วแต่ความถนัดสำหรับลายที่สมาชิกในกลุ่มทำกันมี

ชนิดลายไม้กวาดดอกแก้ว

- ลายเกลียว
- ลายดอกแก้ว
- ลายไทย
- ลายตาน
- ลายหัวใจ
- ลายหัวใจครึ่งเสี้ยว
- ลายไทยผสม

จากนั้นนำแปรงที่มีขนยาวๆ แปรงดอกหญ้าก้ามจิ้งหรีดให้หมดทำลักษณะเดียวกับการหวีผม และการจัดระเบียบดอกหญ้าให้เรียบและสวยงามกำลังการผลิตสมาชิก 1 คนผลิตได้ 5 ค้ำ/วัน ราคาค้ำละ 35 บาท

3.4 ข้อมูลพื้นฐานตำบลคงสุวรรณ

3.4.1 ข้อมูลโรงเรียนบ้านคง

โรงเรียนบ้านคง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 155 หมู่ที่ 8 ตำบลคงสุวรรณ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เริ่มจัดตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2483 โดยได้รับความร่วมมือของราษฎรหมู่ที่ 1,2,3,5,8, และ 9 ร่วมกันสละแรงงานสร้างอาคารเรียนขึ้น จำนวน 1 หลัง โดยเปิดทำการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีนายเสงี่ยม ชาวเหนือ เป็นครูใหญ่คนแรก

โรงเรียนบ้านคง ได้เปิดการเรียนการสอนเรื่อยมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2517 ได้ขยายการศึกษาเพิ่มขึ้น คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และในปี พ.ศ.2521 กระทรวงศึกษาธิการ ได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ ยกเลิกหลักสูตรพุทธศักราช 2503 ให้ใช้หลักสูตร 2521 แทน

และให้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการศึกษาภาคบังคับ โดยยกเลิกชั้นประถมศึกษาปีที่ 7

จนกระทั่งในปีการศึกษา 2529 โรงเรียนได้ขยายชั้นเรียนระดับต่าง คือเปิดชั้นเด็กเล็กเพิ่มขึ้นอีก ชั้นเรียนและในปี พ.ศ. 2529 ได้เปิดชั้นเรียนเพิ่มขึ้น คือชั้นอนุบาล 1 และชั้นเด็กเล็กเดิมเปลี่ยนเป็นชั้นอนุบาล 2 และในปีเดียวกันนี้ทางโรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนนาร่องปฏิรูปการศึกษา และในปีการศึกษา 2541 ทางโรงเรียนได้เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีนายเสรี คอนศรีแก้ว ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน โดยมีพื้นที่ 17 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	จด ลำห้วยโป่ง
ทิศใต้	จด ถนนสาธารณะในหมู่บ้าน
ทิศตะวันออก	จด ถนนสายพะเยา – เชียงคำ
ทิศตะวันตก	จด ถนนสาธารณะในหมู่บ้าน

ข้อมูลนักเรียน จำนวนนักเรียนระหว่างปีการศึกษา 5 ปีย้อนหลัง

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียน
ปี 2542	442
ปี 2543	448
ปี 2544	441
ปี 2545	385
ปี 2546	390

ข้อมูลครูและบุคลากร

โรงเรียนมีครู 19 คน ครูชาย 7 คน ครูหญิง 12 คน นักการภารโรง 1 คน มีครูวุฒิการศึกษาปริญญาโท 1 คน ปริญญาตรี 17 คน อนุปริญญา 1 คน อายุเฉลี่ยของครูประมาณ 46 ปี อายุราชการเฉลี่ยของครู 25 ปี

คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. นายศรีทอง มหาวงศ์	ประธานกรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. นายต้น มหายศ	รองประธานกรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
3. นายยุทธ ทองดี	กรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิ

4. นายยุทธ กิตตะวงศ์	กรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
5. นายล้วน ชนาเนตร	กรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
6. นายแก้ว มหายศ	กรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
7. นายถา หาญจริง	กรรมการ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
8. นายตีบ นันตาฤทธิ์	กรรมการ	ผู้แทนพระสงฆ์
9. พระครูบุญสิน จิตปัญโญ	กรรมการ	ผู้แทนผู้ปกครอง
11. นางเรือนคำ พักแก้ว	กรรมการ	ผู้แทนครู
12. นางศุภลักษณ์ สมศักดิ์	กรรมการ	ผู้แทนศิษย์เก่า
13. นางศรีนุตร แก้วประภา	กรรมการ	ผู้แทนองค์กรชุมชน
14. นางสุพิน กัลยา	กรรมการ	ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
15. นายเสรี คอนศรีแก้ว	กรรมการ	ผู้บริหารโรงเรียน

ข้อมูลทรัพยากร

พื้นที่ทั้งหมด 17 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา อาคารเรียนมี 5 หลัง จำนวน 23 ห้องเรียน โรงอาหาร 1 หลัง ลานกีฬาอเนกประสงค์ 1 หลังเรือนเพาะชำ 1 หลัง (ชำรุด) โทรศัพท์ 2 หมายเลข เครื่องคอมพิวเตอร์ 15 เครื่อง เครื่องรับโทรทัศน์ 7 เครื่อง

การเรียนการสอน

เปิดการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 5 ขวบ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดการเรียนตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2512 (ฉบับปรับปรุง 2533) และในปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป จะจัดการเรียนการสอนจะเป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ปรัชญาของโรงเรียน

อดทน รู้จักพอดี สามัคคี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม นำประชาธิปไตย

คติพจน์ของโรงเรียน

นสียา คลกัฒณโน

ไม่ควรเป็นคนรกโลก

สีประจำโรงเรียน

ฟ้า - เหลือง

อักษรย่อของโรงเรียน

บ.ด.

นโยบายของโรงเรียน

พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้ครูและนักเรียนมีวินัยและมีความ
รับผิดชอบร่วมกัน

พัฒนากระบวนการเรียนการสอน ประกันโอกาส ประกันคุณภาพ ประกันประสิทธิภาพ
และประกันความปลอดภัย

พัฒนาสภาพแวดล้อม ให้ร่มรื่น สะอาด สวยงามและถูกสุขลักษณะ

3.4.2 ข้อมูลของตำบลคงสุวรรณ

มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ 10,625 ไร่ หรือ 65 ตารางกิโลเมตรเป็นหมู่บ้านอยู่ในเขต
องค์การบริหารส่วนตำบลเต็มทั้งหมู่บ้าน 11 หมู่ ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านสันป่าจี้ใต้
มีประชากร ชาย 366 คน หญิง 416 คนรวม 782 คน จำนวนครัวเรือน 232 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 2 บ้านสันป่าจี้เหนือ
มีประชากร ชาย 270 คน หญิง 328 คนรวม 596 คน จำนวนครัวเรือน 182 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 3 บ้านคง
มีประชากร ชาย 260 คน หญิง 289 คนรวม 549 คน จำนวนครัวเรือน 165 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 4 บ้านคงใหม่
มีประชากร ชาย 224 คน หญิง 264 คนรวม 488 คน จำนวนครัวเรือน 128 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 5 บ้านห้วยโป่ง
มีประชากร ชาย 227 คน หญิง 250 คนรวม 477 คน จำนวนครัวเรือน 140 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 6 บ้านกองแล
มีประชากร ชาย 185 คน หญิง 216 คนรวม 401 คน จำนวนครัวเรือน 110 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 7 บ้านห้วยคอกเข็ม
มีประชากร ชาย 251 คน หญิง 271 คนรวม 522 คน จำนวนครัวเรือน 163 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 8 บ้านคงหลวง
มีประชากร ชาย 387 คน หญิง 399 คนรวม 786 คน จำนวนครัวเรือน 209 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 9 บ้านคงครก
มีประชากร ชาย 204 คน หญิง 242 คนรวม 446 คน จำนวนครัวเรือน 118 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 10 บ้านสันป่าสัก
มีประชากร ชาย 150 คน หญิง 180 คนรวม 330 คน จำนวนครัวเรือน 97 ครัวเรือน
 - หมู่ที่ 11 บ้านสันติธรรม
มีประชากร ชาย 94 คน หญิง 84 คนรวม 178คน จำนวนครัวเรือน 56 ครัวเรือน
- ** รวมชาย 2618 หญิง 2939 รวมทั้งหมด 5,557 จำนวนครัวเรือน 1,600

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดตำบลป่าซาง
ทิศใต้	ติดตำบลสันโค้ง
ทิศตะวันออก	ติดตำบลขุน อ.ขุน
ทิศตะวันตก	ติดตำบลแม่อิง กิ่งอำเภอภูพานยาว จ.พะเยา

ภูมิประเทศ

ตำบลคงสุวรรณมีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นป่าสงวน และที่ราบสูง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบต่ำ เป็นที่อยู่ออาศัย และพื้นที่ทำการเกษตร ด้านทิศตะวันออกจะเป็นพื้นที่ลาดติดกับเชิงเขา ทางทิศตะวันตกจะเป็นพื้นที่ราบติดกับลำน้ำอิง

สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร 68% รับจ้าง 17% รับราชการ 5%ค้าขาย 3% และ อาชีพอื่นๆ 7%

หน่วยธุรกิจในเขตองค์

- ปั่นน้ำมัน	8 แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม	2 แห่ง
- ร้านขายอาหาร	6 แห่ง
- ร้านขายของชำ	42 แห่ง
- โรงสีข้าว	1 แห่ง
- ตลาดสด	1 แห่ง
- ร้านซ่อมรถ	9 แห่ง
- ร้านเสริมสวย	6 แห่ง

การศึกษา (เขตบริการของตำบล คงสุวรรณ)

- โรงเรียน	2 แห่ง
- วิทยาลัยการอาชีพ	1 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	1 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	11 แห่ง

สถาบันทางศาสนา

- วัด	6 แห่ง
- โบสถ์คริสต์	1 แห่ง

สาธารณสุข

- สถานีอนามัย	1	แห่ง
- คลินิก	2	แห่ง
- ร้านขายยาศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน	11	แห่ง

กลุ่มอาชีพของประชาชนในเขตบริการตำบลคงสุวรรณ

1. กลุ่มเกษตรกรทำนา	หมู่ 1-11	จำนวน	248 คน
2. กลุ่มไม้ผล	หมู่ 1-11	จำนวน	64 คน
3. กลุ่มไม้กวาดดอกแก้ว	หมู่ 1-11	จำนวน	202 คน
4. กลุ่มจักสาน	หมู่ 1	จำนวน	61 คน
5. กลุ่มพืชไร่	หมู่ 1	จำนวน	64 คน
6. กลุ่มพืชไร่	หมู่ 2	จำนวน	36 คน
7. กลุ่มจักสาน	หมู่ 3	จำนวน	18 คน
8. กลุ่มไม้กวาด	หมู่ 6	จำนวน	20 คน
9. กลุ่มธนาคารข้าว	หมู่ที่ 6	จำนวน	30 คน
10. กลุ่มผลิตไม้กวาด	หมู่ที่ 7	จำนวน	26 คน
11. กลุ่มธนาคารข้าว	หมู่ที่ 7	จำนวน	30 คน
12. กลุ่มทำขนม	หมู่ที่ 9	จำนวน	23 คน
13. กลุ่มไม้กวาด	หมู่ที่ 11	จำนวน	30 คน
14. กลุ่มจักสาน	หมู่ที่ 11	จำนวน	28 คน
15. กลุ่มหัตถกรรม	หมู่ที่ 1-11	จำนวน	49 คน
16. กลุ่มจักสาน	หมู่ที่ 5	จำนวน	15 คน
17. กลุ่มปุยหมัก	หมู่ที่ 2	จำนวน	25 คน
18. กลุ่มถักผ้า	หมู่ที่ 9	จำนวน	20 คน
19. กลุ่มสานยอ	หมู่ที่ 6	จำนวน	25 คน
20. กลุ่มสานยอ	หมู่ที่ 7	จำนวน	30 คน
กลุ่มออมทรัพย์	หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11,	10	กลุ่ม

- ปัญหาของตำบลคงสุวรรณ

1. ปัญหาด้านการเกษตร
มีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรที่น้ำไม่เพียงพอจำนวน 6,370 ไร่
2. ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย
การระบาดของโรคเอดส์ จำนวนผู้ติดเชื้อ 20 คน

3. ปัญหาทางการศึกษา

มีผู้ไม่รู้หนังสือ

73 คน

ประชากรมีการศึกษาค่ำเป็นจำนวนมาก

3.4.3 องค์ความรู้

ความรู้ของโรงเรียนบ้านคง ที่นำมาจัดการเรียนการสอน ขยายผลจาโครงการวิจัยเดิมเพื่อ จัดเกล้าเด็กและเยาวชนในเรื่องการทำดอกไม้จันทน์ดอกไม้จันทน์ คือ คือดอกไม้ที่ทำมาจากไม้จันทน์ ใช้ให้ศพในพิธีวันเผาศพ มีมาแต่โบราณ แต่โบราณทำมาจากต้นไม้จันทน์ เท่านั้น ปัจจุบันทำมาจากไม้เนื้ออ่อนเช่น ไม้มะกอก ไม้ตาเสือ ที่สามารถไสเป็นแผ่นบางๆได้ บางแห่งใช้ กระดาษทำแทน แต่ไม่ได้รับความนิยม และวัสดุที่ใช้แทนตอนที่ทำบางพื้นที่ก็ใช้ เปลือกข้าวโพด การทำดอกไม้จันทน์แทน

อุปกรณ์- วัสดุ ประกอบด้วย ค้อน , ตะปู , กระดาษแข็ง , ไม้มะกอก , ไม้ไผ่ซีกเล็กๆ ขนาด 11 ซม. , กระดาษหนังสือพิมพ์ , กบไสไม้ , กาวลาเท็กซ์

วิธีทำดอก

1. นำไม้มะกอกหรือไม้ตาเสือมาผ่าขนาดยาว 17 ซม. กว้าง 10 ซม.หนา 1 ซม.
2. ให้นำไม้ที่ได้มาไสด้วยกบไสไม้เป็นแผ่นบางๆ ขนาดความยาว 17 ซม.
3. ให้นำไม้ได้ตามความยาวมาทำเป็นดอกไม้จันทน์ โดยใช้ไม้เป็นเส้นๆที่ไสแล้ว จำนวน 4 เส้น มาทำเป็นรูปดอกไม้จันทน์
4. เมื่อนำไม้เป็นเส้นๆ มาทำเป็นรูปดอกไม้จันทน์เสร็จแล้วให้นำกระดาษแข็งสีด้ามืดที่ ตรงกลางระหว่างดอกไม้จันทน์ และดอกตะปูให้เรียบร้อยรูปสำเร็จของดอกไม้จันทน์

วิธีทำก้านดอกไม้จันทน์

1. นำไม้ไผ่มาผ่าซีก ขนาดยาว 11 ซม.
2. ตัดกระดาษหนังสือพิมพ์ในแนวเฉียงตามขนาดยาวของไม้ไผ่
3. นำมาพันก้านไม้ไผ่โดยเน้นให้เรียบพยายามอย่าให้เห็นรอยพันก้าน
4. เมื่อพันก้านเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นำก้านมาประกอบเข้าเป็นดอกไม้จันทน์

3.5 สรุปภาพรวมด้านศักยภาพของ 4 พื้นที่

1. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 เป็นโรงเรียนที่มีความต้องการที่จะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยภูมิปัญญามีส่วนร่วม เพราะเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ทางโรงเรียนมีศักยภาพในการดำเนินการ ตามโครงการหลังจากการเตรียมความพร้อมของครู ชุมชน นักเรียนและผู้ปกครอง เมื่อจัดเวทีและสอบถามตัวแทนครู ผู้ปกครองและ นักเรียน ในด้านชุมชนก็มีศักยภาพที่จะร่วมจัดการ

ศึกษา โดยมีส่วนร่วมดำเนินการตามข้อตกลง หลังสนทนากลุ่มย่อยแล้ว ทางโรงเรียนได้ติดต่อประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อทดลองดำเนินการสอน ได้ตามความต้องการ การประสานงานกับผู้ปกครองได้โดยใช้แบบสอบถามเป็นต้น ชุมชน พบปัญหา การระบาดของ ยาเสพติด โรคเอดส์ ต้องเอาใจใส่เด็กในด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนร่วมกัน

2. โรงเรียนบ้านคำ มีศักยภาพในการดำเนินการจัดการศึกษา ชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินการโรงเรียนจัดกิจกรรมเป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ ที่ชุมชนต้องการ เมื่อเตรียมความพร้อมของครู ชุมชน นักเรียน และผู้ปกครองแล้ว สรุปได้ว่า ชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาเยาวชน เกิดความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา ชุมชนพบปัญหาการระบาดของยาเสพติด โรคเอดส์ ต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียน เยาวชนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ร่วมกับทางโรงเรียน

3.4/ โรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกูล) จากข้อมูลทางศักยภาพชุมชนบ้านเจน ส่งผลให้ชุมชนมีความพร้อมต่อการพัฒนาท้องถิ่น แบบพึ่งตนเอง คนตรีพื้นบ้าน คำว จ้อย ซอ ร้องเพลง ชุมชนพบปัญหาการระบาดของยาเสพติด โรคเอดส์ ต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียน ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม

5. โรงเรียนบ้านดง มีศักยภาพในการดำเนินการสูงมากเพราะ ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน มีนายก อบ.ต. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรม กรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมรับผิดชอบในกาจัดการศึกษา และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการประชาสัมพันธ์โรงเรียนโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมใ้สการจัดการศึกษา ชุมชนพบปัญหาการระบาดของยาเสพติด โรคเอดส์ ต้องเอาใจใส่ในด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเยาวชนเช่นกันกับทุกพื้นที่

บทที่ 4

กระบวนการทดลองขยายผลสู่พื้นที่ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 มีบริบทชุมชนกึ่งเมือง กึ่งชนบท ซึ่งทางโรงเรียนมีความต้องการที่จะจัดการศึกษาโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม เพราะสภาพความพร้อมของโรงเรียนและ ศักยภาพชุมชน มีความพร้อมทุกด้านคือ มีองค์ความรู้ที่ชุมชนร่วมกันประกอบกิจกรรมที่จะสามารถนำมาจัดการเรียนรู้ได้ มีองค์ความรู้และชุมชนมีการรวมกลุ่มกันในการสร้างงานสร้างอาชีพของตนเอง ได้แก่

- กลุ่มทำกล้วยฉาบ
- กลุ่มข้าวเกรียบฟักทอง
- กลุ่มตุ๋กตาผ้า
- กลุ่มสุรา
- กลุ่มปักหมอน
- กลุ่มออมทรัพย์
- กลุ่มทำนา
- กลุ่มทำพรมเช็ดเท้า
- กลุ่มเลี้ยงไก่
- กลุ่มเลี้ยงปลา
- กลุ่มทำน้ำปลา
- กลุ่มเงินสะสมทรัพย์สัจจะ

ดังนั้นทางทีมวิจัยที่ได้นำกระบวนการจากโครงการเดิมไปขยายผลต่อโดยนำความรู้ที่มีมาจัดการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทางโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 ทดลองนำเอากลุ่มแรกคือ กลุ่มการทำกล้วยฉาบมาจัดการเรียนการสอน

4.1 กระบวนการขยายผล

1. ประสานงานโดยโรงเรียนประสานกับทีมเครือข่ายโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 เพื่อให้โรงเรียนเครือข่ายได้ประสานกับผู้ปกครอง คณะครู เพื่อเตรียมดำเนินกิจกรรม
2. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 ประชุมครู และผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการดำเนินการ เป็นการเตรียมความพร้อม ตลอดจนประสานสัมพันธ์ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเตรียมวางแผนดำเนินการ
3. โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนบ้านร่องจั่ว และทุ่งหลวง จัดเวทีเสวนา เพื่อนำเสนอเจตนา และสร้างความเข้าใจ / หลักการ / กระบวนการของกิจกรรม การสอนดนตรี และการมีจุดมุ่งหมายที่จะขัดเกลาจิตใจเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 ศึกษาดูงานการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรี สู่การเรียนการสอน โดยชุมชน ที่บ้านและโรงเรียน และการ สอนประยุกต์ การฟ้อนดาบ การฟ้อนสาวไหม ประกอบดนตรีสู่การ เรียนการสอนเด็กในระดับประถมศึกษาอีกทางหนึ่ง
5. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 นำเสนอผลการดำเนินการ และเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน

6. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 นำเสนอการรวบรวมองค์ความรู้ โดยร่วมกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปกิจกรรมเพื่อจะถ่ายทอดองค์ความรู้วิธีปฏิบัติกิจกรรม ต่างๆ และ วางแผนการจัดหาอุปกรณ์ต่างๆ โดยการจัดซื้อ และยืมอุปกรณ์

7. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 จัดทำแผน กำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมกับครูภูมิปัญญา

- รับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการประเมินก่อนเรียน
- กำหนดกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ
- จัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่
- ประสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตารางการจัดการเรียนรู้

8. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูร่วมกับครูภูมิปัญญา โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

- นักเรียนเตรียมความพร้อมที่จะเรียน
- ครูท้องถิ่นสาธิต
- นักเรียนฝึกปฏิบัติร่วมกับครู
- นักเรียนจดบันทึกความรู้ที่ได้รับ
- นักเรียนปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการกิจกรรมตามที่กำหนดไว้

4.2 แผนปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนไทยรัฐ

วิทยา 46

ที่	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม
1	การรู้คุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ศึกษาดูงาน การปฏิบัติตน กับภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ศึกษาดูงาน - การฝึกปฏิบัติจริง - การปฏิบัติตน
2	มีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการถนอมอาหารและประโยชน์ของการถนอมอาหาร	- การถนอมอาหาร ประโยชน์ของการถนอมอาหาร	- ครูสอน - การชี้้นำการเรียนรู้ในเรื่องการทำกล้วยฉาบครูท้องถิ่น - การสาธิต รู้จักอุปกรณ์
3	มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีใช้อุปกรณ์ในแต่ละชนิด ตลอดจนและราคาต้น	- วิธีใช้อุปกรณ์และการทำกล้วยฉาบ	ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ใบความรู้ ปฏิบัติจริง
4	ทุนของอุปกรณ์ มีความรู้ความเข้าใจวิธีและขั้นตอนการทำกล้วยฉาบ	- วิธีทำกล้วยฉาบ - การบรรจุถุง	ดูสาธิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาธิต

ที่	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม
5	มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีจัดเก็บใต้งู และการขายและตลาด มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีเสนอขาย สินค้า มีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีหาต้นทุน กำไร ขาดทุน การตลาด การทำบัญชีรับ-จ่าย	- การขาย - ศึกษาตลาด - วิธีนำเสนอขาย - วิธีคิด หาด้านทุน กำไร ขาดทุน - วิธีทำ บัญชี รายรับ รายจ่าย แบบง่ายๆ	ฝึกปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาธิต ฝึกปฏิบัติ แหล่งเรียนรู้ ฝึกภาคปฏิบัติ

4.3 การติดตามประเมินผล

1) การติดตามประเมินผลในส่วนของครูผู้สอน

ประเมิน ในด้านองค์ความรู้และการปฏิบัติกิจกรรม

- ตรวจสอบแบบสรุปล่องค์ความรู้ที่ได้รับจากการเรียน
- จากการสรุปพฤติกรรมความร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ความมีระเบียบวินัย
- ความอดทน
- ความขยัน
- ความรับผิดชอบ
- ความมีน้ำใจ
- ความสามัคคี

2) การติดตามประเมินผลประเมินในส่วนของโครงการ

- ประสานกับ โรงเรียนเครือข่ายเพื่อทราบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ร่วมกับทีมวิจัยออกติดตามในขณะ โรงเรียนจัดการเรียนการสอน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- จัดประชุมสรุปบทเรียน
- สรุปแบบประเมิน ความพึงพอใจของการจัดการเรียน

4.4 ผลการประเมิน

1) ผลการประเมินในส่วนของครูผู้สอน

ครูผู้สอนประเมินพบว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้วิธีทำกล้วยฉาบ เรียนรู้อุปกรณ์ และส่วนประกอบต่างๆ ได้ จาก การสรุปบันทึกในสมุดของนักเรียนทุกคน ในด้านการปฏิบัติ นักเรียนจะปฏิบัติได้ในส่วนของกิจกรรมที่ไม่มีอันตราย เช่น การปอกกล้วย แช่กล้วย และหั่นกล้วย ส่วน การทอดกล้วย และเปิดเตาแก๊ส นักเรียนยังตัวเล็กเกินไป ไม่อาจปล่อยให้ปฏิบัติเองได้ ครูต้องคอยดูแลและทำกิจกรรมส่วนนี้ให้ แต่นักเรียนก็เกิดการเรียนรู้ ตั้งใจทำกิจกรรม สืบหาคงคค์ความรู้ วิธีทำ และสามารถนำกล้วยฉาบ มาบรรจุถุง และจัดจำหน่ายได้

ในส่วนด้านพฤติกรรม ครูผู้สอนพบว่า นักเรียนมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติเช่น การเดินแถวมาเรียน การตั้งใจร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม ความสามัคคีในกลุ่ม นักเรียนมีความตั้งใจในการปฏิบัติดีมากเพราะ ทุกกิจกรรม นักเรียนตื่นตัวในปฏิบัตินัก

[ครูผู้สอนได้พบความเปลี่ยนแปลง กรณี ค.ญ. รักษิญา ไม่ชอบปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อน หลังจากการได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากกรณีปัญหาท้องถิ่นการทำกล้วยฉาบแล้ว ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไป เพราะชอบทำกิจกรรมมากขึ้น โดยผู้ปกครองบอกว่าจะนำความรู้ประสบการณ์การทำกล้วยฉาบไปทำที่บ้านให้พ่อแม่รับประทาน แสดงให้เห็นการรู้คุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้น]

และจากการประเมินการนำภูมิปัญญาสู่การเรียนการสอนของโรงเรียนเครือข่าย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 อำเภอคอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จากการบันทึกติดตามนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการสรุปได้ดังนี้

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัยก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะนิสัยหลังเรียน
1	รัตนภรณ์	ไม่มีความรู้	เอาแต่ใจตนเอง ช่วยงานบ้าน ชอบเล่น	ได้รับความรู้เรื่อง การทำกล้วยฉาบ	พอใจ ดีใจ
2	วัชรรา	ไม่มีความรู้	ขี้เกียจทำงาน บ้าน ชอบเลี้ยงไก่ เปิด ไม่ชอบอ่าน หนังสือเรียน ชอบอ่านนิทาน	ได้เรียนรู้จากภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ทำ ร้านขนมได้	ทั้งนิสัยดี และไม่ดี

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
3	ประดินันท์	ไม่ความรู้	ชอบเล่นตลอด เวลาเรียนไม่เก่ง	ได้ความรู้การทำ กล้วยฉาบ	จะทำให้แม่ กิน
4	จิรภัฏฐ์	ไม่มีความรู้	ชอบช่วยพ่อแม่ ทำงานบ้าน	ดีใจทำได้	ทำเป็นอาชีพ ได้
5	ศิริกานดา	ไม่มีความรู้	ชอบทำกิจกรรม ช่วยงานบ้าน	ทำเป็นแล้ว	ทำเป็น ประโยชน์
6	นาริทิพย์	ไม่มีความรู้	ชอบเลี้ยงสัตว์ ชอบร้องเพลง	ทำกล้วยฉาบได้	ตั้งใจจะเอา ความรู้ไปทำ ประโยชน์ให้
7	อิทธิพล	ไม่มีความรู้	เกร เลี้ยงแมว	มีความรู้เกี่ยวกับ การทำกล้วยฉาบ	เป็นคนรับผิดชอบ
8	รักษิญา	ไม่มีความรู้	เอาแต่ใจตัวเอง ไม่ชอบทำงาน อดิเรก ไม่ชอบ ทำกิจกรรม	ได้ความรู้เกี่ยวกับ การทำกล้วยฉาบ	มีความตั้งใจ จะนำเอาความ รู้ไปทำให้พ่อ แม่ทาน
9	พรนภา	ไม่มีความรู้	ชอบทำกิจกรรม	มีความรู้	เป็นคนอดทน
10	สุรเชษฐ์	ไม่มีความรู้	ขยัน	มีความรู้	ใจดีครับ
11	ศิริประภา	ไม่มี	จีเกียจ โกรธง่าย	ดีใจมีความรู้เรื่อง ทำกล้วยฉาบ	ดี
12	นราวิชญ์	ไม่มี	ชอบเล่น คอมพิวเตอร์ให้ ความรู้ดี	ได้ความรู้	เป็นประโยชน์
13	เสาวลักษณ์	ไม่มี	จีเกียจเวลาขาย ใช้ไปซื้อของก็จี เกียจ	นักเรียนทำได้	ดีมาก
14	ธีรยุทธ	ไม่มี	ชอบเล่นเกม ชอบวาดรูป ชอบเลี้ยงสัตว์ แต่ไม่ชอบงู	ถูกเรียนดี	สร้างอาชีพได้

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
15	เจนจิรา	ไม่มี	ชอบเลี้ยงสัตว์ ชอบอ่าน หนังสือ ชอบ เที่ยว จี๋เกียจ	ได้ความรู้	ตั้งใจทำงาน
16	กิตติศักดิ์	ไม่มี	ชอบดูทีวี การตูน อยู่บ้านช่วยแม่ ทำปุยหมัก	ได้รับความรู้จาก การทำกล้วยฉาบ นำไปขายได้	ได้รับความรู้
17	วรรณศา	ไม่มี	ชอบทำงานบ้าน ดูทีวี และ การตูนเป็นบาง ครั้ง	ทำกล้วย ฉาบได้	มีความรู้ภูมิใจ ทำขายได้
19	ทวีวัฒน์	ไม่มี	ทำงานดี ชอบ วาดรูป รับผิดชอบ ชอบ ช่วยพ่อทำงาน บ้าน ชอบดูการ์ตูน	ได้ทำขายหรือทำ กิน	ทำเก่งขึ้น
20	ณัฐพล	ไม่มี	เป็นคนจี๋เกียจ เพราะไม่ทำการ บ้านชอบเลี้ยง หมา	ได้ความรู้ดี	ดีขึ้น

ผลจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยมีนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมดจำนวน 20 คน ซึ่งก่อนเรียน นักเรียนทั้งหมดไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำมาสอน โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะนิสัยของตนเอง สรุปได้ดังนี้คือ เอาแต่ใจตนเอง ชอบเล่น แต่ก็ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านบ้าง ชอบร้องเพลง ชอบเลี้ยงสัตว์ ชอบเล่นเกม จี๋เกียจบางส่วน และหลังเรียนนักเรียนทั้งหมดได้รับความรู้ในเรื่องที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาสอนคือการทำกล้วยฉาบและสามารถเขียนขั้นตอน

การทำด้วยฉาบได้ และสามารถ ทำด้วยฉาบได้ มีลักษณะนิสัยตนเอง สรุปได้ดังนี้คือ เป็นคนดี มีความอดทน ชอบเล่น ตั้งใจทำงาน ทำประโยชน์มากขึ้น ภูมิใจได้ช่วยทำงาน มีความรับผิดชอบมากขึ้น

สรุปผลการจัดการเรียนรู้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้และพัฒนาคุณลักษณะนิสัยดีขึ้นได้ จากการประเมินสภาพจริง สังเกตและสัมภาษณ์พบว่า

1. นักเรียนมีสมาธิ ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมดีมาก สนใจในการปฏิบัติกิจกรรมมาก
2. นักเรียนมีความอดทนมากขึ้น
3. นักเรียนมีความเพียรพยายามมากขึ้น
4. นักเรียนมีระเบียบวินัยจากการฝึกปฏิบัติกิจกรรมเช่นเดินแถว การรอลำดับ ก่อนหลัง
5. นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมอุปกรณ์ที่ครูสั่ง
- [6. นักเรียนสนใจเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกิจกรรมกับเพื่อนได้ดี]

ข้อเสนอแนะ

หากนักเรียนตัวเล็กเกินไปต้องคอยกำกับดูแลให้ใกล้ชิดควรป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้น

2) ผลการติดตามการดำเนินการขยายผลของโครงการ

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยในการให้โรงเรียนนำเสนอกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 ได้นำเสนอกิจกรรม การทำก๊วยฉาบและการปักหมอน เมื่อทีมวิจัยได้ติดตามประเมินผล พบว่า กิจกรรมการปักหมอน ต้องใช้สมาธิ เป็นงานฝีมือ เด็กเล็กไม่สามารถปฏิบัติได้นาน ทีมวิจัยจึงได้แนะนำให้ เลือกเพียง 1 กิจกรรม คือ การทำก๊วยฉาบ แต่ก็ยังไม่เหมาะสมเพราะนักเรียนตัวเล็กไม่อาจ เปิดเตาแก๊ส ตั้งกะทะทอดก๊วยได้ เกรงจะเกิดอันตราย แต่ก็พบว่านักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ และมีความสุขในการเรียน เขียนสรุปขั้นตอนการทำก๊วยฉาบได้ และสังเกตขณะปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนก็ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรม และมีความสามัคคีในกลุ่มดีมาก นักเรียนมีความอดทน เรียนรู้ จนหมดชั่วโมง มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีรายละเอียดของแบบประเมินดังนี้ (หน้าถัดไป)

แบบประเมินความพึงพอใจ

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านพิจารณาเลือกหรือตรงตามระดับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด

เรื่อง	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ (ความสามัคคี ความขยัน อดทน และมีระเบียบวินัย)	12.50 %	25.00%	62.50%	-	-
2. นักเรียนสามารถเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	25.00%	75.00%	-	-	-
3. ท่านสนับสนุนให้มีการนำไปสู่การเรียนการสอน	12.50%	-	50.00%	37.50 %	
4. ผลการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	50.00%	12.50%	25.00%	12.50	-
5. เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน	12.50%	50.00%	37.50%	-	-
6. ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรม	25.00%	25.00%	37.50%	-	12.50 %
7. ชุมชนของท่านพอใจในการจัดกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน	25.00%	37.50%	25.00%	-	12.50 %
8. ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการจัดกิจกรรมเช่นนี้	25.00%	50.00%	12.50%	-	12.50 %
9. ผลจากการเรียนรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	25.00%	37.00%	37.00%	-	-
10. รูปแบบในการเรียนรู้เหมาะสม	25.00%	25.00%	25.00%	25.00 %	
รวมเฉลี่ยร้อยละ	23.75	33.75	31.25	7.50	3.75

ลงชื่อ.....

(.....)

() นักเรียน () ผู้ปกครอง () ครู () องค์กรท้องถิ่น

ผลจากการสรุปแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมพบว่า

ผู้ปกครอง ครู นักเรียน มีความพึงพอใจที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเด็กและเยาวชนได้

- มากที่สุด 23.75 %
- มาก 33.75 %
- ปานกลาง 31.25 %
- น้อย 7.50%
- น้อยที่สุด 3.75 %

รวมความพึงพอใจในผลการจัดการตั้งแต่ระดับ ปานกลางจนถึงมากที่สุด 88.75 % สรุปได้ว่าชุมชนตลอดจนครูผู้ปกครอง สนับสนุนและเห็นว่าผลการจัดการเรียนรู้มีประโยชน์และสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้ตามโรงเรียนต้นแบบ

[จากการได้ติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูกัลยา ไชยจันดี หลังการนำครภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน ครูกัลยา ไชยจันดีเล่าว่า นักเรียนที่ร่วมโครงการวิจัยเป็นนักเรียนที่มาจากหลายท้องที่ ทำให้คุณลักษณะนิสัยของนักเรียนต่างกัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่มีน้ำใจ เมื่อเข้าร่วมโครงการเรียนรู้จากครภูมิปัญญาท้องถิ่น การบวนการชี้นำโน้มน้าวจิตใจให้เกิดความศรัทธาที่จะรับการถ่ายทอด และสอดแทรกคุณธรรมด้านความอดทน เสียสละและความสามัคคี จึงทำให้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเช่น ในกรณีของ ด.ญ. รักษิญา จะไม่ชอบทำงานและกิจกรรมเลยเพราะไม่ชอบร่วมกิจกรรมกับใคร เมื่อได้เรียนการทำกล้วยฉาบแล้วจะชอบปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ผู้ปกครองของ รักษิญา เล่าว่าเด็กบอกว่าจะทำกล้วยฉาบให้พ่อแม่รับประทานอีกด้วยซึ่งแสดงให้เห็นถึง ความเปลี่ยนแปลงจากการไม่ชอบทำกิจกรรม กลับเป็นชอบทำกิจกรรม ผู้ปกครองชื่นชมในพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปมากไม่รับผิดชอบ เปลี่ยนเป็นคนชอบทำกิจกรรม และรับผิดชอบขึ้น เป็นต้น]

บทที่ 5

กระบวนการทดลองขยายผลสู่พื้นที่โรงเรียนบ้านคำ

5.1 กระบวนการขยายผล

1. ประสานกับทีมเครือข่ายโรงเรียนบ้านคำ เพื่อให้โรงเรียน เครือข่ายได้ประสานกับผู้ปกครอง คณะครู เพื่อเตรียมดำเนินการ

2. โรงเรียนบ้านคำ ประชุมครู และผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการดำเนินการ เป็นการเตรียมความพร้อม ตลอดจนประสานสัมพันธ์ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเตรียมวางแผนดำเนินการ

3. โรงเรียนค้นแบบโรงเรียนบ้านร่องจั่ว และทุ่งหลวง จัดเวทีเสวนา เพื่อนำ เสนอเจตนา และ สร้างความเข้าใจ / หลักการ กระบวนการของกิจกรรมการสอนดนตรี และการมีจุดมุ่งหมายที่จะชักจูงจิตใจเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. โรงเรียนบ้านคำ ศึกษาฐานการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรี สู่การเรียนการสอน โดยชุมชน ที่บ้านและโรงเรียน และการสอนประยุกต์ การฟ้อนดาบ การฟ้อนสาวไหม ประกอบดนตรีสู่การเรียนการสอนเด็กในระดับประถมศึกษาอีกทางหนึ่ง

5. โรงเรียนบ้านคำนำเสนอผลการดำเนินการและเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน

6. โรงเรียนบ้านคำ นำเสนอการรวบรวมองค์ความรู้ โดยร่วมกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปกิจกรรมเพื่อจะถ่ายทอดองค์ความรู้วิธีปฏิบัติกิจกรรม ต่างๆ และวางแผนการจัดหาอุปกรณ์ต่างๆ โดยการจัดซื้อ และขี้นอุปกรณ์

7. โรงเรียนบ้านคำ จัดทำแผน กำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- รับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการ ประเมินก่อนเรียน

- กำหนดกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ

← จัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่
ประสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตารางการจัดการเรียนรู้

8. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูร่วมกับครูภูมิปัญญา โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

- นักเรียนเตรียมความพร้อมที่จะเรียน
- ครูท้องถิ่นสาธิต
- นักเรียนฝึกปฏิบัติร่วมกับครู
- นักเรียนจดบันทึกความรู้ที่ได้รับ
- นักเรียนปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้

5.2 แผนปฏิบัติการกิจกรรมของโรงเรียนบ้านคำ

ที่	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม
1.	การรู้คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น	ศึกษาดูงาน ร.ร. บ้านร่องจั่ว	ศึกษาดูงาน
1	- รู้ประวัติความเป็นมา และพิธีกรรมที่นำดอกไม้จันทน์มาใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา	การรู้คุณค่า พิธีกรรมต่างๆ ประวัติความเป็นมา	นำปฏิบัติต่อตนเอง 1. ศึกษาจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
2	- มีความรู้ความเข้าใจ หลักการการทำดอกไม้จันทน์	หลักการทำดอกไม้จันทน์ การจัดหาอุปกรณ์	2. ทักสอนศึกษาแหล่งเรียนรู้เรียนรู้จากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
3	- มีความรู้ความเข้าใจวิธีการจัดหาอุปกรณ์	การไถไม้	3. ศึกษาสอบถามจากแหล่งเรียนรู้
4	- มีความรู้วิธีไถไม้เพื่อนำมาประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์	การข้อมสีไม้	4. คู่มือ ฝึกปฏิบัติ
5	มีความรู้ความเข้าใจวิธีการข้อมสีไม้เพื่อนำไม้มาทำดอกไม้จันทน์	วิธีประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์	5. คู่มือ ฝึกปฏิบัติ
6	มีความรู้ความเข้าใจวิธีประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์	การเข้าช่อดอกไม้จันทน์	6. คู่มือ ฝึกปฏิบัติ ศึกษาจากใบความรู้
7	มีความรู้ความเข้าใจวิธีเข้าช่อดอกไม้จันทน์	การจัดเรียงมัด การจำหน่าย	7. คู่มือ ฝึกปฏิบัติ ศึกษาจากใบความรู้
8	มีความรู้ความเข้าใจในการมัดดอกไม้จันทน์ เตรียมขาย สามารถวางแผนการขายได้		8. ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้

5.3 การติดตามประเมินผล

1) การติดตามประเมินผลในส่วนของครูผู้สอน ด้านองค์ความรู้/และการปฏิบัติการมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ประเมินการปฏิบัติ
- ประเมินพฤติกรรม

2) ประเมินในส่วนของโครงการ มีขั้นตอนการดำเนินการ

- ประสานกับโรงเรียนเครือข่ายเพื่อทราบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ร่วมกับทีมวิจัยออกติดตามในขณะโรงเรียนจัดการเรียนการสอน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- จัดประชุมสรุปบทเรียน
- สรุปแบบประเมิน ความพึงพอใจของการจัดการเรียน

5.4 ผลการประเมิน

1) ผลการประเมินในส่วนของครูผู้สอน

ผลจากการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กนักเรียน ที่มีการบันทึกตามแบบประการประเมินผลการนำภูมิปัญญาสู่การเรียนการสอนของโรงเรียน สรุปได้ดังตารางด้านล่าง

ผลการประเมิน

การนำภูมิปัญญาสู่การเรียนการสอนของโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนบ้านคำ

อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
1	หฤทัย สมศรี	ไม่เคยเรียน ไม่รู้ อยากเรียน	ร่าเริง นิสัยดี	ทำดอกไม้จันทร์ได้ รู้ ขั้นตอนการทำ ประกอบอาชีพ (รายได้เสริมได้)	เกิดความสามัคคี ใจเย็น มีสมาธิใน การทำ
2	วิไลพร แก้วเทพ	ไม่เคยทำ แต่อยาก ทำจะได้มี ความรู้	นิสัยร่าเริง ขี้ อาย	ได้เรียนรู้เรื่องการทำ ดอกไม้จันทร์ แล้วก็ ทำให้เราเรียนสนุก และก็เพิ่มรายได้ ให้กับ เราอีกด้วยและก็ทำเป็น เวลาว่างหลังเลิกเรียนก็ ทำดอกไม้จันทร์ และ ก็ทำไม่ยากถ้าเราทำตั้ง ใจเรียน เรื่องทำดอกไม้ จันทร์ก็ไม่ยาก	ได้ทำสิ่งที่ถูกต้อง อีกด้วยถ้าไม่เคย ทำและจะสบาย ใจและ หารายได้เสริม และก็ต่อประเทศ ชาติ ก้าว

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
3	วุฒิพงษ์ สมศรี	ไม่เคยทำ	โกรธง่าย หายเร็ว	ทำให้เรานำไปใช้ได้	ทำให้รักท้องถิ่น รักตัวเรา
4	ประมุข สมศรี	ไม่เคยทำ	ใจเย็น ร่าเริง	ตั้งใจเรียน	ใจเย็น
5	ศักดิ์สิทธิ์ สมศรี	ไม่เคยทำ	โกรธยาก หายเร็ว	ทำได้	อดทนขึ้น
6	ณรงค์ ราชไชยา	-	ใจเย็น	ทำกิจกรรมได้	อดทนใจเย็น
7	ศรายุทธ บุญรัตน์	-	โกรธง่าย หายเร็ว	ได้ความรู้ทำดอกไม้ จันทร์	ช่วยพ่อแม่ดี
8	นิภาวรรณ สมศรี	ไม่เคยรู้ เกี่ยวกับกิจ กรรมนี้	โกรธง่าย ร่า เริง แจ่มใส จี งอน	ทำดอกไม้จันทร์ได้	มีความตั้งใจ
9	สุชาติ สมศรี	จะนำไปใช้ ในชีวิต ประจำวัน	โกรธยาก หายเร็ว	ทำดอกไม้จันทร์ได้	มีความตั้งใจ
10	วิจิต สุพิศ	-	ใจเย็น	ทำได้	อดทน
11	อุไรวรรณ รักษา ภักดี	ยังไม่มี ความรู้ เรื่องนี้มา ก่อน	ร่าเริง ใจเย็น	นำไปเกิดประโยชน์ ได้	ตั้งใจ
12	พรพิมล สมศรี	ยังไม่มี ความรู้ อะไร	นิสัยดีไม่ค่อย ชอบเล่นเท่า ไร	ความรู้ที่ได้รับสามารถ นำมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ในชีวิตประ จําวัน ได้อุรุรักษ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีความรู้	เป็นคนดีขึ้นดังนี้ -ทำให้เป็นคน ประณีต เป็นคนตรงต่อ เวลา เรียบร้อย

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
13	สุนิษา หอมชื่น	ไม่รู้	ร่าเริง เป็นคน สนุกขี้อาย	ทำให้เราทำเป็น และ ได้เรียนรู้วิธีทำดอกไม้ จันทร์ และเอาไป ประกอบทำอาชีพได้	เป็นคนดี ใจเย็น
14	วีรศักดิ์ สมศรี	ไม่รู้	เรียบร้อย	ทำให้เราได้ฝึกอาชีพ ได้ความรู้	เป็นคนดี หารายได้
15	สุภาภรณ์ ภูพวก	ไม่รู้	ร่าเริง เป็นคน สนุก	ทำดอกไม้จันทร์ได้	มีความตั้งใจ
16	ปิยะนาท ปินใจ	ไม่รู้	ไม่ค่อยโกรธ ง่าย นิสัยดี	ทำดอกไม้จันทร์ได้	มีความตั้งใจ
17	อำพล ทองคำ	ไม่รู้	ไม่ค่อยโกรธ ง่าย นิสัยดี	ทำดอกไม้จันทร์ได้	อดทน
18	วรมธร อินอร	ไม่รู้ เพราะยัง ไม่ได้ทำ กิจกรรม อะไรต่างๆ	ร่าเริง หน้า รัก มีความ แจ่มใส ได้ทำ ในสิ่งที่รัก	ทำดอกไม้จันทร์ได้	ตั้งใจดีขึ้น
19	ธงชัย นะนาม	ไม่รู้	น่ารัก ร่าเริง ได้ความรู้กับ สิ่งต่างๆ	รู้วิธีทำดอกไม้จันทร์ คิดลายดอกไม้จันทร์	เป็นคนดีขึ้นดังนี้ -ทำให้เป็นคน ประณีต เป็นคนตรงต่อ เวลาเรียบร้อย
20	พิกุล ผัดวงศ์	ไม่มี	สนุก ร่าเริง เป็นพิเศษ	มีความรู้เพิ่มเติมมีน้ำ ใจ	ทำกิจกรรมร่วม กับเพื่อนนิสัยดี ขึ้น
21	จิราพร ดวงเพชร	ไม่ทราบ	ร่าเริง นิสัยดี	นำภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ประโยชน์	นิสัยดีเป็นคนดี

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
22	สุภาพร สมศรี	ไม่รู้ ไม่ เคยเรียน	ร่าเริง นิสัยดี	ได้รับรู้เกี่ยวกับการทำ ดอกไม้จันทน์ เป็น อย่างมาก ได้รู้ขั้นตอน การทำดอกไม้จันทน์	- ใจเย็นลง - มีสมาธิ - ใช้เวลาว่าง ให้เป็น ประโยชน์
23	วารุณี ควงเนตร	ไม่รู้	ร่าเริง	ทำให้เราใช้ความรู้จาก ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเกิด ประโยชน์	นิสัยดี เป็นคนดี
24	เพ็ญญา สมศรี	ไม่ทราบ	ร่าเริง	ได้รู้เกี่ยวกับดอกไม้ จันทน์ ทำไม่ยาก	สิ่งที่ทำไม่ได้ สามารถทำได้ได้ ผล ดีใจ สร้าง อาชีพรายได้เสริม อีกทาง
25	พรพิมล สมศรี	ดิฉันไม่ ทราบเลย แต่ถ้าได้ เรียนก็คงรู้	ดิฉันก็เป็นคน เจี๊ยบๆ แต่พอ ได้พูดก็ไ้ ย้อยเวลา ทำงานก็จะทำ ด้วยความตั้งใจ มีน้ำใจ ต่อ เพื่อนร่วม งานเสมอ	ทำดอกไม้ได้	อดทน

สรุปผลการประเมินการจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทำดอกไม้จันทน์ ก่อนเรียนนักเรียนไม่มีความรู้เรื่องการทำดอกไม้จันทน์เลย หลังเรียนนักเรียนสามารถเขียนขั้นตอนการทำดอกไม้จันทน์ได้และปฏิบัติการทำดอกไม้จันทน์ได้ทุกคนและยังประมาณค่าใช้จ่ายได้ด้วย และก่อนเรียนนักเรียนไม่ได้เห็นคุณค่าของการทำดอกไม้จันทน์ ขาดความอดทน ไม่ตั้งใจฝึกปฏิบัติเท่าที่ควรเมื่อครูได้จัดการเรียนการสอนโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่การเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ฝึกการทำดอกไม้จันทน์ จากการประเมินผลพบว่า นักเรียน มีความตั้งใจ อดทน เห็นคุณค่าใน

กิจกรรมที่ปฏิบัติมากขึ้น โดยการสังเกตผลงานที่นักเรียนได้ปฏิบัติและผู้ปกครองเห็นความเปลี่ยนแปลงเพราะนักเรียนมีน้ำใจ ช่วยผู้ปกครองทำ และตั้งใจทำมีความอดทน และเห็นคุณค่า

2) ผลการติดตามการดำเนินงานขยายผลของโครงการ

จากการจัดทำแบบประเมิน และการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับความพึงพอใจพอสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

แบบประเมินโรงเรียนบ้านคำ

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านพิจารณาเลือกหรือตรงตามระดับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด

เรื่อง	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ (ความสามัคคี ความขยัน อดทน และมีระเบียบวินัย)	5.00%	80.00%	15.00%	-	--
2. นักเรียนสามารถเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	15.00%	55.00%	30.00%	-	-
3. ท่านสนับสนุนให้มีการนำไปสู่การเรียนการสอน	40.00%	55.00%	5.00%	-	-
4. ผลการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	10.00%	80.00%	10.00%	-	-
5. เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน	20.00%	75.00%	5.00%	-	-
6. ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรม	45.00%	40.00%	15.00%	-	-
7. ชุมชนของท่านพอใจในการจัดกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน	20.00%	30.00%	50.00%	-	-
8. ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการจัดกิจกรรมเช่นนี้	40.00%	40.00%	20.00%	-	-
9. ผลจากการเรียนรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	35.00%	60.00%	5.00%	-	--
10. รูปแบบในการเรียนรู้เหมาะสม	30.00%	30.00%	35.00%	5.00%	
รวมเฉลี่ยร้อยละ	26.00	54.50	19.00	0.5	

สรุปได้ว่าผลประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอน มากที่สุด 26.00 % มาก 54.50 % ปานกลาง 19.00 % และน้อย 0.5 % นั้นสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้

โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับปานกลางจนถึง มากที่สุดรวม 99.50 % แสดงว่า ชุมชนผู้ปกครอง ครู นักเรียนมีความพึงพอใจในผลการจัดการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นรวม 99.50 %

จากติดตามประเมินผลทั้งจัดทำแบบประเมินจากความพึงพอใจ จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายได้สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาที่พบส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของ การจัดการด้านเวลา ที่ครูภูมิปัญญาบางท่านต้องมิกิจธุระจำเป็นที่ต้องไปดำเนินงาน จึงทำให้เกิด ความคลาดเคลื่อนในการจัดการการสอนอยู่บ้าง แต่ก็ได้แก้ปัญหาโดยการประสานงานนัดหมายล่วงหน้า มีหนังสือเตือนครูภูมิปัญญาเพื่อกันลืม และการเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ในช่วงแรก ผู้ปกครองบางคนยังไม่เข้าใจคิดว่าลูกจะได้รับอันตรายถ้าออกจากโรงเรียน แต่ทางทีมวิจัยได้มีการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครองจึงได้เบาใจที่จะปล่อยให้ลูกหลานไปยังแหล่งเรียนรู้ได้ และระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับดี เพราะอย่างน้อยภูมิปัญญาที่มีอยู่ได้รับการสืบทอดโดยมีลูกหลานของตนเองเป็นผู้สืบทอด และเด็กนักเรียนก็ได้ฝึกสมาธิ มีความอดทน ทนทานได้ให้กับตนเอง และสามารถช่วยเหลือครอบครัวได้

[ครูพรรณนิภา จินดา ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในโครงการ นั้นเช่น นักเรียนชายในช่วงโมกกิจกรรมจะไม่สนใจทำกิจกรรมเพราะเห็นว่าเป็นงานของผู้หญิงใช้ ฝีมือ เมื่อครูร่วมกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น นำกิจกรรมการทำดอกไม้จันทร์สู่การเรียนการสอนนั้น ทำให้นักเรียนตั้งใจ ร่วมกิจกรรมอย่างอดทน ร่วมมือดี สามารถปฏิบัติกิจกรรมจนหมดชั่วโมง ครู ต้องคอยเตือนว่า หมดเวลาแล้ว ครูได้เห็นความเปลี่ยนแปลง การตั้งใจเรียน อดทนปฏิบัติกิจกรรม เพิ่มขึ้น]

บทที่ 6

กระบวนการทดลองขยายผลสู่พื้นที่โรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกุล)

6.1 กระบวนการขยายผล

1. ประสานกับทีมเครือข่ายโรงเรียนบ้านเจน (เจนจันทรานุกุล) เพื่อให้โรงเรียน เครือข่าย ได้ประสานกับผู้ปกครอง คณะครู เพื่อเตรียมดำเนินกิจกรรม
2. โรงเรียนบ้านเจน (เจนจันทรานุกุล) ประชุมครู และผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการดำเนินการ เป็นการ เตรียมความพร้อม ตลอดจนประสานสัมพันธ์ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อ เตรียมวางแผน ดำเนินการ
3. รวบรวมต้นแบบ(โรงเรียนบ้านร่องจั่ว และทุ่งหลวง จัดเวทีเสวนา เพื่อนำเสนอเจตนา และสร้างความเข้าใจ / หลักการ กระบวนการของกิจกรรม การสอนดนตรี และการมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดเทศกาลใจเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. โรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกุล) ศึกษาฐานการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรีสู่ การเรียนการสอน โดยชุมชน ที่บ้านและโรงเรียน และการสอนประยุกต์ การฟ้อนดาบ การ ฟ้อนสาวไหม ประกอบดนตรีสู่การเรียนการสอนเด็กในระดับประถมศึกษาอีกทางหนึ่ง
5. โรงเรียนบ้านเจน (เจนจันทรานุกุล) นำเสนอผลการดำเนินการ และเลือกภูมิปัญญา ท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน
6. โรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกุล) นำเสนอการรวบรวมองค์ความรู้ โดยร่วมกับครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปกิจกรรมเพื่อจะถ่ายทอดองค์ความรู้วิธีปฏิบัติกิจกรรม ต่างๆ และวางแผน การจัดหาอุปกรณ์ต่างๆ โดยการจัดซื้อ และยืมอุปกรณ์
7. โรงเรียนบ้านเจน (เจนจันทรานุกุล) จัดทำแผน กำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน
 - รับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการ ประเมินก่อนเรียน
 - กำหนดกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ
 - จัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่
 - ประสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตารางการจัดการเรียนรู้
8. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูร่วมกับครูภูมิปัญญา โดยมีขั้นตอนดำเนินการ
 - นักเรียนเตรียมความพร้อมที่จะเรียน
 - ครูท้องถิ่นสาธิต
 - นักเรียนฝึกปฏิบัติร่วมกับครู
 - นักเรียนจดบันทึกความรู้ที่ได้รับ
 - นักเรียนปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้

6.2 แผนปฏิบัติการกิจกรรมของโรงเรียนบ้านเจน (เจนจันทรานุกูล)

ที่	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม
1	รู้คุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ศึกษาดูงาน ร.ร. ร่องจัว	การรู้คุณค่า พิธีกรรม ปฏิบัติ จริง
2	- มีความรู้ความเข้าใจ หลักการและเห็น ประโยชน์ของการทำเกษตรแบบผสม ผสาน	การเกษตรแบบผสมผสาน	1. ศึกษาจากใบความรู้ 2. ทักษะศึกษาแหล่งเรียนรู้
3.	- มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องของปุ๋ย - การเลือกใช้ปุ๋ยกับต้นไม้ได้ถูกต้อง เหมาะสม	ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยอนินทรีย์ และวิธีการใช้ปุ๋ย	1. ศึกษาจากใบความรู้ 2. ทักษะศึกษาแหล่งเรียนรู้ 3. คู่มือสาริต
4	- มีความรู้ความเข้าใจวิธีการทำปุ๋ยหมักได้ - นำของเหลือใช้จาก สวน ไร่นา มาทำ ปุ๋ยหมักได้ - มีความรู้ความเข้าใจวิธีการทำปุ๋ยหมัก ชีวภาพได้	การทำปุ๋ยหมัก	1. ศึกษาจากใบความรู้ 2. คู่มือสาริต 3. ฝึกปฏิบัติ
5	- นำของเหลือใช้จาก สวน ไร่นา มาทำปุ๋ย หมักชีวภาพได้	การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ	ศึกษาจากใบความรู้ คู่มือสาริต ฝึกปฏิบัติ
6.	- มีความรู้ความเข้าใจวิธีการทำน้ำหมัก ชีวภาพได้ - ของเหลือใช้จาก ไร่นา มาทำน้ำหมักชีว ภาพได้ - มีความรู้ความเข้าใจวิธีการทำน้ำยา กำจัดศัตรูพืชได้ - นำของเหลือใช้จาก สวน ไร่นามาทำน้ำ ยากำจัดศัตรูพืชได้	การทำน้ำยา กำจัดศัตรูพืช	1. ศึกษาจากใบความรู้ 2. คู่มือสาริต 3. ฝึกปฏิบัติ

6.3 การติดตามประเมินผล

1) การติดตามประเมินผลในส่วนของครูผู้สอน ในด้านองค์ความรู้/และการปฏิบัติกิจกรรมมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ประเมินการปฏิบัติ
- ประเมินพฤติกรรม

2) ประเมินในส่วนของโครงการ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ประสานกับโรงเรียนเครือข่ายเพื่อทราบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ร่วมกับทีมวิจัยออกติดตามในขณะโรงเรียนจัดการเรียนการสอน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- จัดประชุมสรุปบทเรียน
- สรุปแบบประเมิน ความพึงพอใจของการจัดการเรียน

6.4 ผลการประเมิน

1) ผลการประเมินในส่วนของครูผู้สอน

ผลจากการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กนักเรียน ที่มีการบันทึกตามแบบประเมินผลการนำภูมิปัญญาสู่การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน สรุปได้ดังตารางด้านล่างนี้

ผลการประเมิน

การนำภูมิปัญญาสู่การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทราอนุกุล)

อำเภอคอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
1	มะลิวรรณ งานดี	ไม่มีความรู้	ขยันหมั่นเพียร จะส่งงานตรง เวลา		
2	ณัฐวุฒิ งานหมั่น	ไม่มีความรู้	ครูสั่งงานไม่ ค่อยทำงานตาม สั่ง แต่ชอบทำ แปลงเกษตร ชอบเลี้ยงสัตว์	ได้ความรู้เรื่องทำ ปุ๋ยหมักนำไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	มีระเบียบวินัย การ รับผิดชอบ อยาก ให้มาสอนอีก

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
3	วารุณี อินวงศ์วรรณ	ไม่มีความรู้	ทำงานตามที่ครู สั่ง ช่วยพ่อแม่ ทำงานบ้าน เชื่อ ฟังพ่อแม่		
4	มงคล ธิตา	ไม่มีความรู้	ชอบเรียนคณิต เชื่อฟังครู		
5	ดุขฎี หุด่องาม	ไม่มีความรู้	เป็นคนร่าเริง ชอบเที่ยว ดูทีวี การเรียนพอใช้	นำมาใช้ในชีวิต ประจำวัน	ดีขึ้นกว่าเดิม อีก หลายเท่า อยากให้ ทำอีกเพราะเป็นสิ่ง ที่ดี
6	รัชชชัย ไชยกุล	ไม่มีความรู้	ชอบทำกิจ กรรมกับเพื่อน	มีความรู้ในการ ทำปุ๋ย	เราจะมีระเบียบใน การรับผิดชอบ และมีความสามัคคี
7	วิษณุ กิ่งงาม	ไม่มีความรู้	ชอบส่งการ บ้านตามเวลา	ได้นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	ดีกว่าเดิม อยากให้ทำอีก
8	วกุล เผ่าเครื่อง	ไม่มีความรู้	ชอบร่วมกิจ กรรมกับเพื่อน ทำงานตามที่ครู สั่ง	นำมาใช้ในชีวิต ประจำวัน	มีความสามัคคีและ ความรับผิดชอบ มี ระเบียบวินัยเอง
9	วิลาวัลย์ ราไฟ	ไม่มีความรู้	ทำงานตามที่ครู สั่งและทำเสร็จ ตามเวลา	ได้เรียนรู้ทำปุ๋ย หมัก และทำยา ฆ่าแมลง	ดีขึ้นมากและรู้วิธี ทำปุ๋ย
10	พรประภา ปาเกิด	ไม่มีความรู้	ทำงานตามครู สั่งทุกอย่าง ชอบทำเกษตร	ได้รับความรู้เรื่อง การทำปุ๋ยหลาย อย่าง	มีความสามัคคีกับ เพื่อนๆ

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
11	หทัยชนก เผ่าศรีไชย	ไม่มีความรู้	เป็นคนใจร้อน พูดมาก พูด เสียงดัง แต่ขยัน ทำงาน	ดี นำไปเผยแพร่ ได้	มีความรับผิดชอบ
12	ธวัชชัย ราไฟ	ไม่มีความรู้	ชอบทำกิจ กรรมร่วมกับ เพื่อน	ได้นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	ดีขึ้นมากที่ได้รู้การ ทำปุ๋ย
13	สุภารัตน์ ธิดา	ไม่มีความรู้	ทำงานตามที่ครู สั่งทุกอย่าง ไม่ ชอบเที่ยว ชอบ เรียน วิชาภาษา ไทย และ กอท.	ได้ความรู้นำไป ใช้ในชีวิตประจำ วัน	มีความรับผิดชอบ มากขึ้น อยากให้ทำ อีก

ผลการสรุปการจัดการเรียนรู้ พบว่า

- ก่อนเรียนนักเรียนทั้งหมด 13 คน ไม่มีความรู้ในเรื่องการทำปุ๋ยหมัก
- หลังเรียน นักเรียนทั้งหมด 13 คน สามารถทำปุ๋ยหมักได้ครบทุกคน และสามารถเขียนสรุปขั้นตอน กระบวนการทำปุ๋ยหมักได้ ตลอดจนนำความรู้ในเรื่องการทำปุ๋ยหมักไปช่วยพ่อแม่ทำปุ๋ยหมักใช้ที่บ้านด้วย

โดยก่อนเรียนนักเรียนไม่ได้สนใจ และให้ความสำคัญการทำปุ๋ยหมัก และมีคุณลักษณะทั้ง
ขั้นและขั้นเกิน ไม่ได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ โดยใช้เวลาวางในการเที่ยวหรือดูโทรทัศน์ และ
หลังเรียนนักเรียนให้ความสำคัญในการทำปุ๋ยหมัก เห็นคุณค่า โดยมีความตั้งใจทำในการปฏิบัติ
และให้ความสนใจในกิจกรรมดังกล่าว มีความอดทน ปั่นจักรยานไปยังสวน ที่ทำปุ๋ยหมักตลอดจน
มีระเบียบวินัยในการปฏิบัติกิจกรรม มีความพยายามและสามัคคีในกลุ่มที่ทำปุ๋ยหมักร่วมกันมาก
นักเรียนสามารถทำปุ๋ยหมักได้ทุกคน และจากการสรุปพฤติกรรมความร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการ ประเมินครูผู้สอนพบว่า ทางโรงเรียนร่วมกับชุมชนได้วิเคราะห์สภาพ
ปัญหา ในชุมชนว่า นักเรียนที่จบจากโรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกูล) ไปเรียนต่อโรงเรียน
อื่นๆ นั้น ปรากฏว่ามีบางส่วนที่เรียนไม่จบ มีปัญหาทางครอบครัว และเมื่อวิเคราะห์อาชีพของ
ครอบครัว นักเรียนนักเรียนเหล่านี้คือครอบครัวมีอาชีพทำไร่ทำนา เกษตรกรรม เป็นส่วนใหญ่

แต่นักเรียนไม่ได้เห็นคุณค่าอาชีพ ของครอบครัว เมื่อเรียนไม่จบก็ไม่ได้ช่วยเหลือทางบ้าน ไม่ได้นำสิ่งที่เรียนรู้มาช่วยเหลือครอบครัวเลย

เมื่อชุมชนประสบปัญหาเช่นนี้ คิดว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมปลูกจิตสำนึกของนักเรียนได้ เห็นคุณค่า ของถิ่นเกิด อาชีพบรรพบุรุษ ผลการจัดการเรียนรู้ พบว่าผู้ปกครองได้ชื่นชมต่อกิจกรรมที่ครูได้จัดขึ้น และพบว่านักเรียนทุกคนที่ได้เรียนรู้ สามารถทำปฎิบัติได้ และได้เรียนรู้เรื่องปฎิบัติเป็นอย่างดี

2) ผลการติดตามการดำเนินงานขยายผลของโครงการ

จากการจัดทำแบบประเมินและการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับความพึงพอใจพอสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

แบบประเมิน

โรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกูล)

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านพิจารณาเลือกหรือตรงตามระดับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด

เรื่อง	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ (ความสามัคคี ความขยัน อดทน และมีระเบียบ วินัย)	50.00	42.85%	7.14 %	-	-
2. นักเรียนสามารถเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	28.57%	50.00%	21.42%	-	-
3. ท่านสนับสนุนให้มีการนำไปสู่การเรียนการสอน	14.28%	57.14%	28.57%	-	-
4. ผลการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	35.71%	50.00%	7.14%	7.14 %	-
5. เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน	28.57%	35.71%	35.71%	-	-
6. ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรม	35.71%	35.71%	28.57%	-	-
8. ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการจัดกิจกรรมเช่นนี้	28.57%	35.71%	35.71%	-	-
9. ผลจากการเรียนรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	28.57%	42.85%	28.57%	-	-
10. รูปแบบในการเรียนรู้เหมาะสม	28.57%	57.14%	14.28%	-	-
รวม	31.42	43.56	24.28	28.71	

สรุปผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด 31.42% มาก 43.56% ปานกลาง 24.28 % และ น้อย 0.71%รวมระดับความพึงพอใจตั้งแต่ปานกลางจนถึง มากที่สุด 99.26 % สรุปได้ว่าชุมชนผู้ปกครอง ครู นักเรียน มีความพึงพอใจในผลการจัดการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้ ในเรื่องขององค์ความรู้ ความตั้งใจ ความอดทนและความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี

จากการดำเนินงานทดลองขยายผลตามรูปแบบวิธีการของโครงการต้นแบบสู่โรงเรียนเครือข่ายสามารถดำเนินการได้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการดำเนินการจริง และสิ่งที่ควรคำนึงถึงมากที่สุดคือ การเตรียมความพร้อมทั้งด้านแนวคิด ความพร้อมด้านบุคลากร ความพร้อมด้านแหล่งเรียนรู้ และสิ่งที่ควรคำนึงถึงมากที่สุดคือ การสรุปบทเรียนร่วมกันเป็นประจำ และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้สามารถดำเนินการไปถึงจุดหมาย และจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่การจัดการเรียนการสอน เป็นทางที่ดี ที่เป็นส่วนช่วยเสริมให้ความรู้ได้รับการสืบทอด และในอนาคตเด็กนักเรียนสามารถนำไปใช้สร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับตนเองได้ ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบจากการขยายผลของโครงการคือ ด้านการประสานงานในการจัดกิจกรรมเนื่องจากด้วยภาระหน้าที่ของคณะทำงานทำให้เวลาไม่ตรงกัน จึงส่งผลให้การประสานงานการจัดกิจกรรมบางอย่างต้องเลื่อนไป หรือทำให้เกิดความล่าช้า แต่ทางที่วิจัยจึงได้แก้ไขด้วยวิธีการนัดหมายล่วงหน้า เพื่อให้มีช่วงเวลาประสานงาน

[ครุณงนิค บุญประสิทธิ์ ให้ข้อมูลว่า ผู้ปกครองของด.ช. ดุษฎี หล่องาน ได้เล่าว่าลูกชายสนใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมการทำปุ๋ยหมักมาก ภูมิใจที่ลูกได้มีส่วนช่วยให้มีรายได้เสริม หลังเลิกเรียนดุษฎีจะช่วยพ่อทำปุ๋ยหมักเสมอ ทำให้ไม่มีเวลาต้องไปเที่ยวเล่น และเขาก็เต็มใจช่วยพ่อแม่ในการทำปุ๋ยหมักด้วย เพราะได้เรียนรู้จากครูเพชร ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำปุ๋ยหมักของโรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกูล)]

บทที่ 7

กระบวนการทดลองขยายผลสู่พื้นที่โรงเรียนบ้านดง

7.1 กระบวนการขยายผล

1. ประสานกับทีมเครือข่ายโรงเรียนบ้านดงเพื่อให้โรงเรียน เครือข่ายได้ประสานกับผู้ปกครอง คณะครู เพื่อเตรียมดำเนินกิจกรรม

2. โรงเรียนบ้านดง ครู และผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการดำเนินการ เป็นการ เตรียมความพร้อม ตลอดจนประสานสัมพันธ์ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อ เตรียมวางแผนดำเนินการ

3. โรงเรียนต้นแบบ(โรงเรียนบ้านร่องจั่ว และทุ่งหลวง จัดเวทีเสวนา เพื่อนำเสนอเจตนา และสร้างความเข้าใจ / หลักการ กระบวนการของกิจกรรม การสอนดนตรี และการมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดเทศกาลใจเยาวชนให้เป็น คนดีมีคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. โรงเรียนบ้านดงศึกษาดูงานการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรี สู่การเรียนการสอน โดยชุมชน ที่บ้านและโรงเรียน และการสอนประยุกต์ การฟ้อนดาบ การฟ้อนสาวไหม ประกอบ ดนตรีสู่การเรียนการสอนเด็กในระดับประถมศึกษาอีกทางหนึ่ง

5. โรงเรียนบ้านดงนำเสนอผลการดำเนินการ และเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน

6. โรงเรียนบ้านดง นำเสนอการรวบรวมองค์ความรู้ โดยร่วมกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปกิจกรรมเพื่อจะถ่ายทอดองค์ความรู้วิธีปฏิบัติกิจกรรม ต่างๆ และ วางแผนการจัดหาอุปกรณ์ ต่างๆ โดยการจัดซื้อ และยืมอุปกรณ์

7. โรงเรียนบ้านดง จัดทำแผน กำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- รับสมัครนักเรียนเข้าร่วมโครงการ ประเมินก่อนเรียน
- กำหนดกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ
 - จัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่
 - ประสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตารางการจัดการเรียนรู้

8. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูร่วมกับครูภูมิปัญญาโดยขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

- นักเรียนเตรียมความพร้อมที่จะเรียน
- ครูท้องถิ่นสาธิต
- นักเรียนฝึกปฏิบัติร่วมกับครู
- นักเรียนจดบันทึกความรู้ที่ได้รับ
- นักเรียนปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้

7.2 แผนปฏิบัติการกิจกรรมของโรงเรียนบ้านดง

ที่	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรม
1	การรู้คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ศึกษาดูงาน พิธีกรรม	ศึกษาดูงาน
2.	รู้ประวัติความเป็นมาของการจัดทำไม้กวาด ดอกหญ้า	- ประวัติความเป็นมา	ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3	รู้จักแหล่งวัตถุดิบ ต้นข้าวฟ่าง	- วัตถุดิบในการทำ ไม้กวาด	แหล่งเรียนรู้ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น
4	รู้และเข้าใจหลักการทำไม้กวาด	หลักการทำไม้กวาด	ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ สาธิต
5	รู้วิธีคัดเลือกกิ่ง	การคัดเลือกกิ่ง	ฝึกปฏิบัติ สาธิต
6	รู้วิธีการแยกกิ่ง	การแยกกิ่ง	ฝึกปฏิบัติ สาธิต
7	รู้และเข้าใจวิธีทำไม้กวาด	วิธีการทำไม้กวาด	ฝึกปฏิบัติ ใบความรู้สาธิต
8	รู้และเข้าใจการสานลายต่างๆ การจัดจำหน่าย	ลายต่างๆ การวางแผนในการดำเนิน กิจกรรม	ฝึกปฏิบัติ ใบความรู้ สาธิต ฝึกปฏิบัติ ใบความรู้

7.3 การติดตามประเมินผล

1) การติดตามประเมินผลในส่วนของผู้สอน ในด้านองค์ความรู้/และการปฏิบัติกิจกรรมมี
ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ประเมินการปฏิบัติ
- ประเมินพฤติกรรม

2) ประเมินในส่วนของการเรียน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ประสานกับโรงเรียนเครือข่ายเพื่อทราบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ร่วมกับทีมวิจัยออกติดตามในขณะโรงเรียนจัดการเรียนการสอน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์

- จัดประชุมสรุปบทเรียน
- สรุปแบบประเมิน ความพึงพอใจของการจัดการเรียน

6.4 ผลการประเมิน

1) ผลการประเมินในส่วนของผู้สอน

ผลจากการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กนักเรียน ที่มีการบันทึกตามแบบประเมินผลการนำภูมิปัญญาสู่การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน สรุปได้ดังตารางด้านล่างนี้

ผลการประเมิน

การนำภูมิปัญญาสู่การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเครือข่าย

โรงเรียนบ้านดง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
1	วรวิทย์ ชนเนตร	มีบ้าง	มีนิสัยดีบ้างไม่ดี บ้างแล้วแต่ อารมณ์ของตัวเอง	ทำไม้กวาดได้ นำไปใช้ในชีวิต ประจำวัน	มีความอดทนใน การทำงาน
2	อ้อมใจ หอมสด	ไม่มีเพราะไม่ ได้เรียน	ไม่ค่อยอยากเรียน เท่าไร เพราะ อารมณ์ร้อน โกรธง่าย	ได้นำความรู้ไปใน ชีวิตประจำวัน ราย ได้เพิ่มขึ้น ได้ใช้ เวลาว่างเกิด ประโยชน์	ใจเย็น เพียร พยายาม อดทน
3	ทศวรรณ มณีแก่ง	มีบ้าง เคยทำ ตอนอยู่ ป. 6	ใจร้อน อารมณ์ เป็นคนโกรธง่าย หายเร็ว	ได้เรียนรู้เรื่องทำ ไม้กวาด ทำไม้ กวาดเป็น นำไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	ทำอะไรดีขึ้น อด ทนขึ้น จากการ ทำไม้กวาด
4	เทวฤทธิ์ จันทร์ขาว	ไม่เคยทำแต่ เห็นแม่ของ เพื่อทำ	ไม่ชอบพูดกับ ใคร		
5	วันทนีย์ คำมูลเมือง	เคยเห็นป้าทำ	ไม่ชอบพูดสูงส่ง กับใคร		

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
6	วัชรียา พรมเสน	เห็นคนข้าง บ้านทำ	มีนิสัยเป็นตัวของตัวเอง จู้หึ่ง	นำไปใช้ในชีวิต ประจำวันได้ มีรายได้เสริมอาชีพ	ความพยายาม ความอดทนเพิ่ม ขึ้น
7	ด้อม หาญจริง	เคยได้รับกา รอบรมมา1 ครั้ง	ชอบให้คนไม่ บังคับ		
8	อรทัย ศรีชัย	มีบ้าง	ยิ้มง่าย อารมณ์ ขัน จู้โกรธ	นำไปใช้ในชีวิต ประจำวันได้	ตั้งใจทำงานดีขึ้น
9	ศราวุฒิ มณีวรรณ	เห็นพ่อแม่ทำ ก็อยากทำ	ใจร้อนคือไม่ ปกติไม่ชอบให้ ใครมาสั่งเว้นพ่อแม่ครู	ได้นำไปใช้ในชีวิต ประจำวัน ประโยชน์ต่อครอบครัว	ใจเย็น
10	ธงชัย มหายศ	เคยเห็นพ่อแม่ ทำอยากทำ	ตั้งใจทำงานจน เสร็จ บางทีก็ เกียจคร้าน	ได้ความรู้การทำไม้ กวาด	ใจเย็น ไม่ใจร้อน ทำไม้กวาดเสร็จ
11	ศตวรรษ บุญวงศ์	ทำไม่เป็นเห็น ผู้ปกครองทำ	ใจร้อน ถ้าทำไม้ กวาดก็อยากเสร็จ ไวไวอยากทำ เสร็จก่อนเพื่อน		
12	เทียนชัย ผัด วงศ์	เห็นแม่ทำที่ บ้าน	ใจร้อน แต่ก็ตั้งใจ ทำงาน	มีความรู้ ใช้ ประโยชน์ในชีวิต ประจำวัน	สามัคคี ขยัน อดทน
13	ธนวัฒน์ ศรี สวัสดิ์	เคยทำกับแม่	ใจร้อน จู้เกียจ สดชื่น เบิกบาน เป็นประจำ	ทำไม้กวาดได้ มีขั้นตอนดี	นิสัยเหมือนเดิม
14	สุทธิดา ศรีชัย	เคยทำมาก่อน	ใจร้อนไม่ชอบ คนหลายใจ หัวเราะง่าย เบิกบาน	มีความรู้ทำไม้ กวาด	สามัคคีกัน อดทนมากขึ้น (ผู้ปกครอง)

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
15	รุจิรา ศรีหมาด	เคยทำกับป้าที่ บ้าน	ใจร้อน ไม่ชอบ ให้คนมาด่า	ทำได้ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	มีความพยายาม ช่วยเพื่อนทำงาน
16	ชไมพร ศรี สวัสดิ์	ฝึกกับป้าที่ บ้าน	ขี้มง่าย สดใสพูด จาเสียงดัง พูด มาก ไม่ชอบให้ใครมา จู้จี้เกินไป	มีความรู้เพิ่มขึ้น รายได้เสริมทำเป็น	มีความพยายาม อดทน นาน
17	ดวงใจ ปัน แก้ว	เคยทำกับพี่ที่ บ้าน	พูดมากอารมณ์ โกรธง่าย		
18	น้ำฝน แสนคำ วัง	ไม่มี	ร่าเริง แจ่มใส ทำ อะไรชอบทำให้ ได้ตั้งใจหวัง	มีความรู้ ความ สามารถสติปัญญา ดี	เข้ากับครอบครัว มากขึ้น (ผู้ปก ครอง)อดทน มี ความพยายาม
19	ปิยะ มหายศ	ไม่มี	ใจร้อน ร่าเริง โกรธง่าย ชอบ เรียน ชอบกีฬา	ทำไม้กวาดได้ ได้ความรู้หลาย อย่าง	ประหยัดเงินเห็น คุณค่าเงิน
20	คชา นันทะชาติ	ไม่มี	นิสัยดี โกรธ เพื่อนง่ายหากมา แกล้ง ทำงานแล้วแต่ อารมณ์	ได้ความรู้จากการ ทำไม้กวาด	ผมมีความ สามารถทำไม้ กวาดได้
21	ชาญวิทย์ มหายศ	เห็นแม่ทำมา ก่อน	เป็นคนชอบเล่น กีฬา วัยน้ำ	รู้วิธีทำไม้กวาด	ใจเย็น ไม่ร้อน
22	เสกสรร มหา ยศ	เห็นผู้ปก ครองทำให้ ร้านค้าในชุม ชน	ใจร้อน นิสัยดี ขยัน ร่าเริง	ทำไม้กวาดเป็น	ใจเย็น ไม่ใจร้อน อดทน พยายาม

ที่	ชื่อ-สกุล	ความรู้ ก่อนเรียน	ลักษณะนิสัย ก่อนเรียน	ความรู้หลังเรียน	ลักษณะ นิสัยหลังเรียน
23	ทิพวรรณ บาลี พัชร	ไม่มี	ใจร้อนนิสัยดี ขยันทำงานตั้งใจ ทำงาน	ได้ความรู้จากภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	ได้ทำงานเป็น กลุ่ม เข้าใจหมู่คณะ (ผู้ปกครอง) เกิดความเอื้อ อาทรกันมากขึ้น
24	ณัฐกมล คลอง ไธสง	ไม่รู้ เห็นแต่ผู้ ใหญ่ทำ	เอาแต่ใจ ใจน้อย โกรธง่าย ไม่สนใจใครชอบ คัดค้านใจด้วยตัว เอง	รู้สามารถทำไม้ กวาดได้ช่วยครอบครัว	ใจเย็นขึ้น รับผิดชอบ มีความพยายาม (ผู้ปกครอง) อยากให้ครูสอน ทุกปี จะได้ทำให้ เด็กมีรายได้เสริม
25	วันชัย ทองคำ	ไม่มี	ชอบกีฬามาก		
26	สุนีย์ อภิชัย	คนข้างบ้าน ทำ ทำไม่ได้	เอาแต่ใจตัวเอง		

สรุปผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนดังนี้

ก่อนเรียนนักเรียนไม่มีความรู้ในเรื่องการทำไม้กวาดดอกแก้วเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีบางส่วนมีความรู้ในการทำไม้กวาด โดยเรียนรู้จากผู้ปกครองแต่ขาดความสนใจ ตั้งใจ เอาใจใส่

หลังเรียน นักเรียนมีความรู้ สามารถทำไม้กวาดได้ทุกคน และผู้ปกครองให้ข้อมูลว่านักเรียนให้ความสำคัญ เอาใจใส่ และเห็นคุณค่ากิจกรรมดังกล่าวขึ้นมากหลังครูได้นำกิจกรรมดังกล่าวสู่การเรียนการสอน

ในด้านคุณลักษณะนิสัย ก่อนเรียนนักเรียนมีบางส่วนยังมีข้อบกพร่องเช่นการเอาแต่ใจตนเองไม่เห็นคุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ชอบกีฬา มีนิสัยโกรธง่าย และขาดความอดทน

หลังเรียนคุณลักษณะนิสัยของนักเรียนดีขึ้น ผู้ปกครองให้ข้อมูลนักเรียนเป็นคนมีน้ำใจมากขึ้น ช่วยพ่อแม่ทำไม้กวาด อย่างตั้งใจ มีสมาธิมีความอดทน มีระเบียบวินัย ไม่มีปัญหา และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในส่วนโรงเรียนบ้านคง พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคุณค่า สามารถผลิตไม้กวาดดอกแก้วเป็นสินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้ครูเห็นว่าหากไม่สืบทอดแก่เด็กไว้ ไม่นานก็จะสูญหาย ครูได้นำจัดการพานักเรียนไปเรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมงที่วัดสันป่าสักและที่แหล่งเรียนรู้ ร้านค้าชุมชน

ได้รับความร่วมมือและให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้ใช้วัสดุของร้านค้าในการฝึก โดยจะมีการสาธิต ปฏิบัติจริง นักเรียนได้ฝึกความมีวินัย ความรับผิดชอบ และอดทน สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ผลผลิตไม้กวาดดอกแก้วได้ ทุกคน และ นำความรู้ประสบการณ์ ไปช่วยพ่อแม่ที่บ้านได้ทำให้เกิดคุณธรรม มีน้ำใจ ช่วยพ่อแม่ทำ เพื่อหารายได้เสริมในครอบครัว

จะพบว่า นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการไม่สนใจในการที่พ่อแม่ได้ทำไม้กวาด เมื่อว่างก็จะมาช่วยคัดกิ่ง ถักลายผู้ปกครองเล่าว่านักเรียนเห็นความสำคัญของงานชิ้นมาก ไม่ดูถูก และมีน้ำใจช่วยเหลืองานที่พ่อแม่ทำอยู่ ไม่เหมือนเมื่อก่อน เด็กไม่เคยเอาใจใส่ ถือว่าไม่สำคัญต่อตนเอง และครอบครัว ไม่คิดจะทำ สืบสานต่อไปอีก

2) ผลการติดตามการดำเนินงานขยายผลของโครงการ

จากการจัดทำแบบประเมินและการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับความพึงพอใจพอสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

แบบประเมินโรงเรียนบ้านดง

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านพิจารณาเลือกหรือตรงตามระดับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด

เรื่อง	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ (ความสามัคคี ความขยัน อดทน และมีระเบียบ วินัย)	46.66%	43.33%	3.33%	-	-
2. นักเรียนสามารถเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	30.00%	36.66%	33.33%	-	-
3. ท่านสนับสนุนให้มีการนำไปสู่การเรียนการสอน	46.66%	26.66%	26.66%	-	-
4. ผลการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	16.66%	43.33%	40.00%	-	-
5. เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน	43.33 %	30.00%	26.66%	-	-
6. ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรม	46.66%	40.00%	13.33%	-	-
7. ชุมชนของท่านพอใจในการจัดกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน	46.66%	30.00%	20.00%	3.33%	-
8. ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการจัดกิจ	50.00%	26.66%	20.00%	3.33%	-

กรรมเช่นนี้					
9. ผลจากการเรียนรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	50.00%	26.66%	20.00%	3.33%	-
10. รูปแบบในการเรียนรู้เหมาะสม	23.33%	3.33%	40.00%	3.33%	-
รวมเฉลี่ยร้อยละ	39.99	30.66	24.33	3.33	

ผลการประเมินความพึงพอใจของชุมชนมีระดับความพึงพอใจ มากที่สุด 40.00 % มาก 30.66 % ปานกลาง 24.33 % และน้อย 3.33 % รวมการประเมินความพึงพอใจระดับ ปานกลางจนถึง ดีมาก คิดเป็น 94.99 % สรุปได้ว่าชุมชน ผู้ปกครอง ครู นักเรียน มีความพึงพอใจผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

[จากการติดตามผลการจัดการเรียนรู้ของครู วรรณิการ์ มาตรฐาน อาจารย์ 3 ระดับ 8 ของโรงเรียนบ้านดง อ. ดอกคำใต้ จ. พะเยา พบว่า นักเรียนในโครงการมีพฤติกรรมปรับเปลี่ยนไป เช่นในกรณี ของ เด็กชาย ต้อม หาญจริง ผู้ปกครองให้ข้อมูลว่า บุตรชายชอบเที่ยวคบเพื่อน ไม่สนใจช่วยผู้ปกครองทำไม้กวาดที่พ่อแม่ทำอยู่ แต่เมื่อครูนำหลักสูตรท้องถิ่นการทำไม้กวาดดอกแก้วสู่การเรียนการสอน โดยเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เด็กชายต้อม กลับเห็นคุณค่า และช่วยพ่อแม่ทำและฝึกทำให้ชำนาญ เป็นตัวอย่างให้นักเรียนในโรงเรียนอีกด้วย พฤติกรรมก็เปลี่ยนไป คือ หลังเลิกเรียนก็ช่วยพ่อแม่ทำไม้กวาด ครูวรรณิการ์ มาตรฐานก็ให้เป็นนักเรียนที่สามารถสาธิตการทำไม้กวาด เมื่อมีผู้สนใจมาเยี่ยมโรงเรียนด้วย นับว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้นักเรียนรู้คุณค่า ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และช่วยพ่อแม่ทำงานเพื่อเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง เพราะไม้กวาดดอกแก้วของชุมชนบ้านดง อ. ดอกคำใต้ จ. พะเยา เป็นสินค้า OTOP ที่ได้รับรางวัล 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ของจังหวัดพะเยาและยังได้รับรางวัลในระดับประเทศที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้มากอีกรางวัลหนึ่ง]

บทที่ 8

การขยายผลการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชน

8.1 องค์ประกอบของการขยายเครือข่าย

8.1.1 พื้นที่เป้าหมาย หรือโรงเรียนและชุมชน เครือข่าย

พื้นที่เป้าหมายหรือโรงเรียนและชุมชน เครือข่ายมีวิธีเลือกดังต่อไปนี้

1) ต้องเป็นโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยเลือกโรงเรียนที่มีบริบทและศักยภาพคล้ายคลึงกัน

2) โรงเรียนเครือข่ายต้องทราบ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในด้านต่อไปนี้

- สภาพภูมิศาสตร์
- ข้อมูลประชากร
- กลุ่มอาชีพในชุมชน
- องค์ความรู้ในชุมชน
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ปัญหาชุมชน
- ความต้องการของชุมชน

8.1.2 ความพร้อมของผู้รับผิดชอบ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1) โรงเรียนเครือข่ายผู้บริหารต้องให้การสนับสนุน และสนใจอย่างจริงจัง เข้าร่วมประชุม และสรุป ผล ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2) โรงเรียนครูผู้สอนต้องมุ่งมั่น เอาใจใส่ ปฏิบัติอย่างจริงจัง เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อติดตามผลการเรียนการสอน ทั้งในเวลา และนอกเวลา

3) องค์กรท้องถิ่นต้องให้ความร่วมมือ เช่น เทศบาล อ.บ.ต. หรือ สภาตำบล ต้องช่วยเหลือในด้านงบประมาณหรืออื่นๆ

4) ชุมชนต้องให้การสนับสนุนเข้าร่วมกิจกรรม และร่วมวางแผนดำเนินการ

5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องสนใจที่จะร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ลูกหลานด้วยความภาคภูมิใจ และเต็มใจ

8.2 กระบวนการขยายผลการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่าย การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชน

8.2.1 ประสานงานกับโรงเรียนเครือข่าย เพื่อให้โรงเรียนเครือข่าย ประสานงานกับ ผู้ปกครอง คณะครู และชุมชน องค์กรท้องถิ่น เพื่อเตรียมดำเนินกิจกรรม

8.2.2 โรงเรียนเครือข่ายดำเนินการ เตรียมความพร้อม โดยประชุม ครู นักเรียน ผู้ปกครอง องค์กรท้องถิ่น เพื่อชี้แจงการดำเนินงาน ประสานสัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเตรียม ดำเนินการ

8.2.3 โรงเรียนต้นแบบ จัดเวทีเสวนา เพื่อนำเสนอเจตนา และสร้างความเข้าใจ/ หลักการ กระบวนการของกิจกรรม การสอนดนตรี และการมีจุดหมายที่จะจัดเกลาจิตใจเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.2.4 โรงเรียนเครือข่ายทุกโรง ศึกษาฐาน กระบวนการเรียนการสอน ขั้นตอนพิธีกรรม การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนโดยชุมชน ทั้งที่บ้าน และโรงเรียน

8.2.5 โรงเรียนเครือข่าย นำเสนอผลการดำเนินการ เลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน ตามบริบทของแต่ละชุมชน และ องค์ความรู้ภูมิปัญญาที่มีในชุมชน ตลอดจนการเตรียม อุปกรณ์ สื่อการสอนต่างๆ

8.2.6 โรงเรียนเครือข่าย จัดทำแผน กำหนดกิจกรรม ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.2.7 โรงเรียนต้นแบบติดตามการดำเนินการเรียนการสอน ชี้นำหนุนเสริมโรงเรียน และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนเครือข่าย การปรับประยุกต์ในกิจกรรม

8.2.8 โรงเรียนต้นแบบ ติดตามประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนเครือข่าย

8.2.9 จัดเวทีสรุปบทเรียนของโรงเรียนเครือข่าย

8.3 ผลการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรค และวิธีแก้ไข

1. โรงเรียนเครือข่ายร่วมกับชุมชน รวบรวมองค์ความรู้ในท้องถิ่น เพื่อนำมาจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนเครือข่ายเป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาชีพ เช่น การทำผ้าเช็ดเท้า การทำขนม การทำกล้วยฉาบ การทำของใช้ การทำไวน์ การทำกระดาษ การทำปุ๋ยหมัก การทำยาสมุนไพร การเพาะเห็ด การเย็บผ้า การทำสุรา การทำไม้กวาด และการทำดอกไม้จันทน์ และโรงเรียนเครือข่ายทุกโรงเรียนสามารถเลือกองค์ความรู้ที่จะสู่การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้ตามศักยภาพของชุมชน ครู และนักเรียน

ซึ่งโรงเรียนเครือข่ายทั้งหมดไม่มีองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีด้านดนตรี จึงได้เลือก องค์ความรู้ด้านอาชีพ ดังนี้คือ

- โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 (อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา) เลือกการทำกล้วยฉาบตาม ความต้องการของผู้เรียน (ผู้เรียนอยู่ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3)

- โรงเรียนบ้านคำ เลือกองค์ความรู้การทำดอกไม้จันทน์สำหรับนักเรียนชั้น ม. 1

- โรงเรียนบ้านดง เลือกองค์ความรู้ การทำไม้กวาดดอกแก้ว สำหรับนักเรียนชั้น ม. 2

- โรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกูล) เลือกการทำปุ๋ยหมักสำหรับนักเรียนชั้น ป. 5

ดังนั้นกระบวนการจัดเกลาจิตใจของเด็กโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนเครือข่าย

จึงไม่มีพิธีกรรม เช่น พิธีไหว้ครู หรือ การกินอ้อผญา แต่จะมีกระบวนการจัดเกลาจิตใจให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรมได้ดังนี้ คือ

1. ใช้วิธีพูดโน้มน้าวจิตใจให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เคารพเชื่อฟังให้เกียรติแก่ครูท้องถิ่นหากใครลบหลู่ดูหมิ่น จะไม่สามารถรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้โดยนักเรียนเครือข่ายทุกโรงเรียน เคารพครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกียรติและเชื่อฟังทุกโรงเรียน

2. การแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดย ขณะที่เรียนจะ แบ่งกลุ่มศึกษา เข้าแถวมาเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เคารพเชื่อฟังครูท้องถิ่น เรียนรู้ด้วยความอดทน มีความสามัคคีในหมู่คณะ ตั้งใจมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ และมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น นักเรียนจะเรียนรู้วิธีการที่จะไปเรียนต้องปฏิบัติเช่นไร เช่นการเดินแถว ไปเรียน การต้องช่วยกันในกลุ่ม เป็นต้น

3. การเสริมสร้างให้เกิดความมุ่งมั่นโดยใช้ คะแนนเป็นตัวเสริม จูงใจให้ทำงานอย่างอดทนให้เกิดการทำงานให้สำเร็จ เช่นผู้ปกครองของโรงเรียนเครือข่ายบ้านคง ได้ให้ข้อมูลว่านักเรียนไม่เคยสนใจที่จะช่วยทำไม้กวาดเลย แต่เมื่อครูนำไปสู่การเรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีน้ำใจช่วยพ่อแม่ทำไม้กวาดจนเสร็จ แสดงให้เห็นว่านักเรียน ต้องไปปฏิบัติการทำไม้กวาดจนเสร็จให้ครูดู เพื่อจะได้คะแนน และเกิดการฝึกให้ชำนาญ และสร้างความอดทนให้แก่ตนเอง

และนักเรียนบ้านคำ จะตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมจนหมดเวลาเรียน ครูต้องคอยกำชับให้ไปเรียนวิชาอื่นต่อทุกครั้ง จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีสมาธิและอดทนในการปฏิบัติกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

ส่วนการทำป๊อหมัก นักเรียนได้สร้างรายได้ร่วมกับครอบครัวด้วยเพราะผู้ปกครองเห็นว่าเกิดประโยชน์ และส่งเสริมรายได้ภายในครอบครัวอีกแนวทางหนึ่ง และนักเรียนมีความอดทนและพยายามที่จะเรียนเพราะนักเรียนต้องปั่นจักรยานไปเรียนรู้ที่สวน ซึ่งห่างจากโรงเรียนประมาณ 5 กิโลเมตร โดยมีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมสอน และปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน

ผลการดำเนินการ

โรงเรียนเครือข่าย สามารถเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนได้โดยเลือกตามศักยภาพของผู้เรียน และองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ในการจัดเกลาจิตใจ ใช้วิธีพูดโน้มน้าวจิตใจ ให้เกิดความศรัทธา ที่จะรับการถ่ายทอด ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะนิสัยนั้น จะเสริมในกิจกรรมขณะปฏิบัติจริง เช่นความอดทน มุ่งมั่น ตั้งใจ มีน้ำใจ สามัคคี มีสมาธิ เพื่อให้งานสำเร็จ และการสร้างสิ่งจูงใจ โดยใช้คะแนนเป็นตัวสร้างให้งานสำเร็จ ทันเวลา มุ่งมั่นให้เกิดชิ้นงานอย่างดี

[กรณีของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 ต.คอนศรีชุม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา

จากการติดตามประเมินผล ครูกัลยา ไชยจันดี เล่าว่านักเรียนที่ร่วมโครงการวิจัยเป็นนักเรียนที่มาจากหลายท้องที่ทำให้คุณลักษณะนิสัยของนักเรียนที่ต่างกัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เมื่อเข้าร่วมโครงการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการชี้นำโน้มน้าวจิตใจ

ให้เกิดความศรัทธาที่จะรับการถ่ายทอด และ สอดแทรกคุณธรรมด้านความอดทน เสียสละและความสามัคคี จึงทำให้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเช่น ในกรณีของ ค.ญ. รักนิญา จะไม่ชอบทำงาน และกิจกรรมเลยเพราะไม่ชอบร่วมกิจกรรมกับใคร เมื่อได้เรียนการทำกล้วยฉาบแล้ว จะชอบปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ และผู้ปกครอง ได้ชื่นชมความเปลี่ยนแปลงมาก เพราะ ค.ญ. รักนิญา บอกว่าจะนำความรู้ไปทำกล้วยฉาบให้พ่อแม่รับประทานอีกด้วย

กรณีของโรงเรียนบ้านคำ ค.ป่าซาง อ. ดอกคำใต้ จ.พะเยา

การติดตามประเมินผลโรงเรียนบ้านคำ ครูพรณิภา จินดา ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนในโครงการที่เป็นนักเรียนชาย ที่ปรับเปลี่ยนจากการไม่สนใจในกิจกรรมการปฏิบัติเพราะนักเรียนคิดว่าเป็นนักเรียนผู้ชายไม่สนใจปฏิบัติกิจกรรมด้านฝีมือ ไม่สนใจจะปฏิบัติ เมื่อเข้าโครงการจะเห็นว่านักเรียนตั้งใจทำดอกไม้จันทน์มาก จนครูต้องเตือนให้ไปเรียนชั่วโมงต่อไปอยู่เสมอ ครูได้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน

กรณีของโรงเรียนบ้านเจน กิ่ง อ.ภูพานยาว จ.พะเยา

จากการสนทนากับผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนบ้านเจน (เจน จันทรานุกูล) ผู้ปกครองของ ค.ช. คุชฎี หล่องาน ได้เล่าว่าลูกชายสนใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมการทำปุ๋ยหมักมากคือจะช่วยพ่อแม่ทำปุ๋ยหมักเพื่อเป็นรายได้เสริมเพิ่มขึ้นเพราะสามารถนำไปขายในชุมชนได้ และยังเห็นว่า ลูกชาย ปรับเปลี่ยนนิสัยเที่ยวหลังเลิกเรียน มาทำปุ๋ยช่วยพ่อแม่ มีรายได้เพิ่มขึ้นและภาคภูมิใจในเงินที่ได้มาด้วย

กรณีของโรงเรียนบ้านดง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา

จากการติดตามผลการจัดการเรียนรู้ของครู วรรณิการ์ มาตรฐาน อาจารย์ 3 ระดับ 8 ของโรงเรียนบ้านดง อ. ดอกคำใต้ จ. พะเยา พบว่า นักเรียนในโครงการมีพฤติกรรมปรับเปลี่ยนไป เช่นในกรณี ของ เด็กชาย ด้อม หาญจริง ผู้ปกครองให้ข้อมูลว่าบุตรชายชอบเที่ยวคบเพื่อน ไม่สนใจช่วยผู้ปกครอง ทำไม้กวาดที่พ่อแม่ทำอยู่ แต่เมื่อครูนำหลักสูตรท้องถิ่นการทำไม้กวาดดอกแก้ว สู่การเรียนการสอน โดยเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เด็กชายด้อม กลับเห็นคุณค่า และช่วยพ่อแม่ทำและฝึกทำให้ชำนาญ เป็นตัวอย่างให้นักเรียนในโรงเรียนอีกด้วย พฤติกรรมก็เปลี่ยนไป คือหลังเลิกเรียนก็ช่วยพ่อแม่ทำไม้กวาด ครูวรรณิการ์ มาตรฐานก็ให้เป็นนักเรียนที่สามารถสาธิตการทำไม้กวาด เมื่อมีผู้สนใจมาเยี่ยมโรงเรียนด้วย นับว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้นักเรียนรู้คุณค่า ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และช่วยพ่อแม่ทำงานเพื่อเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง เพราะไม้กวาดดอกแก้วของชุมชนบ้านดง อ. ดอกคำใต้ จ. พะเยา เป็นสินค้า OTOP ที่ได้รับรางวัล 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ของจังหวัดพะเยาและยังได้รับรางวัลในระดับประเทศที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้มากอีกรางวัลหนึ่ง

การพัฒนาโครงการใหม่ ที่เกิดขึ้นหลังจากการขยายเครือข่ายของงานวิจัย

1. โรงเรียนบ้านคง อ.คอกคำใต้ ได้มีโครงการใหม่ต่อเนื่อง โดยอาศัย งบประมาณสนับสนุนจาก อ.บ.ค.คงสุวรรณ โดยสนับสนุนให้โรงเรียนจัดสร้างห้องเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวัสดุ อุปกรณ์ครบ มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มาดำเนินการช่วยสอนและให้นักเรียนได้เรียนรู้เป็นหลักสูตรระดับสถานศึกษา มีการจัดการเรียนการสอน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. โรงเรียนบ้านคำ มีโครงการต่อเนื่อง โดย อ.บ.ค. ได้ช่วยเหลือด้านงบประมาณ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนต่ออีก
3. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46 การเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยวิธีพานักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ ไม่มีโครงการใหม่
4. โรงเรียนบ้านเจน (จันทรานุกูล)ครูผู้รับผิดชอบย้ายโรงเรียน ไม่มีโครงการต่อเนื่อง
5. โรงเรียนถ้ำปินวิทยาคม อ.คอกคำใต้ โดยอาจารย์ จารุวรรณ ผิวผัน อาจารย์ 3 ระดับ 8 ได้มาศึกษากระบวนการจากทีมวิจัย และได้พัฒนาโครงการจัดเกลานิสัยนักเรียนจากการสร้างเอกสารประกอบการสอนโดยใช้ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น]

ปัญหาอุปสรรค

1. ในชุมชนไม่มีองค์ความรู้ด้านดนตรี ไม่มีพิธีกรรม และการกินอาหาร เพื่อสร้างความศรัทธา จึงไม่สามารถใช้พิธีกรรมเพื่อสร้างความศรัทธาให้แก่เยาวชนได้
2. ในชุมชนโรงเรียนเครือข่าย ไม่มีพิธีกรรมการไหว้ครูก่อนเรียน และพิธีกินอาหาร ในองค์ความรู้ด้านอาชีพ
3. นักเรียนโรงเรียนเครือข่ายเป็นนักเรียนชั้นประถม ตัวเล็กเกินไปที่จะปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างได้
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีภารกิจหลายด้านมาปฏิบัติการสอนไม่ครบชั่วโมง

วิธีแก้ไข้ปัญหา

1. ชุมชนเลือกองค์ความรู้ที่มีในชุมชนและเลือกตามความต้องการผู้เรียนและศักยภาพผู้เรียน
2. ได้ใช้วิธีชี้แนะให้รู้คุณค่าบุคคลที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ หากลบหลู่จะไม่เกิดการเรียนรู้ได้
3. โรงเรียนเครือข่ายได้เลือกองค์ความรู้ที่พอทำได้ และป้องกันอุบัติเหตุไม่ให้เกิดโดยครูผู้ควบคุมดูแลในกิจกรรมที่เกรงจะเกิดอันตราย
4. ครูผู้รับผิดชอบต้องสามารถแก้ปัญหาในขณะที่ภูมิปัญญาไม่ได้โดยสอนและสาธิตแทนครูท้องถิ่นได้

บทที่ 9

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย จากการนำประสบการณ์ โครงการวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และลักษณะนิสัยของเยาวชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องจัว และชุมชนบ้านทุ่งหลวง อำเภอดอกคำใต้จังหวัดพะเยา ไปทดลองใช้กับโรงเรียนเครือข่าย 4 โรงเรียนนั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเสริมประสบการณ์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการกล่อมเกลาจิตใจและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนที่สนใจ และสร้างเครือข่ายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชนของตน ซึ่งเป็นการขยายผลจากประสบการณ์ในการวิจัย โดยมี แนวคิดในการดำเนินการนำเอาแนวคิดและวิธีการจากโรงเรียนร่องจัวและโรงเรียนทุ่งหลวง ไปใช้กับโรงเรียนอื่น ซึ่งการดำเนินการทดลองดังกล่าวอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เข้ากับสภาพและปัจจัยของแต่ละชุมชน ซึ่งจะทำได้แนวทางและวิธีการในการขยายผลงานวิจัยและการสร้างเครือข่ายการวิจัยท้องถิ่นในด้านนี้ นอกจากนั้นยังอาจจะนำไปสู่การสร้างโจทย์/ประเด็นการศึกษาวิจัยใหม่ๆ หากบางพื้นที่นำเอาวิธีการดังกล่าวไปทดลองใช้แล้ว ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมา

ดังนั้นการขยายผล/ต่อยอดงานวิจัยดังกล่าว จึงเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งเป็นการขยายแนวคิดการแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยนำความรู้ที่ได้จากพื้นที่หนึ่งไปขยายผลสู่อีกพื้นที่หนึ่ง โดยมีการติดตามประเมินผล พัฒนา ปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ และผลที่ได้จากการดำเนินการนั้น พบว่า

9.1 ผลการดำเนินงานของโรงเรียนเครือข่ายทั้ง 4 โรงเรียน

ทั้ง 4 พื้นที่ สามารถนำแบบอย่างไปดำเนินการได้ตามบริบท ศักยภาพ ของตนเองโครงการสามารถสร้างเครือข่ายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนการสอนได้ชุมชน ผู้ปกครอง ครู นักเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้ โรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียนสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมลักษณะนิสัยได้ในด้าน ต่อไปนี้

- ด้านความอดทน
- ด้านความสามัคคี
- ด้านความรับผิดชอบ
- ด้านความมีระเบียบวินัย
- ด้านความมีน้ำใจ
- ด้านความเพียรพยายาม

- ด้านความประหยัคคอคคอม
- ความตั้งใจ

ซึ่งผลการจัดกิจกรรมพบว่าเด็กที่เข้าร่วมโครงการ สามารถทำกิจกรรมโดยครูผู้สอน(ครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น) สามารถทำได้ตามกำหนดมากกว่า 80 % ไม่มีปัญหา มีความอดทนในการ ปฏิบัติกิจกรรม ร่วมกันเป็นกลุ่ม เกิดความสามัคคี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีน้ำใจ และมีความ ตั้งใจ ปฏิบัติ กิจกรรมอย่างแท้จริง

และจากการติดตามผล นักเรียนสามารถประเมินพฤติกรรมตนเองได้ว่าตนเองพัฒนาการ ด้านความรู้เพิ่มขึ้น และมีความอดทนรับผิดชอบในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ผู้ปกครองก็ สรุปว่าเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี สามารถพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะหรือวิธีทำแก้เด็กนำไปปฏิบัติได้ ต้องการให้จัดกิจกรรมเช่นนี้ทุกปี ส่งเสริมให้เด็กเป็นคนมีน้ำใจ เห็นคุณค่า สิ่ง ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์มาให้ในชุมชน โดยทั้ง 4 โรงเรียนได้ จัดกิจกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนทุกโรงเรียน

และ โรงเรียนเครือข่ายมีแนวทางที่สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนได้อีก ตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งผลจากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันนั้นแต่ละชุมชนจะได้องค์ความรู้ ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ที่นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

- โรงเรียนไทยรัฐ ให้นักเรียนชั้น ป.3 ได้เรียนรู้เรื่องการทำกล้วยฉาบ
- โรงเรียนบ้านคำ ให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้เรียนรู้ เรื่อง การทำดอกไม้จันทน์
- โรงเรียนบ้านคง ให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้เรียนรู้เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า
- โรงเรียนบ้านเจน ให้นักเรียนชั้น ป. 5 ได้เรียนรู้ เรื่องการทำปุ๋ยหมัก

ทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยโรงเรียนมีการทำกิจกรรมร่วมกันทุกกิจกรรมตามแผนกำหนดการพฤติกรรมของเด็กนักเรียนขณะเรียนรู้

- นักเรียนมีความสุข ไม่เครียด
- นักเรียนมีความสามัคคีในกลุ่ม
- นักเรียนตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอน
- นักเรียนชอบและต้องการให้จัดกิจกรรมเช่นนี้อีกต่อไป
- นักเรียนสนุกสนาน และเคารพครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้ปกครองสนับสนุนให้จัดกิจกรรมเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นองค์กรท้องถิ่นให้การ สนับสนุน ด้านงบประมาณ แต่ต้องสอดคล้องกับแผนงบประมาณประจำปี ครู ผู้บริหาร ให้ความสนใจต้องการจัดสร้างหลักสูตรท้องถิ่น แต่มีเวลาให้น้อย เช่น ต้องไปเรียน ต่อในระดับปริญญาโท ในวันเสาร์ - อาทิตย์

การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยชุมชนมีส่วนร่วมดังนี้

1. ชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล องค์กรความรู้ต่างๆ ข้อมูลพื้นฐาน ตลอดจนทั้งปัญหาของชุมชนเอง
2. ชุมชนร่วมกำหนดกิจกรรม ทำแผนการจัดกิจกรรม
3. ชุมชน เป็นวิทยากรช่วยสืบทอด ส่วนผู้ปกครองช่วยสอนที่บ้าน
4. ชุมชนช่วยประเมินผลโดย การให้สัมภาษณ์ สันทนากลุ่มย่อย และตอบคำถามและกรอกแบบประเมินชุมชนร่วมสรุปผลการดำเนินการ

สรุปผลการดำเนินงานการขยายผลการศึกษาวิจัย

1. ต้องรับสมัคร โรงเรียนหรือ พื้นที่ที่ให้ความสนใจในการขยายผล
2. จัดเวทีเสวนานำเสนอ เจตนา สร้างความเข้าใจหลักการ กระบวนการ กิจกรรมให้ทราบวัตถุประสงค์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน
3. จัดกิจกรรม กระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ของภูมิปัญญาชาวบ้านที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนของโรงเรียนต้นแบบ (ร่องจั่วและทุ่งหลวง)
4. ให้โรงเรียนเครือข่ายทั้ง 4 โรงเรียน ศึกษาชุมชน
 - ความพร้อม ของ บุคลากร
 - องค์กรความรู้ ในท้องถิ่น ตามบริบท
 - ศักยภาพชุมชน
5. ให้โรงเรียนเครือข่ายร่วมกับชุมชนวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้
6. จัดทำแผนกำหนดกิจกรรม
7. ให้โรงเรียนเครือข่ายปฏิบัติตามแผนกำหนดกิจกรรม
8. โรงเรียนเครือข่าย สรุปผลการจัดการเรียนรู้และเสวนาปัญหาที่พบ แลกเปลี่ยนประสบการณ์
9. ประเมินผลการจัดกิจกรรมสรุปผลการดำเนินการ

บทเรียนของโรงเรียนต้นแบบ

1. การเผยแพร่โครงการทีม โรงเรียนต้นแบบจะขยายเครือข่ายได้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนอื่นได้ทราบและยอมรับในผลของการดำเนินการทุกอย่างจึงจะได้รับการยอมรับ (ชุมชนผู้ปกครอง ตัวนักเรียนเอง) จึงจะสามารถประชาสัมพันธ์ต่อกันไปจนเป็นที่ยอมรับได้ และการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ให้โอกาสในการประชาสัมพันธ์)
2. การขยายเครือข่ายสู่โรงเรียนอื่นนั้นควรให้เป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน สะดวกต่อการติดตามและประเมินผล
3. ความพร้อมของครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครอง ตลอดจนความตั้งใจ และยอมเสียสละเวลา เป็นปัจจัยสำคัญให้การขยายเครือข่ายได้สำเร็จ

5. ความเหมาะสมของกิจกรรม กับวัยของเด็ก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมบรรลุผล
6. การได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาทำให้ครูผู้รับผิดชอบทั้ง โรงเรียนต้นแบบ และโรงเรียนเครือข่ายดำเนินการได้ตามความคาดหวัง

บทเรียนของโรงเรียนเครือข่าย

1. โรงเรียนเครือข่ายทั้ง 4 โรงเรียนสามารถเรียนรู้ วิธีรวบรวมองค์ความรู้ ตามบริบทตนเอง
2. โรงเรียนเครือข่ายทั้ง 4 สามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ตามศักยภาพ และบริบทของตนเอง
3. โรงเรียนเครือข่าย ทั้ง 4 โรงเรียนได้เรียนรู้วิธีหางบแหล่งทุนเพื่อแก้ปัญหาการขาดครู
4. โรงเรียนสามารถแก้ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนจากการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

สิ่งที่ทำให้กิจกรรมสำเร็จได้ต้องขึ้นกับสิ่งต่อไปนี้

1. ความพร้อมของภูมิปัญญาท้องถิ่น (ผู้รู้) ความตั้งใจ และ มีความเสียสละ
2. ความพร้อมของโรงเรียน ครู - นักเรียน - ผู้บริหาร ที่เข้าใจและคอยหนุนเสริมการทำกิจกรรม/จัดการเรียนการสอน ที่สนองต่อชุมชน และสนองเจตนาของการปฏิรูปการศึกษา
3. ความพร้อมของชุมชน ในด้านแหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ในชุมชน การเห็นคุณค่า และมีความรู้ ความเข้าใจบทบาทของตนเองในการส่งเสริมสนับสนุนด้านการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และ พระราชบัญญัติการศึกษา
4. ความเหมาะสมของกิจกรรม กับ วัยเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะเด็กแต่ละวัยจะมีพฤติกรรม อารมณ์ที่แตกต่างกัน หากได้มีโอกาสคล่องแคล่วตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว สิ่งเหล่านี้ก็เป็นพื้นฐานของพวกเขาคือต่อไปในอนาคต
5. การสนับสนุนจากคนในชุมชน องค์การชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เป็นแรงหนุนเสริมให้การดำเนินงานสำเร็จไปได้ด้วยดีของในแต่ละพื้นที่ 4 พื้นที่

ปัญหาอุปสรรค

1. วัยและธรรมชาติ ของเด็ก ที่มีสมาธิสั้น อดทนน้อย ทำให้งานที่มอบหมายไม่บรรลุตามที่ตั้งเป้าหมายไว้
2. กิจกรรมบางอย่างใช้ต้นทุนมาก
3. บริบทของพื้นที่ ชุมชนเมือง นักเรียนไม่มีเวลาพบปะกันในเวลายามว่าง

9.2 แนวทางและวิธีการในการขยายผลงานวิจัยและการสร้างเครือข่ายการวิจัยท้องถิ่น

9.2.1 แนวทางและวิธีการในการขยายผลงานวิจัย

1. จุดเริ่มการก่อเกิด ผ่านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยของโครงการวิจัยเดิม ที่ทางทีมวิจัยได้มีโอกาสได้ร่วมเวทีเรียนรู้ กับศูนย์ประสานงานวิจัย สกว.ภาค เขตเชียงราย-พะเยา-ฝาง และได้ร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับผู้สนใจ ในอีกหลายๆ เวที ทั้งเช่น การประชุมผู้บริหาร การนำเสนองานวิจัยในระดับจังหวัด การประชุมวิชาการ การเป็นวิทยากรเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ผลการตอบรับจากการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ทำให้เกิดกลุ่มสนใจ อยากนำไปใช้ในพื้นที่ของตน

2. การรับสมัคร โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมดำเนินการและร่วมเป็นเครือข่าย เพื่อมุ่งสู่การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปพัฒนาเยาวชน ซึ่งต้องเตรียมความพร้อม ด้านทัศนคติ แนวคิดความเข้าใจเจตนาหลักการ กระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อขัดเกลาคิดใจเด็ก

3. การสร้างความเข้าใจและการเตรียมความพร้อมของชุมชนในพื้นที่ โดยให้แต่ละโรงเรียนเครือข่ายได้ดำเนินการในพื้นที่ของตนเอง เพื่อสร้างความเข้าใจ

4. โรงเรียนเครือข่ายร่วมกับตัวแทนในชุมชนทำการสำรวจพื้นที่ รวบรวมข้อมูลศักยภาพของชุมชนที่มี เช่น สภาพทั่วไปของชุมชน เนื้อหาสาระ ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ผู้รู้ แหล่งเรียนรู้ และข้อมูลการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของคนในชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง

5. การสร้างเสริมทักษะ กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำไปวางแผนปฏิบัติงานได้ โดยให้โรงเรียนเครือข่าย และตัวแทนจากชุมชน เรียนรู้ เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และศึกษาดูงาน การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบ

6. การจัดทำแผนปฏิบัติการทดลอง โดยโรงเรียนเครือข่ายร่วมกับตัวแทนจากชุมชนในแต่ละพื้นที่ ระดมความคิดเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนการสอน การติดตามประเมินผล กลไกการทำงานร่วมกัน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษา 2546

7. การดำเนินการทดลองโดยโรงเรียนเครือข่ายปฏิบัติตามกิจกรรมที่วางไว้ภาคสนามในดำเนินการตามความต้องการของชุมชน ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ปรับปรุงแผนการดำเนินการ ตามความเป็นจริง ร่วมกิจกรรมประเมินเป็นระยะ

8. การจัดการเรียนรู้และสรุปบทเรียน ปัญหาของแต่ละพื้นที่ ผ่านการจัดเวทีเรียนรู้ของทั้ง 4 พื้นที่ และเชิญกลุ่มผู้สนใจอื่นๆ เข้าร่วมเรียนรู้จากประสบการณ์ดำเนินงานจริงของทั้ง 4 พื้นที่ และจากพื้นที่โรงเรียนต้นแบบ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการขยายผลการศึกษาวิจัย และการเชื่อมประสานงานร่วมกัน ในลักษณะของเครือข่ายการศึกษา

9.2.2 การสร้างเครือข่ายการวิจัยท้องถิ่น

จากการดำเนินการขยายผลการศึกษาวิจัยสู่กลุ่มโรงเรียน ครู ชุมชนผู้สนใจ โดยอาศัยกระบวนการศึกษาวิจัยเข้ามาเป็นเครื่องมือหนุนเสริมให้เกิดกระบวนการ และการเรียนรู้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดเครือข่าย และจากการดำเนินการทดลองจริงในแต่ละพื้นที่ทำให้กลุ่มโรงเรียนอื่นๆ ชุมชน ได้ทราบ และได้้นำกระบวนการที่มีไปใช้ในโรงเรียนของตนเอง ถือกันว่าเป็นการขยายผลการวิจัยออกไปอีกก้าวหนึ่ง และด้วยตัวของหัวหน้าทีมวิจัยได้เป็นวิทยากรของสำนักงานเขตการศึกษาจังหวัดพะเยา จึงส่งผลให้การขยายผล เผยแพร่ผลงานวิจัยมีช่องทางมากขึ้น ประกอบกับการได้รับเกียรติบัตรผู้ทำคุณประโยชน์ต่อการศึกษา และเป็นบุคลากรต้นแบบปฎิรูปการศึกษา ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ และกระแสการปฎิรูปการศึกษาที่ส่งเสริมทางด้านนี้มีมากจึงทำให้ผู้คนทั่วไปสนใจ

การจัดการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถทำได้ทุกโรงเรียน แต่ละชุมชน สามารถนำไปจัดการเรียนการสอนได้ ตามศักยภาพและบริบทของแต่ละชุมชน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา จึงเป็นการศึกษาที่ต้องทำให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ฉบับปรับปรุง 2545 มาตรา 23 ข้อ 3 การจัดทำหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับ สภาพปัญหาในชุมชน และ สังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และ โลก จากผลการดำเนินการสรุปได้ว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอนนั้นจะทำให้ได้ผลได้ดียิ่ง ต้องปฏิบัติดังนี้คือ

1. ประชาสัมพันธ์ ภายในหน่วยงาน (โรงเรียน) และภายนอกโรงเรียนตลอดจนชุมชนให้เข้าใจในกิจกรรมที่จะดำเนินการ ให้ชุมชนเข้าใจบทบาทบัญญัติ ในพระราชบัญญัติการศึกษา และให้เข้าใจการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันด้วย
2. ประสานความร่วมมือระหว่าง ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง องค์กรท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เข้าใจในกิจกรรมที่จะดำเนินการคือ การนำเรื่องราว หรือ กิจกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
3. สำรวจองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัญหาอุปสรรคต่างๆ
4. ผู้บริหารต้องให้ความร่วมมือ สนใจ เอาใจใส่ จริงจัง
5. กำหนดกิจกรรม และวัตถุประสงค์ แผนดำเนินการให้แน่นอน โดยหากครู หรือ โรงเรียนต้องประสานกับผู้ปกครองให้มีความเข้าใจร่วมกันอย่างชัดเจนและกำหนดกิจกรรม นำเสนอให้เข้าใจ แต่ละบริบทนั้นได้ผลตามบริบท สามารถ ดำเนินการเกิดผล ดังนี้
 - นักเรียนเยาวชน สนุกสนาน และต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของบรรพบุรุษ
 - ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความมุ่งมั่น ภูมิใจในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่เด็กนักเรียน

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่ เสี่ยงจะ เวลามาสอนให้ ดัดจริต หรือต้องไปงานอื่น เช่น ต้องไปงานชุมชน งานราชการแจ้งมา แต่ในส่วนชุมชนเมือง ผู้ปกครองจะไม่มีเวลาไม่สนใจเท่าที่ควร เหตุเนื่องมาจากต้องไปทำงาน จึงส่งผลให้การร่วมกิจกรรมมีไม่มากนัก

9.3 ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารควรเป็นผู้สนับสนุนการจัดกิจกรรมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนรู้ให้มาก และควรมีเวลาให้กับการจัดกิจกรรมดังกล่าวทุกครั้ง
2. บริบทของชุมชนเมือง ควรจะเป็นการพาไปแหล่งเรียนรู้ ให้วิธีสอนหรือศึกษากับแหล่งเรียนรู้ และเป็นเรื่องๆ ไป
3. บริบทของชุมชนนอกเมือง ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นครั้งคราวไป ต้องเว้นฤดูกาลที่ชุมชนนอกเมือง ต้องไปทำนา
4. การสร้างความเข้าใจให้กับทุกฝ่ายได้เข้ามาเรียนรู้ ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษา การจัดการเรียนการสอนตามการปฏิรูป รวมถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้รับทราบ เพื่อ สามารถจะช่วยเหลือ หนุนเสริม ด้าน งบประมาณ ด้านบุคลากร สื่อ/อุปกรณ์ แหล่ง เรียนรู้ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. ควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน โดยดูจากลักษณะร่างกายของเด็กๆ ภาวะ

ภาคผนวก

ประวัตินักวิจัย

หัวหน้าโครงการ นางกรรณิการ์ ไชยลังกา

เกิดวันที่ 5 มกราคม 2502

วุฒิ ค.บ.(ภาษาไทย) ศษ.บ.(ภาษาไทย)

อาชีพ รับราชการครู ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านร่องจั่ว

อ. ดอกคำใต้ จ. พะเยา

ที่อยู่ 143 หมู่ 6 ต. คอนศรีชุม อ. ดอกคำใต้ จ. พะเยา 56120

โทรศัพท์ (054) 491717 , 01-9805472

ที่ปรึกษา นายเจริญ รัตนแพทย์

เกิดวันที่ 23 เมษายน 2497

การศึกษา กศ.ม. บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

อาชีพ รับราชการครู ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านร่องจั่ว

อ. ดอกคำใต้ จ. พะเยา

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 572 อ. เมือง จ. พะเยา 56000

โทรศัพท์ (054) 481536 , 01-7830520

ทีมวิจัย นายแหวน อยู่สบาย

เกิดวันที่ 1 มกราคม 2480

การศึกษา ป.4

อาชีพ ทำนา

ที่อยู่ 192 หมู่ 5 ต. สว่างอารมณ์ อ. ดอกคำใต้ จ. พะเยา

ทีมวิจัย นายชาญ มาลีพัตร

เกิดวันที่ 1 มกราคม 2488

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3 (กศน.)

อาชีพ ทำนา

ที่อยู่ 217 หมู่ 7 ต. สว่างอารมณ์ อ. ดอกคำใต้ จ. พะเยา

แบบประเมิน

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านพิจารณาเลือก
หรือตรงตามระดับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด

เรื่อง	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ (ความสามัคคี ความขยัน อดทน และมีระเบียบ วินัย)					
2. นักเรียนสามารถเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้					
3. ท่านสนับสนุนให้มีการนำไปสู่การเรียนการสอน					
4. ผลการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น					
5. เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน					
6. ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรม					
7. ชุมชนของท่านพอใจในการจัดกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน					
8. ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการจัดกิจกรรมเช่นนี้					
9. ผลจากการเรียนรู้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
10. รูปแบบในการเรียนรู้เหมาะสม					
รวม					

ลงชื่อ.....

(.....)

() นักเรียน () ผู้ปกครอง () ครู () องค์กรท้องถิ่น

โรงเรียน.....

ประเมินก่อนเรียน

ใบสมัครเข้าเรียนกิจกรรม.....

โรงเรียน.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ประวัติผู้สมัคร

ชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....ปี

สมัครเข้าเรียนเพราะ.....

.....

ความรู้ก่อนเรียนกิจกรรมนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลักษณะนิสัยตนเอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

แบบประเมิน หลังเรียน

แบบสอบถาม

ชื่อ โรงเรียน.....

ความรู้ที่บุตรหลานได้รับหลังการได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

คุณธรรมจริยธรรม/ คุณลักษณะนิสัยหลังได้รับการเรียนรู้

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ประชุมทีมวิจัย เพื่อวางแผนดำเนินการ

เวทีเสวนาเพื่อสร้างความเข้าใจถึงเจตนา
หลักการและกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

เวทีเสวนาเพื่อสร้างความเข้าใจถึงเจตนา
หลักการและกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

ทีมวิจัยเครือข่าย

ทีมวิจัยเครือข่าย โรงเรียนบ้านเจน (จันทรานุกูล)
กิ่งอำเภอภูพานขาว อ. เมือง จ.พะเยา

ทีมวิจัยเครือข่าย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46
อ.ดอกคำใต้ จ. พะเยา

ทีมวิจัยเครือข่าย โรงเรียนบ้านคำ
อ.ดอกคำใต้ จ. พะเยา

ทีมวิจัยเครือข่าย โรงเรียนบ้านดง
อ.ดอกคำใต้ จ. พะเยา

โรงเรียนเครือข่าย
ศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอน
โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

โรงเรียนเครือข่าย
นำเสนอแนวการจัดการเรียนการสอน
โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทีมวิจัยเครือข่ายโรงเรียนบ้านคำ
นำเสนอผลการปฏิบัติงาน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นโรงเรียนบ้านเจน(จันทรานุกูล)
นำเสนอผลการปฏิบัติงาน

ทีมวิจัยเครือข่ายโรงเรียนบ้านเจน(จันทรานุกูล)
นำเสนอผลการปฏิบัติงาน

ทีมวิจัยเครือข่ายโรงเรียนบ้านดง
นำเสนอผลการปฏิบัติงาน

**กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
ของโรงเรียนเครือข่าย ร. ร. บ้านดง**

**กิจกรรมการเรียนการสอน
ของโรงเรียนเครือข่าย ร. ร. บ้านเจน (จันทรานุกูล)**

**กิจกรรมการเรียนการสอน
ของโรงเรียนเครือข่าย ร. ร. บ้านคำ**

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
ของโรงเรียนเครือข่าย ร.ร. ไทยรัฐวิทยา 46

การประเมินผล-ติดตามผล
การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชน

ทีมวิจัย ติดตามประเมินผลการดำเนินการ
ของโรงเรียนเครือข่าย ร. ร.บ้านดง

ทีมวิจัย ติดตามประเมินผลการดำเนินการ
ของโรงเรียนเครือข่าย ร.ร. บ้านเจน (จันทรานุกูล)

ทีมวิจัย ติดตามประเมินผลการดำเนินการ
ของโรงเรียนเครือข่าย ร.ร. บ้านด้า

ทีมวิจัย ติดตามประเมินผลการดำเนินการ
ของโรงเรียนเครือข่าย ร.ร. ไทษรรัฐวิทยา 46

เวทีสรุปบทเรียน
ของโรงเรียนเครือข่ายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น
ไปพัฒนาเยาวชน

การสรุปบทเรียนของโรงเรียนบ้านเจน (จันทรานุกูล)

การสรุปบทเรียนของโรงเรียนบ้านคำ

การสรุปบทเรียนของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 46

การสรุปบทเรียนของโรงเรียนบ้านคง

